

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ SEDMÝ ROČNÍK

9

Dialektika cíle a prostředku ve válce

Dialektika cíle a prostředku představuje jeden z dominujících charakteristických rysů veškeré cílevědomé praktické činnosti člověka a sociálních kolektivů.

Neodmyslitelným a určujícím rysem veškeré praktické činnosti člověka je její cílevědomost, implikující v sobě určité poznání, rozhodování, vytyčení cíle či záměru, volbu prostředků a převtělení ideálního projektu v materiální skutečnost.

Válečný zápas jako specifický případ sociálně politické praktické aktivity představuje rovněž činnost, která se přes všechny prvky živelnosti, nepředvídatelnosti, neorganizovanosti vyznačuje neoddiskutovatelnou převahou, cílevědomostí, plánovitostí a koordinovaností nad živelností.

Z marxisticko-leninského hlediska, že každá válka je pokračování politiky jinými (totiž násilnými) prostředky, vyplývají závažné důsledky jak pro stanovení politických a vojenských cílů války, vojenskou strategii, operační umění i taktiku, stejně tak i pro volbu a použití prostředků válečného zápasu.

Vedle zásadních politických cílů války, jako jsou např. podmanění a zotročení druhých států a národů, odstranění pokrokových společenských zřízení — jak je tomu např. u sociálně nespravedlivých válek, uhájení nebo znovuzískání národní a sociální svobody a státní nezávislosti, vymanění se ze sociálního útisku a nadvlády zotročovateli — jak je tomu v případech sociálně spravedlivých válek,

můžeme mezi cíli války identifikovat i ekonomické cíle války, jakými jsou u agresivních válek uchvácení teritorií s přírodním bohatstvím, získání zdrojů laciné pracovní síly, trhů apod. stejně tak jako cíl zabránit prosazení výše uvedených ekonomických cílů ve válkách spravedlivých, osvobozenecských.

Nemůžeme opomenout ani cíle války ve sféře ideologické, jimiž může být např. podlomení morálně politického potenciálu protivníka a tím i paralyzování a ochromení jeho vůle klást ozbrojený odpor.

K uskutečnění zásadních politických, ekonomických a ideologických cílů války, v jednotě s nimi, existují i vojenské cíle, podřízené cílům politickým a ekonomickým, napomáhající k jejich uskutečnění.

Zásadním celospolečenským politickým cílům války, které vycházejí z vojenské doktríny států či koalice, jsou podřízeny vojenskopolitické cíle jednotlivých vojenských sražení, operací a bojů.

Vojenské cíle realizované válkou můžeme dělit z hlediska jejich významu a závažnosti na cíle strategického charakteru, cíle operačního a taktického významu.

Ve vojenských řádech nacházíme především taktické, operační cíle bojů a operací obecné povahy a za druhé cíle diferencované a specifikované pro jednotlivé druhy bojové činnosti, jako je např. útok, obrana, střetný boj apod.

Za obecné vojenské cíle bojové činnosti zpravidla považujeme: zničení ne-

prátelských sil a prostředků, popřípadě způsobení ztrát na živé síle a bojové technice, získání palebné převahy, obsazení území, udržení dosažených prostorů, ochranu vlastních sil a prostředků — tj. zničit nepřítele a zvítězit nad ním.

Specifikované vojenské cíle bojové činnosti, např. obranného boje zpravidla formujeme ve smyslu: odrazit útok nepřítele, způsobit mu ztráty, udržet důležité prostory, vytvořit podmínky pro přechod do útoku, získat čas, ušetřit vlastní síly a prostředky apod.

Dostí převládá názor, že cílem války je zničit protivníka, jeho ekonomický potenciál — průmysl, zemědělství, infrastrukturu apod.

Nesporně v každé válce dochází k ničení.

Ničení živé síly a materiálních hodnot není prvotním smyslem, účelem použití války a jejích nástrojů. To je odvozený, průvodní, i když nikterak nezabíhající proces.

Nezanedbatelný význam má ve válce i rozlišování a náležité ohodnocování blízkých a vzdálenějších cílů, vzhledem k tomu, že válka jako sociální proces v sobě zahrnuje určitou posloupnost cílů, z nich každý realizovaný, dosažený postupný cíl se stává prostředkem, předpokladem a podmínkou cílů dalších, následujících, vzdálenějších až po cíle konečné.

V bojové činnosti vystupují v úloze dílčích, postupných cílů např. bližší úkol, následující úkol, směr dalšího úderu, úkol dne atp.

Při rozhodování a řízení ozbrojeného zápasu je nezbytné, aby řídicí subjekt náležitě diferencoval a určil charakter plánovaných cílů.

Praktický význam má stanovení i určitě hierarchie válečných cílů a orientace řídicích subjektů v této hierarchii cílů. Bohatě členěná třídní, nacionální a státní strukturovanost současného světa konstituuje i další diferenciaci válečných cílů na cíle národní a internacionální, státní a koaliční. Přitom cíle internacionální a koaliční nejsou mechanickou sumarizací parciálních cílů národního a státního charakteru, ale novou vyšší kvalitou válečných cílů.

Celkové vojenskopolitické a vojenskostrategické cíle války, stejně jako cíle dílčí, mají charakter projektu, předsevzetí, možností atp. Tím vším cíle války spadají do oblasti ideální a odlišují se od objektivní reality, od konkrétních reálně existujících věcí, jevů a procesů.

Cíl sledovaný rozhodnutím velitele po jeho dosažení zaniká ve výsledku

činnosti účastníků válečného zápasu, je zpředmětněním, materializací, objektivizací subjektivních předsevzetí, záměrů, plánů, ale i fyzických, intelektuálních, volních, morálních aj. bytostných sil subjektů války.

V jistém smyslu každá změna, která nastala ve vývoji bojové situace, každá událost, k níž došlo na bojišti, představuje realizované cíle té či oné bojující strany.

Materializované cíle v sobě zdaleka nemusí zahrnovat jenom to čeho jsme chtěli svou praktickou aktivitou dosáhnout, to o čem jsme záměrně usilovali, ale i to co se v našich záměrech a cílech nenacházelo, o čem nám programově nešlo, dokonce i o to, čeho jsme se snažili vyvarovat.

Částečný, popřípadě totální nezdár, neúspěch, porážka v ozbrojeném zápasu jsou více než výmluvným svědectvím toho, že našim cílem v žádném případě není jen to, čeho jsme chtěli dosáhnout, ale i to, co přesahuje naše předsevzetí a záměry, nebo je s nimi i dokonce v naprostém protikladu.

Paradox mezi sledovanými cíli a dosaženými výsledky lidské činnosti, který je podmíněn společenskými vztahy, nazýváme kontrafinalitou v dějinách.

Kontrafinalita je produktem střetu, vzájemného zkřížení protikladných potřeby, zájmů, cílů. To o čem v dějinách usiluje jeden dějinný subjekt, může mařit jiný dějinný subjekt a výsledek bývá zpravidla jiný, než o který oba usilovali.

Vzhledem k tomu, že v určitých mimořádně závažných praktických činnostech, a mezi takové např. patří i praktická aktivita ozbrojeného zápasu, může docházet k omylům, chybám a negativním důsledkům tragického charakteru, nezbyvá než počítat a preventivně čelit případům, v nichž platíme nepřiměřeně vysokou daň za nedostatečný stupeň poznání, chybá rozhodnutí, neadekvátní volbu metod a prostředků i chyby vzniklé při realizaci našich předsevzetí a cílů.

Povrchní zjednodušené pojetí cíle vyvolává i zjednodušenou představu, v níž konkrétní cíl bojové činnosti vystupuje jako jediný, soběstačný, výlučný, nepodmíněný.

Pozornější analýza projektovaného významnějšího cíle nám ukáže, že první pohled málo zřetelnou skutečnost, že dosažení předsevzatého cíle v konkrétní bojové situaci představuje určité kauzální zřetězení cílů; že k cílům zásadnější povahy a časově i prostorově vzdálenějším

ším vede jediná cesta — přes naplnění, realizaci, dosažení dílčích cílů, časově a prostorově bezprostřednějších.

Při hodnocení dosaženého cíle je nezbytné zachovat střídmost, smysl pro

realitu, kritičnost a sebekritičnost, vysokou obezřetnost. Není nic snazšího než se nechat ukolébat dosaženým úspěchem, opájet se planým optimismem a propadat domyšlivosti a veličáskosti.

* * *

Společenská praxe ve své totalitě i každá její parciální konkrétní praktická aktivita zpravidla předpokládá existenci a použití adekvátních nástrojů či prostředků k dosahování a realizování předsevzatých cílů.

Sociální pokrok vedl nejen ke zmnožování prostředků, ale i k jejich nepřetržitému kvantitativnímu i kvalitativnímu zdokonalování, ke zvyšování jejich účinnosti a stále rozmanitější diferenciaci a specializaci.

Třídně antagonistické společenské poměry vyvolaly v život vznik zvláštních, ozbrojených, od společnosti oddělených oddílů lidí, jejichž posláním bylo kompenzovat početní slabost vykořisťovatelů, chránit, upevňovat a zmnožovat ekonomické, politické a duchovní panství parazitující menšiny společnosti.

Zbraně, původně součást výrobních nástrojů člověka ke zvyšování jeho síly v boji s přírodou, zrodem třídní společnosti stávají se nástroji sociálního násilí. Objektem jejich působení není již primárně příroda, ale příroda polidštěná, humanizovaná, člověk, sociální kolektiv.

Prostředkem v nejobecnějším a nejširším slova smyslu rozumíme vše, čím subjekt působí na objekt své činnosti.

Mezi prostředky nepatří zdaleka jen prostředky předmětné, materiální povahy, ale i celá řada prostředků ideálního, duchovního, nemateriálního charakteru.

V tomto smyslu mezi prostředky zahrnujeme i jednající jedince, sociální kolektivy, znalosti, dovednosti, schopnosti, zkušenosti, morálně politické kvality, volní vlastnosti, iniciativu, nadšení, uvědomělost — tj. bytostné síly osobnosti; společenské instituce; organizační formy; metody a způsoby činnosti; vědecké poznatky; poznávací, vzdělávací, výchovnou, uvědomovací, řídicí, organizační, kontrolní a jinou činnost.

Po obecném určení obsahu kategorie prostředek, pokusme se vymezit, co rozumíme pod pojmem prostředek ve válce.

Přístup k odpovědi na tuto otázku nám dává především samotné pojetí války.

Válku můžeme chápat v tzv. užším slova smyslu jako ozbrojený zápas, v němž jsou násilnou formou řešeny sociální antagonismy. Kromě toho válka v širším slova smyslu jejev celospolečenský.

Ať již chápeme válku v užším nebo širším pojetí, vystupují ve válce jednak určité věcné, předmětné prostředky, jednak lidé.

Pokud jde o věcné, předmětné, technické prostředky válečného zápasu dělíme je na technické prostředky k neválečné a válečné činnosti, které slouží potřebám války zprostředkovaně, nebo bezprostředně.

Technické prostředky, které se podílejí přímo na ozbrojeném násilí, můžeme dělit na bojové prostředky (zbraně a zbraňové systémy) a na zabezpečovací prostředky.

Lidský faktor vystupuje ve válce v podstatě ve dvoji, přesněji ve dvojediné sociální úloze.

Lidé — jednotliví vojáci, jednotky, velitelé, štáby atd. používají, obsluhují vojenskou techniku jako prostředek k dosahování politických cílů války. Současně však se i oni stávají jedním z významných prostředků, jehož prostřednictvím politické a vojenské vedení realizuje cíle válečného zápasu.

Podrobnější analýzou lidského faktoru jako prostředku války dospějeme ke zjištění, že v úloze prostředků válečného zápasu vystupují jak fyzické, tak zejména duchovní — intelektuální volní a citové složky lidské psychiky; zahrnujeme sem i schopnosti, vlohy, talent a nadání osobnosti; kulturní a technickou úroveň, vyčvičenost, morálně politický stav, kázeň; organizovanost i organizační strukturu armády; řízení a velení; technologii či metody a způsoby vedení ozbrojeného zápasu aj.

Ve vojenskoodborné terminologii bývá často kategorie prostředek válečného zápasu zastupována pojmy: síly a prostředky, posilové a podpůrné prostředky, bojové prostředky, prostředky dopravy aj.

Bylo by však chybou zúžit prostředky války jen na tato určení.

Mezi prostředky válečného zápasu nutně musíme zahrnout také skutečnosti, o nichž se v bojovém řádu sice výslovně jako o prostředcích nehovoří, ale v úloze prostředků vystupují, jako např. úroveň politické, všeobecně kulturní, vojenskoodborné, vojenskotechnické aj. připravenosti příslušníků ozbrojených sil, dále i takových jevů, které provázejí bojovou čin-

nost, jako je součinnost, manévr silami a prostředky, bdělost, bojová pohotovost, moment překvapení, iniciativa, aktivita, bojové uskupení, maskování, velení aj.

Zatím jsem se zabýval vymezením prostředků války pojaté v užším slova smyslu.

Válka, jak jsem již uvedl, není redukovatelná jen na ozbrojený zápas, není jen střetem a měřením sil bojujících armád.

Válka je střetnutím a konfrontací nejen vojenských potenciálů států či koalice, ale i potenciálů ekonomických, vědeckotechnických a morálně politických.

Překročíme-li úzce vojenské pojetí války a pojmem-li válku jako určitou celospolečenskou situaci, nutně se nám prostředky války v podstatně míře rozšíří.

V takovém případě musíme mezi prostředky války zahrnout i takové, jako je ekonomický potenciál, vědeckotechnický potenciál, morálně politický potenciál země.

Všechny tyto potenciály jsou angažovány ve válce, rozhodujícím způsobem ovlivňují průběh a výsledky války a jsou rozhodujícími prostředky v rukou politického a státního vedení v případě války.

Třídní rozdělení světa do dvou hlavních společenských systémů vyvolává v život integrování potenciálů, které ovlivňují průběh a výsledky války v rámci určitých vojenskopolitických koalic.

Mezi jednotlivými prvky struktury prostředků válečného zápasu existuje vzájemná závislost, podmiňování a ovlivňování.

Přitom nesmíme opomenout skutečnost, že určitý prostředek je prostředkem jen v přesně vymezeném vztahu, zatímco za jeho hranicemi jím být přestává. V tom spočívá určitá relativnost prostředků a cílů a z ní vyplývající přeměna prostředku v cíl a cíle v prostředek. To co je cílem činnosti se v procesu realizace stává prostředkem k dosahování nových, dalších cílů.

Ani v podmínkách vysokého stupně nasycení institucí předurčených k aplikaci sociálního násilí technickými prostředky se sociální násilí nestává nějakým výlučně technickým procesem ničení, destrukce, konfliktu a zápasem robotů; sociální zápas spolu nevedou automatizované zbraňové systémy protivníků, ale naopak ozbrojený zápas probíhá spolu navzájem sociálně antagonističtí jedinci, sociální skupiny, třídy, národy, státy popřípadě i koalice států s vyspělou technikou.

Prostředky válečného zápasu samy o sobě, bez člověka, představují mrtvou, neživou přírodu, být v ní jsou objektivní

zovány a zpředměněny lidské bytostné síly.

Vítězství nad protivníkem v ozbrojeném zápase se nedosahuje výlučně ani prvořadě jen množstvím a kvalitou předmětných prostředků násilí, ale v jednotě s tím především celkovou politickou, odbornou, technickou, morální, tj. kulturní úrovní subjektů válečného zápasu.

Žádný prostředek války nepůsobí sám o sobě. Pokud plní sociální funkce sledující vytyčené cíle, děje se tak z podnětu člověka pod jeho usměrňujícím, řídicím působením, za jeho aktivní spoluúčasti.

Ve válce, která představuje společenský proces hierarchicky a tudíž odshora dolů zprostředkované řízení, využívají např. orgány velení, vojenské prostředky nepřímým, prostřednictvím jejich obsluhovatelů.

Prostředky války vždy představovaly nástroje výrazně sociálně politické povahy, nacházející se v rukou historicky konkrétních tříd, sdílejí s nimi všechny peripetie jejich vývoje a třídních zápasů, vítězství i porážky, vzestup i pád.

Dispoziční právo nad nimi nemůže být svěřeno komukoli, ale především představitelům politické moci určitých společenských tříd.

Rozhodnutí o použití prostředků vedení války je prováděné politickou a teprve odvozeně, sekundárně vojenskou záležitostí.

Ani v tak vyhraněném třídním konfliktu interakci, jakou představuje válečný zápas, neospravedlňujeme použitím jakýchkoli prostředků násilné aktivity. Stačí v této souvislosti připomenout energické úsilí Sovětského svazu a dalších socialistických zemí o zákaz použití jaderných, bakteriologických a chemických zbraní, zamezení jejich dalšího vývoje, modernizace a inovace a jejich vyloučení z výzbroje armád.

Jednání XXIV. sjezdu KSSS schválilo rozsáhlý program politiky aktivní obrany míru a upevňování mezinárodní bezpečnosti, v němž jsou mj. zahrnuty požadavky: likvidace válečných ohnisek; upuštění od použití síly a od hrozby jejího použití při řešení sporných otázek; zajištění kolektivní bezpečnosti v Evropě; uzavření smluv, které by zakázaly použití jaderných zbraní; odzbrojení všech států, které mají jaderné zbraně; zastavení všech druhů horečného zbrojení; omezení ozbrojených sil a výzbroje v oblastech, kde je nebezpečí vojenské konfrontace; omezení vojenských výdajů velkých států atp.

Ve stejném duchu znějí i závěry XXV. sjezdu KSSS, které navazují a dále rozvíjejí program boje za mír, svobodu

a nezávislost národů. Požadují mj.: zastavení rostoucího horečného zbrojení; přikročení k omezení nahromaděných zásob zbraní a k odzbrojení — zejména omezení a snížení stavů strategických zbraní; zákaz vytvářet nové druhy a systémy zbraní hromadného ničení; zákaz působit k vojenským a jiným nepřátelským cílům na životní prostředí; svolání světové konference o odzbrojení, uzavření celosvětové smlouvy o nepoužití síly v mezinárodních vztazích atp.

Existuje dosti rozšířený názor, že prostředky vedení války — armád, zbraní a ostatní bojové prostředky — jsou veskrze antihumánní, nelidské, barbarské, člověka nedůstojné.

Toto abstraktní, nediferencované odsouzení a zavrhování prostředků vedení ozbrojeného zápasu je v nejednom ohledu mylné a ve svých sociálně politických důsledcích může být i škodlivé.

Prostředky vedení válek nejsou samy o sobě humánní ani antihumánní, ani lidské ani barbarské, ale takovými se mohou stát a stávají se jedině v rukou zcela určitých sociálních sil — tříd, národů, států, koalic, které jich využívají k prosazování svých politických záměrů, programů a cílů, vtiskují jim určitý sociální smysl a výkon konkrétních sociálních funkcí.

Teprve na základě analýzy a posouzení toho, v čí rukou se prostředky války nacházejí, jaké sociální funkce a úkoly plní, zda progresivní či reakční, můžeme vynést závěr o jejich humánnosti či antihumánnosti, a zaujmout k nim i odpovídající praktický politický postoj.

Dosavadní dějiny vývoje třídně antagonističských společenskoekonomických

formací v dostatečné míře prokázaly, že za určitých historických podmínek nezbytně progresivním, revolučním společenským silám použít těchto velmi autoritativních prostředků ke zlomení odporu reakčních tříd a k prosazení sociálního pokroku a historicky vyššího stupně humanismu.

Z podstaty socialistického zřízení nevyvěrají příčiny vzniku válek. Socialistické státy mohou vést válku jen jako prostředek sebezábrany, jako odpověď na imperialistickou agresi namířenou proti socialistickému společenskému systému.

V těch případech, kdy socialistické země používají válku v úloze jednoho z krajních, mezních výjimečných prostředků politiky, závisí použití tohoto prostředku na řadě podmínek. Akceptují použití války jen tehdy, je-li nevyhnutelnou podmínkou realizace sociálního pokroku; slouží-li jako prostředek boje proti reakčním, kontrarevolučním, sociálně nespravedlivým válkám; směřuje-li a napomáhá-li jejich aktuální použití historické perspektivě k omezení a vyloučení válek ze života společnosti; je-li použita zdrženlivě, omezeně, s krajním sebezapřením, přiměřeným a úměrným nasazením prostředků sociálního násilí.

Negace prostředků války a vytlačení války jako prostředku politiky za hranice sociální reality mohou uskutečnit sociální instituce, ne ovšem kterékoliv třídy, ale třída, která má objektivní zájem na zrušení všech tříd, na vytvoření beztržní společnosti, bez státu, bez politiky, bez nadvlády člověka nad člověkem, bez násilí člověka nad člověkem. Takovouto třídu představuje v dějinách poprvé a také naposled dělnická třída.

Úkoly SPP při zkvalitňování bojové pohotovosti a připravenosti ČSLA

V myšlenkově bohatém a rozsáhlém Leninově učení o obraně socialistické vlasti zaujímají významné místo otázky revoluční bdělosti, ostrážitosti a soustavného zvyšování obranyschopnosti země. Lenin nechápal tento problém jen z hlediska činnosti ozbrojených sil, ale v širším komplexním pojetí všech stránek života socialistické společnosti. Vyhraňovaný třídně politický obsah revoluční bdělosti a ostrážitosti byl v Leninově pojetí základem podmínkou vítězství nad vnějšími i vnitřními nepřáteli, předpokladem úspěšného vybudování socialismu a komunismu. Realizace třídního obsahu revoluční bdělosti je především podmíněna ideově politickou úrovní občanů, jejich třídní uvědomělostí a politickým přístupem ke všem oblastem výstavby socialistické společnosti. Jde o všestrannou odolnost čelit rozkladným vlivům politického, ekonomického, ideologického a vojenského charakteru, které produkuje soudobý imperialismus, o schopnost jejich soustavného odhalování a aktivního boje proti nim. V leninském pojetí revoluční bdělosti a ostrážitosti tedy jde o uvědomělý třídní vztah k potřebám a požadavkům socialistické revoluce, o vysoké morálně politické vlastnosti komunistů i všech občanů, o neustálou a všestrannou připravenost k obraně revoluce před jakýmkoli agresorem a vnitřní kontrarevolucí. Tyto leninské požadavky znásobené prohlubující se krizí celého kapitalistického systému a trvajícím nebezpečím vzniku válečného konfliktu, neztrácejí nic na své platnosti, ale naopak jsou stále aktuálnější.

Vojenská politika KSČ důsledně vychází z vojenskostrategického odkazu klasičtí marxismu-leninismu při dalším zvyšování obranyschopnosti země. To plně potvrdily závěry XV. sjezdu KSČ. Z obecnějšího hodnocení XV. sjezdu KSČ vyplývá, že: "... V nadcházejících letech budeme pokračovat v budování rozvinuté socialistické společnosti. V tomto smyslu jde o kontinuitu linie XIV. sjezdu KSČ v současných vnitřních a mezinárodních podmínkách a na vyšší úrovni" (XV. sjezd KSČ, Svoboda 1977, s. 40). Z tohoto obecného vymezení směru postupu celé naší společnosti **bezprostředně vyplývá i úkol dále upevňovat obranyschopnost země, bojovou pohotovost a připravenost ozbrojených sil ČSSR, jako neoddělitelnou součást budování rozvinuté socialistické společnosti.**

Náčelník HPS ČSLA ve svém referátu na celoarmádní poradě komunistů k závěrům XV. sjezdu v květnu 1976 řekl: „V souladu s rozбором mezinárodně politické situace na XXV. sjezdu KSSS, stanovil XV. sjezd naší strany, že v podmínkách ostrého třídního boje a pokračujících závodů ve zbrojení militaristickými kruhy západu je naše republika spolu se Sovětským svazem a ostatními účastníky Varšavské smlouvy nucena upevňovat svoji obranyschopnost. Proto trvale zvyšování bojové a mobilizační pohotovosti ČSLA, která stojí na stráží západní hranice socialistického společenství, je i nadále naším hlavním úkolem.“

XV. sjezd KSČ zdůraznil, že proces výstavby a obrany rozvinuté socialistické společnosti bude probíhat na vyšší úrovni,

za nových současných, vnitřních a mezinárodních podmínek. V uplynulém období došlo především v oblasti mezinárodně politických vztahů k některým podstatným změnám, které určitým způsobem ovlivňují i celou oblast bojové pohotovosti a připravenosti ČSLA. Vítězství socialismu ve Vietnamu, vybojování svobody v Laosu a Kambodži, mezinárodně právní uznání svrchovanosti NDR, anulování mnichovského diktátu, upevnění socialismu na Kubě a konečně přijetí „Závěrečného aktu“ v Helsinkách přesvědčivě dokazuje, že hlavním směrem ve vývoji mezinárodních vztahů je uvolňování napětí. Je nepochybné, že na těchto pozitivních změnách má rozhodující podíl světová socialistická soustava, především mírová ofenzíva Sovětského svazu, který důsledně plní mírový program XXIV. sjezdu KSSS. Analýza mezinárodní situace na XXV. sjezdu dokazuje, že v uplynulých pěti letech došlo k další kvalitativní změně v poměru sil mezi socialismem a kapitalismem ve prospěch socialismu. V této souvislosti se nabízí otázka — jaká je úloha a podíl ozbrojených sil zemí Varšavské smlouvy, jejich nepřetržitě bojové pohotovosti a připravenosti na dosavadním zachování míru a oddálení světového jaderného konfliktu? Není pochyb o tom, že to byla a je ozbrojená moc socialistického společenství, která brání imperialismu v rozpoutání nové světové války. Proto je možné hovořit o **mírotvorné úloze bojové pohotovosti a připravenosti armád Varšavské smlouvy**. Vojskové plány západní aliance vycházejí z uznání existence určité rovnováhy vojenských sil mezi socialismem a kapitalismem, jejíž porušení je možné jedině strategickým překvapením spočívajícím v nenadálém hromadném jaderném úderu. Permanentní bojová pohotovost ozbrojených sil Varšavské smlouvy tyto iluze o možném strategickém překvapení v plné míře neguje. To je jeden ze základních aspektů politického smyslu bojové pohotovosti. Vedle této mírotvorné úlohy je nutné chápat bojovou pohotovost jako **skutečnou pohotovost kdykoli zasáhnout proti jakémukoli agresorovi** a maximálně zmírnit a omezit důsledky jeho činnosti. Na základě respektování této dvojí úlohy socialistických armád je nutné i nadále upevňovat a prohlubovat nepřetržitou bojovou pohotovost a připravenost i přes pozitivní změny v mezinárodních vztazích. Tyto pozitivní změny by se v žádném případě neměly negativně promítat do úrovně politické bdělosti a ostrážnosti vojáků, do celého systému bojové

pohotovosti. Stále aktuálním zůstává boj proti všem projevům politické bezstarostnosti a lhostejnosti k požadavkům bojové pohotovosti, proti přežívajícím pacifistickým iluzím v jednání vojáků i nižších, mladších velitelů, proti netřídnímu přístupu k hodnocení mezinárodně politických událostí. Přestože hlavní tendencí v mezinárodních vztazích je uvolňování napětí, existují síly, které aktivně bojují proti této tendenci. Rozbory na XXV. sjezdu KSSS a XV. sjezdu KSČ odhalily řadu skutečností, které přesvědčivě dokazují oprávněnost tohoto tvrzení.

Nedávná jednání americké delegace o omezení strategických útočných zbraní v Moskvě plně potvrdila, že těmto reakčním silám je poplatná i nová Carterova vláda, která svými nereálnými návrhy, poškozujícími bezpečnost Sovětského svazu a celého socialistického společenství, snaží se zmrazit řešení této životně důležité otázky. Aktivní mírová politika SSSR a ostatních socialistických zemí sice neustále zužuje možnost realizovat vojenskou sílu imperialismu, přesto však tato síla existuje a je velmi reálnou hrozbou pro světový mír. Proto požadavek soustavné politické bdělosti a nepřetržitě bojové pohotovosti ČSLA, vyplývající z vojenskopolitické linie KSČ, je objektivně daný a vysoce aktuální.

Vedle složitých mezinárodně politických podmínek bude proces upevňování bojové pohotovosti a připravenosti ČSLA probíhat v určitých vnitřních podmínkách, které specifikoval XV. sjezd KSČ a rozpracovalo v základních dokumentech velení ČSLA a HPS. Jsou to především závažné vnitřní ekonomické skutečnosti, které budou vývoj bojové pohotovosti a celkové připravenosti armády ovlivňovat. Proto také XV. sjezd strany potvrdil a schválil dlouhodobou strategickou linii XIV. sjezdu ke zvyšování efektivity a využívání **intenzivních faktorů** růstu národního hospodářství. Tato strategická linie se bude zákonitě promítat v další výstavbě armády, při plnění úkolů bojové a politické přípravy, v přípravě a výchově vojenských kádřů, v celém komplexu opatření stranickopolitické práce. Proces výchovy a výcviku musí být prolínán vysokou efektivností a hospodárností. Bojová pohotovost představuje především intenzivní výcvik s moderní a složitou bojovou technikou, jejíž výroba klade stále vyšší požadavky na ekonomickou a vědeckotechnickou vyspělost státu.

Dalším požadavkem, který vyplývá z jednání a závěrů XV. sjezdu KSČ je zvy-

šovat efektivnost, produktivitu a kvalitu práce ve všech oblastech společenského života. Porada celoarmádního stranického aktivu k projednání závěrů XV. sjezdu v ČSLA v souladu s tímto požadavkem

označila za hlavní metodu zvyšování bojové a mobilizační pohotovosti všestranné zvýšení kvality a efektivnosti práce velitelů, politických orgánů a stranických organizací.

Základní úkoly SPP při zvyšování bojové pohotovosti jednotek a útvarů ČSLA

Obsah bojové pohotovosti jako základní kategorie vojenské vědy se neustále dialekticky vyvíjí v souladu s rozvojem společenských a vojenskotechnických činitelů. Zkušenosti z uplynulých dvou světových válek a vědecké předvídání vzniku a průběhu příští možné války odhalily zcela nové poznatky o faktoru času ve vztahu k bojové pohotovosti. Podstatně se změnila kritéria bojové pohotovosti. Vědeckotechnická revoluce ve vojenství přinesla nebyvalou ničivost, dosah i rychlost působení moderních prostředků napadení.

V současné době se značně rozrůstá rozsah opatření spojených s uváděním vojsk do bojové pohotovosti a začíná zasahovat všechny stránky života vojsk, jejich dislokaci, organizaci, režim, pohotovost techniky atd. Z tohoto hlediska je nutné pod pojmem bojová pohotovost chápat především schopnost v nejkratší době a s maximální připraveností vstoupit do ozbrojeného střetnutí a vytvořit všechny předpoklady pro jeho úspěšné vedení. Jinými slovy bojovou pohotovostí je třeba rozumět **všestrannou připravenost vojsk a techniky pro zahájení bojové činnosti** ať již na stupni takticko-operačním nebo strategickém. Bývalý ministr obrany SSSR maršál Sovětského svazu A. A. Grečko na V. celoarmádní poradě tajemníků stranických organizací Sovětské armády a vojenského námořnictva řekl:

„Bojová pohotovost je pojem široký a obsáhlý. Ze strategického hlediska chápeme pod termínem bojové pohotovosti takový stav ozbrojených sil, který spolehlivě zajišťuje bezpečnost zemí v době míru a dosažení stanovených cílů ve válce. Z taktického hlediska je to schopnost svazů, svazků, jednotek, lodí a útvarů v maximálně krátké době organizovaně zahájit boj s nepřítelem a za jakékoli situace úspěšně splnit stanovený úkol.“

Toto přesné komplexní vymezení pojmu bojové pohotovosti umožňuje vyvarovat se jak jeho zužování jen na bojový poplach, tak i jeho zaměňování s veškerou činností v rámci armády. Z tohoto hlediska je možné chápat bojovou pohotovost v jejím širším a **užším smyslu:**

a) bojová pohotovost jako souhrn morálně politických kvalit vojsk, jejich technické vybavenosti, organizovanosti a kázně, vycvičenosti a všestranné připravenosti velitelů, štábů, politických pracovníků a stranických organizací k plnění úkolů v polních podmínkách — širší pojetí;

b) schopnost přejít z mírových podmínek v co nejkratší době do stavu, kdy je možné zahájit bojovou činnost proti nepříteli; to předpokládá celý komplex předem připravených a procvičených opatření vyúsťujících v bojový poplach jako finální složku celé bojové pohotovosti — užší pojetí.

Obě části, které reprezentují jak stálou tak i zvýšenou a zejména plnou bojovou pohotovost, spolu tvoří dialektickou jednotu, nelze je oddělovat obsahově ani časově, jsou komplexním obsahovým vyjádřením bojové a mobilizační pohotovosti. V tomto smyslu by bylo možné definovat bojovou pohotovost jako — **promyšlenou soustavu norem a pravidel vnitřního režimu života útvarů a jednotek, vědecky zpracovaný systém každodenního způsobu výchovy a výcviku vojsk vedoucí k dosažení takového stupně jejich bojové, morálně politické a psychologické připravenosti, který spolu s dokonalým zvládnutím nových zbraní a bojové techniky a jejich nepřetržitou přípravostí k bojové činnosti umožňuje přesně a včas vyplnit jakýkoli bojový úkol.**

Toto vnitřní dělení bojové pohotovosti umožňuje volbu efektivnějších přístupů k obsahovému zaměření stranickopolitické práce. Při chápání organické jednoty všech stupňů bojové pohotovosti může politický aparát k jejich zabezpečování z metodického hlediska volit tyto přístupy:

a) usměrňovat obsah, úkoly, formy a metody stranickopolitické práce na ovlivňování bojové pohotovosti a v širším pojetí reprezentovaném **stálou** bojovou pohotovostí, která představuje celkovou, všestrannou připravenost armády úspěšně plnit bojové úkoly, což je podmíněno dlouhodobým procesem výchovy a výcviku vojsk;

b) organizovat politické zabezpečení

bojové pohotovosti v užším pojetí, reprezentovaném především **zvýšenou a plnou** bojovou pohotovostí a vyúsťující v **bojových poplachu**, což znamená rychlou a

plynulou schopnost přechodu od normálních, mírových podmínek do stavu umožňujícího plnit úkoly v podmínkách bojové činnosti.

Úkoly SPP při ovlivňování stálé bojové pohotovosti

Jednou z podstatných zásad SPP, která zabezpečuje její účinnost, je trvalá orientace na plnění úkolů spjatých se zvyšováním nepřetržité bojové pohotovosti. Tato zákonitost vyplývá ze skutečnosti, že samotný výsledek ozbrojeného zápasu v soudobé válce je bezprostředně závislý na úrovni bojové pohotovosti, která se stala základním kritériem bojové síly a připravenosti socialistické armády. SPP musí aktivně ovlivňovat především ty úkoly, které se rozhodujícím způsobem podílejí na kvalitě bojové pohotovosti. Obecně závisí úroveň pohotovosti a připravenosti na úrovni:

- a) morálně politického stavu,
- b) vojenskoodborné připravenosti,
- c) materiálně technického zabezpečení.

Politické orgány, političtí pracovníci, stranické a svazácké organizace musí pronikat do podstaty těchto činitelů, promyšleně a cílevědomě působit na růst jejich kvality.

Základem **morálně politického stavu** je výchova k vědeckému světovému názoru. Hlavní předpoklad realizace současných požadavků na bojovou pohotovost je v uvědoměném, aktivním přístupu vojáků k plnění všech konkrétních úkolů, které z těchto požadavků vyplývají. Dosáhnout ideově politické motivace ve vztahu vojáků k vojenským povinnostem — to je jeden ze základních úkolů SPP. Povýšit v činnosti politického aparátu a stranických organizací na rozhodující takové formy a metody práce, které působí na vědomí a myšlení vojáků a napomáhají formovat uvědomělý vztah k plnění úkolů úzce souvisejících s bojovou pohotovostí a připraveností. Určujícím ideově politickým cílem je udržovat ve vědomí vojáků a velitelů nepřetržitou politickou bdělost a ostražitost vůči dosavadním záměrům imperialismu. Vést výchovu vojáků k politické bdělosti na základě upevňování jejich osobní odpovědnosti za stav bojové pohotovosti. Celým procesem světónázorové výchovy zabezpečovat takovou připravenost lidí, která by podstatně omezovala možnost vzniku negativních vlivů zejména politických a psychologických při zahájení válečného střetnutí. Prohlubovat vojenské aspekty světónázo-

rové výchovy vojáků, jejich schopnost se samostatně na základě třídních hledisek orientovat ve složité mezinárodní situaci. Objasňovat internacionální charakter obrany socialismu, vést vojáky k chápání vojenských povinností v duchu ideí proletářského internacionalismu. Velký význam má utváření reálných a nezkrácených představ o způsobech a metodách bojové činnosti imperialistických armád, o morálním a bojovém profilu imperialistického vojáka jako součásti výchovy k třídní nenávisti.

Dalším důležitým činitelem bojové pohotovosti je úroveň **vojenskoodborné a bojové přípravy vojsk**. SPP musí reagovat na změny vyvolané přezbrojením jednotek na nejmodernější bojovou techniku, omlazováním velitelského sboru a dynamickým rozvojem jednotlivých druhů vojsk. Především zavádění nových složitých zbraní a bojové techniky musí být ve středu pozornosti politických pracovníků a stranických organizací. V procesu každodenního výcviku a taktických cvičení, zkoumat takticko-technické vlastnosti nových zbraní, jejich vliv na vedení bojové činnosti, jak se tyto vlastnosti odrážejí v požadavcích na morálně politický stav lidí, jaké nové kvality a vlastnosti budou vyžadovat od vojáků a velitelů. V podstatě jde o další zkvalitňování procesu poznávací činnosti politického aparátu a stranických organizací a na základě toho o zefektivnění jejich řídicí, realiza-torské a kontrolní funkce na všech stupních.

Další oblast vlivu SPP se dotýká podmínek, za kterých je bojový výcvik organizován a uskutečňován. Politická práce musí zabezpečovat aktivní prosazování vedoucí zásady bojové přípravy — učit vojska tomu co budou potřebovat v boji, dbát, aby výcvik probíhal v náročných podmínkách v souladu s požadavky ozbrojeného zápasu. Zavádění bojových vozidel pěchoty do organizace některých svazků přináší nové požadavky na organizaci a obsah výcviku, zejména střelecké, taktické a technické přípravy. Do popředí vystupují otázky výcviku specialistů. To vše se musí promítat do obsahu a zaměření SPP. Pozornost zaměřit na celou oblast **vojenskotechnické přípravy** jako

faktoru, který se rozhodujícím způsobem podílí na kvalitě bojové pohotovosti. V této souvislosti je nutné rozvíjet i vojensko-technickou propagandu, která je nedílnou součástí stranickopolitické práce.

Jedním z rozhodujících faktorů, který je organicky spjat s vysokou úrovní bojové pohotovosti, je **uvědomělá vojenská kázeň**. Nové pohledy na problémy vojenské kázně přineslo jednání celoarmádního aktivu komunistů k výsledkům XV. sjezdu KSČ. Porada komunistů upozornila na některé závažné skutečnosti, které se budou v oblasti vojenské kázně stále naléhavěji prosazovat: kvalitativní změny v řídicích procesech a strukturách a jejich odraz na vojenskou kázeň; potřeba hlubšího teoretického zobecnění příčin stále se opakujících kázeňských přestupků a mimořádných událostí; náročnější a promyšlenější uplatňování kázeňské praxe veliteli na základě znalostí pedagogiky, vysoké náročnosti a péče o podřízené a konečně výchovu vojáků k sebekázni, ke schopnosti kriticky hodnotit svou činnost a odstraňovat vlastní chyby. Političtí pracovníci a stranické organizace musí mít neustále na zřeteli požadavek komplexního přístupu k zabezpečování vojenské kázně, skutečnost, že se kázeň upevňuje celým způsobem života vojsk v procesu každodenního výcviku a výchovy. To vyžaduje nepřetržitě

a správně uplatňování metody jednotného družného úsilí velitelů a politických pracovníků a stranických organizací.

Nezastupitelným úkolem politických orgánů a stranických organizací je **neustálá péče o růst a zkvalitňování členské základny** jako hlavní článek prohlubování stranického vlivu na bojovou pohotovost. Vychovávat stranické kolektivy i jednotlivce k uplatňování metody kritické analýzy při hodnocení výsledků bojové a politické přípravy, rozboření jednotlivých zaměstnání polního výcviku, nácviků bojového poplachu, kázně a morálně politického stavu. Cílevědomě vychovávat komunisty, svazácké funkcionáře a celý stranický aktiv k příkladnosti při plnění konkrétních požadavků bojové pohotovosti, znát výsledky dosahované jednotlivými komunisty v základních družích bojové přípravy. Velmi účinnou metodou stranické práce je činnost diferencovaných aktivů podle odborného zaměření; těžiště položit do individuální práce se specialisty všeho druhu.

Konečně neoddelitelnou součástí SPP je péče o rozvoj aktivity a iniciativy, projevující se hlavně formou **socialistického soutěžení**, zaměřeného na plnění úkolů bojové a politické přípravy, překračování časových norem bojové pohotovosti, na přípravu třídních specialistů, výtečných jednotek, na výtečné ovládnutí, exploataci a údržbu bojové techniky.

Úkoly stranickopolitické práce při opatřeních zvýšené a plné bojové pohotovosti

Politická oddělení a politické skupiny všech stupňů v souladu s hlavními opatřeními velení a štábů organizují vlastní opatření při uvědomění vojsk do zvýšené a plné bojové pohotovosti.

Na politických odděleních a politických skupinách se organizuje nepřetržitá služba politických pracovníků. Náčelníci politických oddělení a ZVP útvarů upřesňují plány činnosti jednotlivých pracovníků a mobilizační plány. Je studována a konkretizována mobilizační dokumentace pro řízení a provádění stranickopolitické práce s důrazem na kádrové doplnění. Je organizována příprava na vyvezení materiálu. Doplnuje se vyvážený politickoosvětový materiál a agitačně propagační materiál pro činnost v polních podmínkách. Političtí pracovníci by se měli podílet i na včasné prověření stavu vybraných prostorů a objektů pro zmobilizování a na přípravě mobilizačních pracovišť k zahájení činnosti. Navazují styk s místními funkcionáři národních výborů a stranických organizací a v potřebném rozsahu

je informují o vojenskopolitické situaci a přijímaných opatřeních. Současně od nich zjišťují politickou situaci v místě a realizují dohovor v konkrétní součinnosti v případě mobilizace. Náčelníci PO a ZVP útvarů zintenzivní styk a spolupráci s orgány VKR. Dále vejdou ve styk s doplňujícími OVS k upřesnění způsobu povolání předurčených záloh včetně politických pracovníků.

V případě, že vývoj mezinárodní situace nebude příznivý a jeho tendence povede ke zhoršování, může velení armády přistoupit k postupnému doplňování útvarů a jednotek zálohami na válečné počty cestou částečně skryté mobilizace. Činnost politických pracovníků a stranických organizací by měla být u doplňovaných jednotek zaměřena na organizované přijetí nastupujících záloh a jejich začlenění do vojenských a stranických kolektivů.

Kromě těchto operativních, politicko-organizačních opatření budou političtí

pracovníci a stranické organizace plnit řadu závažných ideově politických úkolů:

- všemi prostředky stranickopolitické a ideově výchovné práce usilovat o výchovu k bdělosti a ostražitosti, k zachovávaní státního a vojenského tajemství, k přesnému a rychlému plnění všech úkolů, které vyplývají ze zvýšené bojové pohotovosti;

- zvýšenou pozornost věnovat výběru a přípravě vojáků do dozorců a strážní služby s důrazem na ty články, které plní rozhodující úlohu v mechanismu uvádění vojsk do plné bojové pohotovosti;

- soustavně a podrobně analyzovat ideologickou situaci v útvech a jednotkách, mít neustálý přehled o názorech a náladách lidí, včas přijímat rozhodná a účinná opatření k řešení vzniklých situací, zintenzívnit kulturně výchovnou činnost v kasárnách;

- pravidelně sledovat zpravodajské relace v hromadných sdělovacích prostředcích s důrazem na vojenskopolitickou situaci v mezinárodních vztazích, správně se v ní orientovat a přijímat potřebná opatření pro stranickopolitickou a ideově výchovnou práci;

- organizovat nepřetržitou masově politickou práci mezi vojáky a velitelským

sborem, těžiště položit do individuální práce. Mimořádnou pozornost si vyžádá vysvětlování a vyvracení různých zpráv a nepodložených informací, které pronikají do armády z civilu. Nezbytné je navázat úzkou součinnost s územními stranickými a státními orgány a zabezpečit stálou vzájemnou informovanost.

Činnost politického aparátu a stranických organizací bude při vyhlášení plné bojové pohotovosti diferencována podle toho, zda půjde o útvary stálé pohotovosti, nebo se sníženými a rámcovými počty. Pokud jde o vojska stálé pohotovosti, bude hlavním úkolem SPP aktivně působit na urychlené a organizované přemístění vojsk z mírových posádek do prostorů soustředění a dosažení plné bojeschopnosti a pohotovosti k zahájení bojové činnosti. Političtí pracovníci v tomto období pracují podle předem promyšlených a připravených metodik činnosti, které umožňují rychlý a plynulý přechod v řízení a provádění SPP z mírových na válečné podmínky.

Političtí pracovníci a stranické organizace u útvarů se sníženými a rámcovými počty se budou zpravidla podílet na realizaci plánovaných mobilizačních opatření.

To jsou některé základní úkoly SPP při komplexním zabezpečování bojové pohotovosti a připravenosti ČSLA. Významem, místem a úlohou bojové pohotovosti v životě armády je dána i objektivní nutnost a potřeba SPP, která je jedním z nejúčinnějších prostředků realizace vojenské politiky KSČ v ČSLA.

35. výročí

bitvy u Stalingradu

V létě roku 1942 začala mezi řekami Volhou a Donem jedna z nejvýznamnějších bitev, která se rozvinula na obrovském prostoru a do které byly zasazeny ohromné masy vojsk a předtím nevidané množství nejnovějších technických bojových prostředků. Šest a půl měsíce trvaly urputné boje a sražení velké bitvy, která co do rozmachu intenzity a výsledků nemá v historii sobě rovnou.

Sovětská armáda porazila a zničila hlavní síly nepřátelských vojsk, které bojovaly na jihu Sovětského svazu, a dobyla vítězství, rozhodujícího a hlavního vítězství v druhém roce velké vlastenecké války. Houževnatou a vytrvalou obranou na přístupech ke Stalingradu jakož i v prostoru města přivedla sovětská vojska německý útok v úplném ztroskotání a zmařila tak hitlerovský plán tažení na rok 1942.

Obranná sražení sovětských vojsk u Stalingradu byla prvním údobím stalingradské bitvy. V jejích průběhu, zejména dokonale organizovanou obranou a hrdinným odporem obhájců Stalingradu, sovětská vojska odrazila nápor nepřítelů a útok německých armád ve stalingradském prostoru zastavila. Asi 50 německých divízi bylo přinuceno vést vleklé boje, které neměly žádné vyhlídky na úspěch. Od poloviny července do 19. listopadu německé armády vykrvácely. Ztratily 182 800 mrtvých, a přes 500 000 raněných. Sovětská vojska vyřadila a zničila asi 1500 tanků, přes 1000 minometů, přes 1000 děl a 1337 letounů.

Hrdinná obrana Stalingradu vytvořila pro Sovětskou armádu výhodné předpoklady k rozvinutí velkých útočných operací, které vyvrcholily rozdrčením a zničením nepřátelských armád proniklých k Volze.

Strategická útočná operace Sovětských ozbrojených sil k obklíčení a zničení fašistických vojsk u Stalingradu trvala od 19. listopadu roku 1942 do 2. února roku 1943. Zásadní rozhodnutí o protiútoku u Stalingradu přijal Hlavní stan 13. září roku 1942. Koncem září schválil hlavní velitel operační plán protiútoku, směry hlavních úderů zasazených frontů, potřebné síly a prostředky, prostory rozmístění přesunovaných záloh a časové údaje jejich soustředění. Operace dostala smlouvené pojmenování „Uran“ a zúčastnily se jí tři fronty: Jihozápadní, Donský a Stalingradský. Podle charakteru operačních strategických úkolů můžeme operaci rozdělit na tři velké etapy.

1. Průlom obrany, zničení uskupení na bocích nepřítelů a obklíčení 6. a části sil 4. tankové německé armády.

V souladu s rozhodnutím velitelů frontů byla vytvořena uskupení sil a prostředků, armádám určeny úkoly pro útok. **Tabulka 1** ukazuje šířku pásem útoku a úseků průlomu a rovněž hloubky a tempa plánovaných frontových a armádních operací.

Rozmach plánovaných frontových a armádních operací

Operační svazy	Šířka pásma útoku (km)	Šířka úseku průlomu (km)	Hloubka operace (km)	Délka trvání operace (dny)	Tempa útoku (km/den)	
					střeleckých vojsk	pohyblivých vojsk
Jihozápadní front	85	32	140	3	20—25	40—45
5. tanková armáda	35	10	140	3	20—25	40—45
21. armáda	40	12	100—110	3	20—25	30—35
1. gardová armáda	10	10	30—35	2	15—17	—
Stalingradský front	180	40	90	2	10—15	45
64. armáda	36	12	10—15	2	5—8	—
57. armáda	35	16	45—50	2	8—12	20—25
51. armáda	110	12	90	2	10—15	45
Donský front	150	10,5	60	3	15—20	20
65. armáda	80	6	60	3	15—20	20
24. armáda	40	4,5	20	2	8—10	10

Zvláštnost rozhodnutí velitelů frontů tkvěla v soustředění hlavních sil na směrech hlavních úderů. To bylo možné díky dobré znalosti situace a záměrů nepřítele a rovněž systému uskutečnění všech opatření k přípravě útoku. Princip soustředění sil a prostředků v takovém rozsahu nebyl použit v žádné z předcházejících útočných operací.

Do začátku útočné operace neposkytoval všeobecný vzájemný poměr sil v úseku všech tří frontů žádné přednosti pro sovětská vojska. Avšak po nutném přeskupení dokázalo Hlavní velení vytvořit rozhodnou převahu sil na hlavních směrech. Tyto zkušenosti potvrzují tak zásadu, že o úspěchu bitvy nerozhoduje tolik všeobecná převaha sil jako dovednost vytvořit rozhodující převahu na směrech hlavního úsilí, umění manévrovat silami, které máme k dispozici, odvážnost a dovedný manévr.

Velmi důležitá byla i volba doby přechodu sovětských vojsk do protiútku. Přechod do protiútku začal pro Jihozápadní a Donský front 9. listopadu a pro Stalingradský front 10. listopadu. Lhůty přechodu frontů byly podmíněny rozdílnou hloubkou úkolů a nutností zabezpečit současně vyjití úderných uskupení do prostoru Kalač na Donu, kde plán předvídal jejich setkání.

Z úspěšného vedení a splnění cílů operace vyplývají některé závěry, které jsou zdrojem studia i v současné době:

— Sovětská vojska nepřítele překvapila. Veškeré přípravy k protiútku se děly utajeně, bez ohledu na obrovské potíže spojené se soustředěním vojsk a nezbytného materiálu. Německému velení se nepodařilo přes všechno úsilí zjistit přeskupování, zámysl a rozsah připravovaného protiútku, jakož i směry a dobu začátku hlavních úderů.

— Organizace útoku třemi fronty a průlom obrany nepřítele na několika místech najednou zbavily nepřátelské velení možnosti na samém začátku manévrovat svými zálohami.

— Rozsáhlé využití pohyblivých jednotek usnadnilo uskutečnit průlom a proměnit jej z taktického v operační, proniknout do značné hloubky a izolovat tak nepřátelské zálohy a po částech je ničit.

— Útočná operace k obklíčení značného nepřátelského uskupení vyžadovala soustředit na směr hlavního úderu síly takové mohutnosti, aby jim umožnila zasadit drtivý úder do celé operační hloubky nepřátelské obrany v krátké době, dříve než nepřítel dokáže podniknout odvetná opatření.

— Zkušenosti potvrdily nezbytnost vytvářet hlubokou bojovou sestavu na směr hlavního úderu.

— Úspěšná operace tak velkého rozsahu, která vyžadovala pečlivou organizaci součinnosti mezi fronty, armádami a divizemi i s posilovými prostředky nebyla možná bez náležité připravenosti velitelů a štábů všech stupňů, bez maximální přesnosti a důslednosti v práci celého velitelského sboru.

Hlavní úkol operace byl splněn během čtyř, pěti dnů. Jakmile vojska ukončila operační obklíčení nepřítele, pokračovala do konce listopadu v aktivní činnosti s cílem co nejvíce sevřít kruh kolem obklíčeného uskupení nepřítele. Hlavní síly německé armády v počtu 22 divizí s velkým množstvím techniky se ocitly v obklíčení na ploše asi 1500 km². V listopadových bojích zničila sovětská vojska 11 pěších, 2 tankové a 1 jezdeckou divizi, pobyla 95 000 a zajala 72 000 nepřátelských vojáků, zmocnila se 1792 tanků, 2232 děl, 134 letounů, 7306 aut a další jiné kořisti.

2. Zmaření pokusů nepřítele uvolnit obklíčené uskupení a rozvinutí protiútoků sovětských vojsk na vnější frontě obklíčení.

Na začátku prosince vytvořila vojska Jihozápadního a Stalingradského frontu vnější frontu obklíčení. Mezi obklíčenými německými armádami a vnější frontou obklíčení sovětských vojsk vznikla mezera do hloubky od 40 do 140 km.

Všechny pokusy nepřítele zmařit rozvíjením listopadového útoku sovětských vojsk a prorazit k obklíčeným vojskům jednotlivými údery se setkaly s úplným nezdarem. Přestože obklíčené jednotky byly v katastrofální situaci, dalo německé vrchní velení obklíčeným armádám rozkaz, aby se v žádném případě nepokoušely dostat z obklíčení a pevně držely obsazené území. Zároveň se hitlerovské velení rozhodlo obnovit spojení s obklíčenými armádami údery silných uskupení zvenčí.

Tehdy sovětské Hlavní velení rozhodlo uskutečnit v polovině prosince velkou útočnou operaci silami Jihovýchodního a Voroněžského frontu, jejímž úkolem bylo: zmařit každou možnost nepřítele úder zvenčí osvobodit obklíčené německé armády, obklíčit nově soustředěné nepřátelské uskupení, zničit všechny operační zálohy nepřítele, které by mohl použít proti sovětským vojskům, která obklíčila německé armády v prostoru Stalingradu.

Výsledkem této operace bylo rozdrčení nepřátelských vojsk soustředěných ve velkém ohybu Donu a vyjití sovětských vojsk do hloubky 100—150 km, zničení silných uskupení německých vojsk, která se snažila prolomit obranu sovětských vojsk a dostat se k obklíčeným vojskům u Stalingradu a konečně pronásledování, z něhož se vyvinula nová operace — útok na Rostov.

Z této etapy stalingradské operace vyplývají některé poučné závěry:

— Rozhodná opatření sovětských vojsk operačně zajistila obklíčení nepřátelského uskupení u Stalingradu a zmařila všechny nepřátelské pokusy osvobodit obklíčená vojska.

— Rozvinutí operace na zvolených směrech vyžadovalo její operační zajištění. Proto velení obou frontů kladlo důraz na ochranu boků úderných uskupení silnými skupinami, složenými z jezdeckých a střeleckých svazků, které vnikaly do vytvořeného průlomu, rozšiřovaly jej a pak organizovaly obranu na výhodných terénních čarách.

— Výrazem vojenského umění bylo účelné sloučení útočných a obranných činností, zejména v uspořádání součinnosti mezi vojsky obou frontů, dále rozhodnost, úsilí a vytrvalost, pokud jde o soustředění a využití záloh. Nehledě k časové tísní a některým taktickým nezdarům nebyly zálohy vyplývány, ale uchovány pro rozhodující okamžik.

— Na vysoké úrovni byla i organizátorská práce velitelů a štábů všech stupňů. Přesné určení výchozích prostorů, odkud mohly vyrazit nepřátelské protiútoky, včasná opatření k odražení jeho pokusů vyprostit obklíčená německá vojska, pružný a včasný přechod od jednoho způsobu bojové činnosti k druhému — vše to obratně spojeno zajistilo úspěšné dokončení operace a předurčilo ke zmaru všechna odvetná opatření německého velení. Území mezi obklíčeným nepřátelským uskupením a os a ním nepřátelskými vojsky bylo do takové míry zvětšeno, že jakékoli nepřátelské pokusy osvobodit obklíčená vojska byly naprosto marné.

Během všech operací této etapy ztratila německá vojska mnoho lidí a techniky. Sovětská armáda zničila 15 pěších, 4 tankové, 2 jezdecké a jednu motorizovanou nepřátelskou divizi. Vyřadila z boje 145 000 nepřátelských vojáků (80 tisíc mrtvých, 65 tisíc zajatých), zmocnila se 272 tanků, 2219 děl, 408 letounů, 7743 aut a dalšího množství jiného vojenského materiálu.

3. Dokončení zničení obklíčených německých fašistických vojsk

Po úspěších Sovětské armády, která zahájila útočnou operaci na široké frontě — od Voroněže až ke Kavkazu — stala se situace nepřátelských obklíčených vojsk naprosto beznadějnou. Další odpor za těchto podmínek byl bezúčelný. Proto sovětské velení, aby se vyhnulo zbytečnému krveprolití vydalo ultimatum ke kapitulaci, které však velení obklíčených vojsk odmítlo.

Tehdy, v době od 10. ledna do 2. února roku 1943 uskutečnila vojska Donského frontu závěrečnou operaci bitvy u Stalingradu, tj. zničení obklíčené 6. a 4. tankové nepřátelské armády. Hlavní úder k rozdělení obklíčených sil na dvě části vedla sovětská vojska ze západu na východ, postupně obsadila západní část území drženého nepřítelem, dále rozdělila německé uskupení na severní a jižní část. Dne 31. ledna se vzdala jižní skupina, dne 2. února i severní skupina. Tím skončila bitva u Stalingradu.

Závěrečná etapa bitvy u Stalingradu ke zničení velkého uskupení nepřítele, který disponoval velkým množstvím soudobé bojové techniky, umožňuje vyvodit tyto závěry:

— Zkušenost dokazuje, že po dokončení obklíčení nepřátelského uskupení je nutné se snažit neprodleně je rozdělit na jednotlivé osamocené skupiny. Pokud-li se nepřátelskému obklíčenému uskupení uchovat bojeschopnost a organizovat souvislou obranu, je nutné vést k jeho zničení dobře připravenou a pečlivě organizovanou zvláštní útočnou operaci. Jednotlivé a nedostatečně připravené slabé údery nevedou k úspěchu a způsobují zbytečné ztráty.

— Základním rysem boje se značnými obklíčenými silami je jejich rozdělení řadou silných hromadných úderů na jednotlivé osamocené skupiny a jejich postupné ničení.

— K dosažení rychlého průlomu kruhové obrany bylo použito co nejlépešího množství posilových prostředků, především dělostřelectva. Hromadná palba dělostřelectva zničila v krátké době systém paleb nepřítele na směrech hlavních úderů útočících sovětských vojsk; jeho hustota dosahovala asi 170 hlavních na 1 km šířky úlohu.

— Sovětská vojska věnovala zvláštní pozornost přerušení každého spojení obklíčeného uskupení s vnějším světem. Proto organizovala spolehlivé střežení a přehrazování cest zásobování obklíčených vojsk ze vzduchu letectvem a vyřadila z činnosti všechna letiště a místa pro přisílení, která byla na území obklíčeného uskupení.

Sovětská vojska v této etapě stalingradské bitvy zničila celkem 22 divizí (z toho 6 rychlých, 9 pěších, 3 motorizované, 3 tankové a 1 jezdeckou), a mnoho dělostřeleckých, ženijních, spojovacích a jiných útvarů. Zajala přes 91 000 nepřátelských vojáků, z toho přes 2500 důstojníků a 24 generálů. Zmocnila se 1550 tanků, 6700 děl, 1462 minometů, 750 letounů, 102 aut, 3 obrněných vlaků, 235 muničních skladů a velkého počtu jiného vojenského materiálu. Na bojišti po likvidaci obklíčeného uskupení zůstalo a potom bylo pohřbeno kolem 140 000 nepřátelských vojáků.

Slavné vítězství u Stalingradu, které vybojoval sovětský lid a jeho ozbrojené síly, je jednou z nejslavnějších stránek hrdinského letopisu Velké vlastenecké války. Inspirátořem a organizátorem tohoto slavného vítězství druhé světové války byla Leninova strana komunistů, která dokázala zmobilizovat lidské a materiální zdroje státu a usměrnit je k dosažení důležitých vojenskopolitických cílů, tj. k zásadnímu přelomu v průběhu války a začátku hromadného vyhnání okupantů ze sovětské země.

V dlouhých úporných bojích a sraženích sovětská vojska, přestože překonávala neuvěřitelné těžkosti a úrapy, na hlavu rozdrtila velmi silné strategické uskupení německých fašistických vojsk. V tomto hrdinském činu se zvláště projevila mohutná síla socialistického státu, velké přátelství národů Sovětského svazu, mužnost a hrdinství sovětských vojáků a převaha sovětského vojenského umění nad vojenským uměním fašistického Německa.

Bezprostředním vítězstvím protiútoku Sovětské armády bylo zničení 6. a 4. tankové německé, 3. a 4. rumunské a 8. italské armády. Nepřátelská vojska ustoupila od Volhy a Donu na sta kilometrů. Důležitý strategický komunikační uzel, který spojoval střední

prostory s jím, město ověnčené slávou revolučních, bojových a pracovních tradic — Stalingrad — byl úplně osvobozen. Skvělé vítězství na stalingradském směru bylo začátkem přerůstání protiútoků ve všeobecný útok Sovětské armády.

Za dobu gigantické bitvy, která trvala 200 dní a nocí, fašistický blok ztratil čtvrtinu sil, které v té době bojovaly na sovětsko-německé frontě. Nepřítel ztratil celkem asi 1,5 miliónu vojáků (mrtvých, raněných, zajatých a nezvěstných). V době od 11. 11. 1942 do 2. 2. 1943 ztratila německá fašistická vojska u Stalingradu 32 divizí, 3 brigády a jeho 16 divizí utrpělo těžké ztráty.

Vítězství u Stalingradu bylo velkým přínosem k dosažení **zásadního přelomu ve Velké vlastenecké válce a mělo podstatný vliv na další průběh celé druhé světové války**. Strategická iniciativa přešla pevně a natrvalo do rukou sovětského Hlavního velení. To změnilo charakter činnosti německých fašistických vojsk na Kavkaze, v prostorech Rževa a Demjanska. Narůstající údery sovětských vojsk donutily vedoucí činitele wehrmachtu vydat rozkaz k přípravě tzv. Východního valu, na kterém plánovali zastavit útok Sovětské armády.

Útočné operace sovětských vojsk na stalingradském směru byly důležitou etapou v rozvoji sovětského vojenského umění.

Reakční buržoazní autoři, zvláště bývalí hitlerovští generálové a důstojníci, i když neodmítají, že porážka u Stalingradu znamenala konec německých fašistických armád, přesto se snaží vysvětlovat jejich porážku na bojištích krutými podmínkami ruské zimy nebo vojenskými chybami Hitlera. Vědomě se snaží zamlčet tu skutečnost, že sovětská vojska zvítězila ve stejných podmínkách, v jakých působila i německá fašistická vojska.

Zkreslování skutečných důvodů porážky německých vojsk u Stalingradu nemůže snížit úlohu sovětského vojenského umění při dosažení tohoto vítězství. Stalingradská strategická útočná operace přesvědčivě a názorně potvrdila vyspělost vojevůdcovského umění sovětského Hlavního velení, vysoké mistrovství velitelů a štábů všech stupňů, bojové mistrovství a hrdinství vojáků.

Organizátorem stalingradské útočné operace bylo Hlavní velení. Dovedně řídilo činnost frontů, které se zúčastnily operace. Velení frontů tvůrčím způsobem plnila zámysly Hlavního velení, organizovala a řídila frontové operace.

Protiútok u Stalingradu obohatil sovětské vojenské umění cennými zkušenostmi z vedení strategické operace skupiny frontů k obklíčení a zničení mohutného uskupení nepřítelů. Důležitými předpoklady úspěchu operace bylo správné určení směru hlavního úderu, dovedné vytvoření uskupení pro útok, utajení a dokonalá příprava operace, správné využití sil a prostředků v útoku, dovedná činnost vojsk a pevné velení v průběhu sražení.

Přesto, že Sovětská armáda neměla rozhodnou převahu sil nad nepřítelem, Hlavní velení uskutečnilo strategický útok způsobem vedení postupných strategických operací po celé délce fronty a do hloubky. Tento způsob činnosti umožnil soustřeďovat potřebné množství techniky, munice a pohonných hmot pro další operace, vytvářet na zvolených směrech mohutná úderná uskupení a ve všech operacích převahu sil a prostředků nad nepřítelem. Cílem každé útočné operace bylo zničení hlavních uskupení nepřítelů na několika směrech a osvobození důležitých ekonomických prostorů. Přitom operace skupin frontů byly nejúčinnějším způsobem vedení strategického útoku.

Ve frontech a armádách byla **vytvářena úderná uskupení, která vedla mohutné první údery, prolamovala silnou obranu nepřítelů a rozvíjela útok ve vysokém tempu a do velké hloubky.**

Ani v jedné, do té doby vedené útočné operaci, nebyl použit v takovém rozsahu princip smělého soustřeďování sil jako u Stalingradu. V úsecích průlomu 5. tankové armády dosahovala hustota dělostřelectva 117 hlavních na 1 km, při likvidaci obklíčeného uskupení na směru hlavního úderu v pásmu činnosti 85. armády hustota dosahovala více než 170 hlavních na 1 km. V úseku 27. gardové stílečské divize dosáhla hustota dělostřelectva 338 hlavních na 1 km průlomu.

Na základě hluboké analýzy možného průběhu plánovaného útoku a činnosti nepřítelů bylo určováno místo a úloha každého frontu ve strategické operaci, a ve frontové operaci místo a úloha armády, formy vedení útoku, byla stanovena posloupnost plnění úkolů, přesně byly určeny úkoly druhům ozbrojených sil a způsoby jejich plnění. Zvláště zodpovědně byly organizovány otázky součinnosti v terénu, zejména při průlomu hlavního pásma obrany a k zabezpečení zasazení rychlých skupin frontů a armád do sražení.

Výjimečné úsilí bojové činnosti vyžadovalo od velitelů a štábů všech stupňů tvůrčí a vědecký přístup k plnění stanovených úkolů, při hledání nových způsobů a forem účinnějšího využívání sil a prostředků. Všechna období operací vyžadovala od vojsk maximální vypětí sil, rozhodnost, vysoké mistrovství, úpornost a nezkrotnou vůli po vítězství. Proto jednotlivé operace se lišily jedna od druhé a vždy přinášely něco nového ve prospěch rozvoje vojenského umění.

Hlavní velení úspěšně stanovilo **dobu k přechodu vojsk do protiútoku**. Vojska vedla údery v době, kdy nepřítel nemohl dále pokračovat v útoku, avšak neuspěl vytvořit uskupení vojsk pro obranu, zabezpečenou operačními zálohami.

Úspěšný protiútok závisel i na tom, že Hlavní velení dovedně řídilo **součinnost skupiny frontů**, které působily na různých strategických směrech ve prospěch stalingradské operace; ta byla hlavní operací tažení. Útok sovětských vojsk na moskevském směru a v prostorech severního Kavkazu významně omezil možnosti nepříteli manévrovat svazky z těchto směrů ke Stalingradu.

Při přípravě a vedení protiútoků **Hlavní velení dovedně využilo strategických záloh** k vytvoření úderných uskupení frontů, rozšíření pásem útoku, zničení protiúderných uskupení nepřítelů a rozvíjení útoku v operační hloubce.

Zkušenosti potvrdily, že úspěch strategického útoku a jeho rozmach ve značné míře závisí na existenci dříve připravených velkých strategických záloh všeho druhu. Zálohy byly vytvářeny v tomto období po vyvedení svazků a útvarů z boje, obnově jejich bojovosti a doplnění živou silou a bojovou technikou. Hlavní velení včas organizovalo přeskupování a přesunovalo strategické zálohy na ty směry, kde jejich použití bylo nejúčinnější z hlediska rozvíjení útoku. V průběhu zimního tažení předalo Hlavní velení frontům ze své zálohy 4 tankové armády, 29 tankových a mechanizovaných sborů, 108 střeleckých divizí, 23 dělostřeleckých divizí, 26 protiletadlových dělostřeleckých divizí, 14 leteckých divizí a mnoho dalších útvarů. Velkou část záloh ovšem použilo na jihozápadním směru, kde probíhaly hlavní události.

Nemalou úlohu na úspěchu operace měla i **vyšší tempo průlomu nepřátelské obrany a prudké rozvíjení útoku v operační hloubce**, které bylo zabezpečováno dovedným použitím pohyblivých vojsk, především tankových a mechanizovaných. Vzhledem k jejich omezenému množství, byla tanková a mechanizovaná vojska v této operaci soustředěna v armádách. To za situace, kdy hloubka nepřátelské obrany nebyla velká, bylo správné řešení a přineslo úspěch. Avšak **nedostatek silných záloh ve frontech neumožnil rozvíjet úspěch vševojskových armád, obklíčovacím, rozdělovacím a ničícím nepřítel jako jediný nepřetržitý proces**. Bylo proto nutné organizovat speciální operaci k likvidaci obklíčeného nepřátelského uskupení, což na dlouhou dobu vázalo značné síly od činnosti na vnější frontě. Tyto zkušenosti vzalo sovětské velení v úvahu v následujících operacích k obklíčení.

Praxe použití tankových a mechanizovaných vojsk významně přispěla ke zdokonalení organizace svazků a svazů tohoto druhu vojsk. Těchto zkušeností využilo sovětské velení při vytváření tankových armád v létě roku 1943.

Významné místo v úspěšném uskutečnění stalingradské operace patří **dělostřelectvu jako hlavní palebné úderné síle** sovětských pozemních vojsk. Dělostřelectvo ve všech obdobích operace ničilo palbou obranu nepřítelů, pomáhalo odrážet protiztíže a spolehlivě podporovalo pěchotu a tanky v útoku. V průběhu protiútoků byl poprvé a v plném rozsahu veden dělostřelecký útok. Těchto zkušeností využívala Sovětská armáda, rozvíjela je a zdokalovala ve všech následujících operacích. Za ocenění zásluh dělostřelectva ve stalingradské bitvě slaví se den zahájení protiútoků, tj. 19. listopad, jako Den dělostřelectva.

V průběhu protiútoků u Stalingradu, daleko více než v předcházejících operacích, bylo soustředováno úsilí letectva na směrech hlavních úderů frontů. Od prvních dnů protiútoků vybojovalo sovětské letectvo operační nadvládu ve vzduchu a udrželo ji do konce operace. To bylo důležitým činitelem pro zničení německých fašistických vojsk u Stalingradu. Letectvo aktivně působilo při dokončování obklíčení, odrážení protiúderů a při likvidaci obklíčeného uskupení nepřítelů. S úspěchem řešilo úkoly spojené s blokováním obklíčených německých fašistických vojsk ze vzduchu. Činnost letectva u Stalingradu měla poprvé formu leteckého útoku, poprvé směřovala k podpoře tankových a mechanizovaných svazků při rozvíjení útoku v hloubce. Ve stalingradské strategické operaci plnilo úkoly 36 % sovětského letectva, včetně dálkového letectva. Úsilí čtyř leteckých armád (2, 17, 16, 8) koordinoval představitel Hlavního velení. Ve svém podřízení měl operační skupinu štábu vojenského letectva, místa velení, zúčastňoval se rozpracování plánů, určoval bojové úsilí frontového letectva, na základě pokynů Hlav-

ního velení rozděloval zálohy letectva, usměrňoval síly letectva na potřebný směr a řešil otázky materiálního zabezpečení činnosti leteckých armád. Tato nová forma řízení, která vznikala v dřívějších operacích, byla u Stalingradu dále rozvinuta.

Při přípravě protiútoků a v jeho průběhu vykonala nesmírnou práci ve prospěch střeleckých a tankových vojsk i dělostřelectva **ženijní vojska**. Ražení průchodů v překážkách, doprovod vojsk při průlomu hlavního pásma obrany, ženijní průzkum, stavba cest, mostů a upevňování obsazených prostorů — to vše bylo hlavní náplní jejich různorodé činnosti.

Útvary a zařízení týlu zabezpečovaly protiútok vojsk u Stalingradu především municí, pohonnými hmotami, proviantem a dalšími materiálními prostředky. Orgány týlu dovedně manévrovaly materiálními zásobami a včas zabezpečovaly úderná uskupení frontů a armád.

Nesmírná zásluha za úspěšné plnění úkolů vojsk patří politickým orgánům a organizacím. **Cílevědomá stranickopolitická práce** při přípravě a v průběhu operace byla základem, na kterém vyrostla vůle a víra lidí ve vítězství. Od té doby uplynulo již mnoho let, avšak účastníci těchto událostí doposud vzpomínají na schůze komunistů a komсомolců, na kterých zněla slova přísahy — nešetřit síly a bude-li třeba ani života ke zničení nenáviděného nepřítele. Bojové letáky neustále vyjadřovaly výzvu k vítězství. Ohromné množství vojáků podalo žádost o přijetí do leninské strany. Komunisté a komсомolci prokázali v bitvě u Stalingradu vzory mužnosti a odvahy a osobními příklady inspirovali k hrdinným činům ostatní vojáky.

Historické ví ezství Sovětské armády u Stalingradu bylo hrdinstvím všeho sovětského lidu. Jeho **inspirátorkou a organizátorkou byla Komunistická strana**, za jejíhož vedení celý stát vyráběl zbraně a vše potřebné pro armádu. Odesílala ke stalingradské pevnosti své nejlepší syny a dcery, žila s vojsky jedinou vůlí, jedinou snahou změnit průběh války ve svůj prospěch, zahájit hromadné vyhnání hitlerovských okupantů z rodné země. Sovětská armáda čestně splnila své povinnosti vůči vlasti.

Stalingradskou strategickou útočnou operaci, ve které Sovětská armáda využila zkušenosti jednoho a půl roku války, můžeme zařadit ke klasickým operacím druhé světové války; oboha ila rozvoj vojenského umění první poloviny dvacátého století.

I když se změnilы prostředky ozbrojeného zápasu a způsoby jejich použití, bojové zkušenosti minulé války v mnoha směrech nezastaraly a neztratily na významu ani v současných podmínkách. V dnešních operacích budou nacházet široké uplatnění všechny pružné a smělé formy a metody bojového použití vojsk, které sovětská vojska použila a osvojila si v průběhu stalingradské bitvy roku 1942—1943.

ÚLOHA A MÍSTO ZVS V ÚTOČNÉ OPERACI

V. I. Lenin učil, že vedoucí funkcionáři na jedné straně musí dokonale znát revoluční teorii, do podrobností zvládnout všechny podmínky i techniku výroby a na druhé straně musí mít nezbytné teoretické znalosti a praktické návyky v bezprostředním řízení. Bezpodmínečně vyžadoval rozvíjet speciální druh znalostí — teorii řízení a vyzbrojovat touto teorií řídicí kádry. Leninské zásady se staly základem v rozpracování principů velení vojskům v socialistických armádách a na těchto zásadách se rozvíjejí i současné teorie a praxe velení v armádách Varšavské smlouvy.

Velení vojskům procházelo v minulosti značnými změnami. Vojskům velel bezprostředně velitel a proto hlavní místo velení bylo tam, kde byl velitel.

V souvislosti se vznikem masových armád, zaváděním nové techniky, druhů zbraní, narůstající dobou trvání bojové činnosti, bylo stále složitější i velení vojskům. Vznikla potřeba vytvořit zvláštní orgány velení vojskům nejenom k ulehčení práce velitele, ale k zabezpečení velení vůbec, neboť velení početným silám a prostředkům již bylo nad síly jednoho člověka — velitele. Tímto orgánem se stal štáb.

Poprvé v pevně stanovené organizační struktuře a s přesným rozdělením povinností všech příslušníků štábu pracovaly např. štáby v ruské armádě v Rusko-japonské válce. V období první světové války organizace i práce štábu podstatně zaostávala za požadavky v důsledku stále složitějších podmínek řízení operace a boje. Těmto otázkám proto velení Sovětské armády v období mezi první a druhou světovou válkou věnovalo značnou pozornost: štáby byly reorganizovány, jejich příprava podstatně zkvalitněna a bylo i rozhodným způsobem zlepšeno zabezpečení spojovací, dopravní a jiné techniky.

Druhá světová válka plně potvrdila význam připravenosti a všestranného zabezpečení štábů, které v zabezpečení nepřetržitého velení sehrály rozhodující úlohu. Na základě zkušeností byly po druhé světové válce pro štáby vydány

nové řády, předpisy a různé instrukce s přihlédnutím ke zkušenostem a poznatkům z Velké vlastenecké války a cvičením štábů a vojsk Sovětské armády. Organizace a vybavení štábů se přiblížila konkrétním podmínkám a požadavkům řízení vojsk v závislosti na změnách v organizaci a vedení operace a boje.

Velení vojskům v poválečném období prošlo bouřlivým vývojem a doznalo podstatných změn. Vědeckotechnická revoluce ve vojenství podnítila široký rozvoj teorie i praxe v oblasti velení a jeho všestranného zabezpečení. Úplná motorizace vyspělých armád, předpoklad hromadného použití jaderných zbraní, výkonné bojové techniky, elektronizace řídicích systémů, značná pohyblivost a manévrovací schopnost vojsk, požadavek zkracování časových lhůt na získávání informací a jejich analýzu, přípravu a přijetí optimálního rozhodnutí, jeho včasné doručení vykonavatelům i všestranné zabezpečení kladou na velení nebývalé nároky. Poznatky ze cvičení ukazují, že ne vždy a na všech stupních se nám tyto požadavky na velení úspěšně daří plnit.

Víme, že určité zaostávání velení je ve všech armádách světa. Je to důsledek setrvačnosti myšlení, síly zvyku, neboť člověk nikdy nedokáže okamžitě přizpůsobit své metody a prostředky novým požadavkům. I v tom vidím podstatu současných nedostatků ve velení. Proto jedním z trvale platných úkolů pro naši armádu (což zdůrazňuje i R MNO na letošní výcvikový rok) je prohlubování znalostí teorie i praxe velení v soudobých operacích a boji a jeho všestranné zabezpečení.

Jedním z důležitých opatření, která vytvářejí podmínky pro zabezpečení nepřetržitosti, odolnosti, pevnosti a pružnosti velení, je organizace a vyčlenění míst velení. Je proto třeba přehodnotit současný stav v jejich vyčleňování, zaměření a charakteru činnosti. Tyto otázky jsme zkoumali i na VŠC SOJUZ 77. I když nechci předcházet celkovým závěrům, chci uvést některé názory.

Doposud jsme na operačním stupni (armáda-front) zpravidla vytvářeli v útočné operaci velitelské stanoviště, týlové velitelské stanoviště, předsunuté velitelské stanoviště a v některých fázích operace na omezenou dobu i pomocné velitelské stanoviště.

Na VŠC SOJUZ 77 byla zkoušena nová struktura míst velení a na stupni front byla vytvořena: VS, TVS, PomVS, dále ZVS a pohyblivé místo velení, jako nové prvky v systému míst velení. Zatím co zejména klasická místa velení, tj. VS a TVS, mají své vyhraněné místo v celém systému, byly některé nejasnosti o místě a úloze ZVS. Proto k tomuto chci zaměřit svou pozornost.

Záložní velitelské stanoviště (ZVS) v útočné operaci jsme procvičovali poprvé. Prakticky bylo vytvořeno ze sil a prostředků předurčených pro předsunuté velitelské stanoviště (PVS) a v dalším průběhu částečně zesíleno. PVS v dosavadním pojetí procvičováno nebylo. Bylo nahrazeno tzv. pohyblivým místem velení, které bylo umístěno na VS, nebylo stále obsazeno, ale bylo připraveno k rychlému výjezdu.

Především chci uvést, že v žádném případě nejde jenom o změnu názvu těchto míst velení, ale o kvalitativně nové prvky velení. Článek 119 Oper-1-1 „Organizace a vedení operací“ o PVS uvádí: „**Z PVS velí velitel frontu (armády) tehdy, je-li velení vojskům z VS značně ztíženo, při přemístění VS do nového prostoru nebo je-li VS vyřazeno. Velite může přejít na PVS jen tehdy, jsou-li učiněna základní rozhodnutí a situace vyžaduje, aby byl blízko u vojsk.**“

Z citace vyplývá místo a úloha PVS, organizace, struktura vybavení i zabezpečení. Pohybovalo se zpravidla mezi prvými sledy vojsk a VS na úrovni VS

armád (PVS frontu), VS divizí (PVS armády), pracoval tam omezený počet funkcionářů štábu, šlo pouze o zástupce složek bezprostředně zabezpečujících velení vojskům (vyčleňovaných z VS) a i úkoly mělo omezené. Bylo „de facto“ pouze registrátorem situace, úkoly v daném složení a vybavení plnilo se značnými obtížemi a bylo i předmětem kritiky, že pouze odčerpává síly z velitelského stanoviska.

Mám za to, že vytvořením ZVS sledujeme progresivnější koncepci, i když některé úkoly budou totožné. Novou kvalitu i perspektivnost tohoto místa velení vidím především v tomto:

a) V průběhu operace musí být ZVS připraveno plnit různé úkoly v zabezpečování velení podle požadavků velitele nebo náčelníka štábu a mezi tyto může např. patřit:

- zabezpečování pochopení úkolů, které stanovil velitel vojskům útočícím na druhém směru,
- organizace součinnosti na některých směrech, pomoc a kontrola,
- sběr informací od podřízených, kteří vedou činnost např. na samostatných směrech,
- dočasné velení silám a prostředkům na druhém směru nebo odtrženým od hlavních sil.

b) Je připraveno převzít dočasně velení v některých kritických situacích VS (přesun, přerušení spojení, ztráta velení apod.).

c) Přebírá velení při vyřazení VS, popř. TVS (oficiálně však tento úkol ZVS stanoven nebyl, to je můj názor).

d) Připravovat došlé doplňky štábních důstojníků pro práci ve štábu frontu (armády) a poskytovat možnost záměny za funkcionáře na velitelském stanovišti. Přitom je třeba vyjasnit rozhodující požadavek na ZVS, aby do doby převzetí velení za VS (nebo přeměny na VS) pracovalo „utajeně“.

Z těchto úkolů je zřejmé, že využití ZVS může být značně různorodé ve srovnání s úkoly a zaměřením PVS tak, jak je tomu doposud. Takové zaměření činnosti ZVS bude ovšem vyžadovat:

- považovat ZVS za rovnocenného partnera VS a TVS a k tomu přijmout i konkrétní opatření,
- přesně stanovit vztahy a vzájemné vazby mezi ZVS — VS a TVS, celkového toku informací, zpracovávání a předávání duplikátů zásadních dokumentů, spoluúčast při některých rozhodujících pracech apod.,
- potřebu speciální mírové přípravy funkcionářů předurčených na ZVS a jejich všestranné zabezpečení v souladu s podmínkami na VS,
- pevně stanovit celkovou koncepci, základní organizační strukturu a metodiku práce,
- musí být zastoupeny všechny složky frontového (armádního) velení včetně funkcionářů materiálního a technického úseku a jak zkušenost ukazuje v odpovídajícím počtu,
- přehodnotit materiálně technické vybavení ZVS z hlediska jeho mobility, odolnosti, ochrany a vytvoření podmínek pro organizovanou a efektivní práci vyčleňovaných pracovníků,
- řešit systém spojení i mimo spojovací uzel VS pro možnost zabezpečit spojení v případě jeho vyřazení a tím plně zabezpečit možnost velení vojskům ze ZVS.

Bude účelné dodržovat zásadu, že přesune-li se velitel s dalšími funkcionáři z VS na ZVS, stává se záložní velitelské stanoviště velitelským stanovištěm a VS se mění na ZVS. Aplikace této zásady vede k závěru, že ZVS by mělo být vybaveno druhým položením spojovacích prostředků VS. Tím bude zabezpečován další požadavek, aby realizace nového členění míst velení nevedla k nárůstu osob, vozidel, spojovacích prostředků a jiné techniky ve štábu. Snahou bude celkové počty snížit a vhodným způsobem je mezi VS a ZVS „přerozdělit“. Tento fakt by se měl prakticky projevit v tabulkách počtů.

Aby ZVS mělo své opodstatnění v celém systému velení, bylo při tom i plnohodnotným místem velení a mohlo plnit uvedené úkoly, bude třeba nejenom přehodnotit dosavadní praxi, zkušenosti z práce a vybavení současného PVS, ale i přihlídnout ke kvalitativně odlišnému předurčení a zaměření ZVS. Máme za to, že síly a prostředky vyčleněné na jeho organizaci a zabezpečení by ostatní místa nejenom neoslabily, ale při vhodném využití ZVS by se jim práce ulehčila. Proto bude vhodné a účelné:

a) Na ZVS vyčleňovat ze všech složek frontového (armádního) velení zástupce náčelníků těchto složek s odpovídajícím počtem pracovníků. Celkový počet těchto funkcionářů by měl představovat kolem 30 % počtu složek pracujících na VS nebo TVS.

Tento počet odpovídá v hrubých rysech rozsahu úkolů, které ZVS může plnit v rámci operace. Současně počítám s tím, že v průběhu operace bude možné i účelné po určitém období funkcionáře měnit mezi jednotlivými místy velení.

b) Složky na ZVS vybavit v odpovídajících proporcích analogicky technickým personálem, materiálem, štábními pomůckami, formalizovanou dokumentací a celkovou výbavou tak, jak je tomu na VS.

c) Zpracovat metodiku práce a připravit rozdělení úkolů a funkční náplň do jednotlivců. K jejich hlubokému zvládnutí zaměřit velitelskou i metodickou přípravu všech vyčleněných funkcionářů na ZVS.

d) V průběhu útočné operace budeme ZVS (pokud nebude plnit některý specifický úkol) rozmisťovat ve vzdálenosti kolem 20 km (armáda), 30 km (front), především do stran nebo k čáře dotyku od VS. Tato vzdálenost zneškodní vzdušnému průzkumu nepřítele jednorázové zjištění obou velitelských stanovišť a jejich případné současné vyřazení.

e) Hlouběji promyslet a zabezpečit součinnostní vazby mezi ZVS — VS a TVS i tok informací a jako pravidlo zabezpečovat jeho informací předáváním duplikátů zpracovaných dokumentů nejenom vševojskových, ale i druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb.

f) Po stránce provozní, spojovací a materiálně technické zabezpečit ZVS jako autonomní, samostatný celek, v podstatě nezávislý na velitelském nebo týlovém stanovišti.

Je třeba hlouběji analyzovat místo, funkci a vybavení ZVS a z podvědomí všech příslušníků štábů odstranit mylné názory, že toto místo velení pouze odčerpává z VS a TVS síly a prostředky, které se přitom na těchto místech velení nedostávají. Jde v podstatě o to, abychom pochopili, že jeden z hlavních požadavků zabezpečení odolnosti a nepřetržitosti velení můžeme splnit tak, abychom síly a prostředky velení nesoustřeďovali jen do jednoho místa (prostoru), ale počítali i s průběžným využíváním příslušníků štábů, vyčleněných na ZVS, k plnění některých úkolů, které tak či onak musí plnit VS. Na druhé

straně nebude efektivní, aby ZVS zpracovávalo některé úkoly paralelně s VS a tím dvě až tři místa velení dělala totéž. To bude vyžadovat především:

a) V působnosti práce a obsahu práce ZVS jasně stanovit:

— obecné úkoly ZVS, které bude plnit ve všech fázích operace (příprave-no převzít velení za vyřazené VS, popř. TVS). K tomu je třeba promyslet systém informačního toku z těchto míst velení a zabezpečit stálou potřebnou informaci.

Poznatky ze cvičení ukazují, že je vhodné zvát na VS při vyhlášení rozhodnutí, organizaci součinnosti ZV nebo ZNS, popř. jiného funkcionáře vyčleněného na ZVS, aby byla plná informovanost o záměrech velitele. Vzhledem k tomu, že v průběhu operace vázla průběžná informovanost VS (TVS) — ZVS, informace nebyly úplné a byly předávány opožděně, byl na informační střediska těchto míst velení vyslán funkcionář z ZVS, který průběžnou informací v potřebném rozsahu a včas zabezpečoval. Zejména, neplní-li ZVS jiné úkoly, z důvodů úspory sil na VS a TVS bylo toto opatření účelné, možné a efektivní a může se s ním v odpovídající situaci počítat. V metodice práce složek na VS a TVS je nutné přímo stanovit, aby základní plánovací dokumenty byly zpracovány i pro ZVS (v jednom výtisku). U písemných dokumentů tento požadavek je poměrně lehce splnitelný. U grafických se bude zpravidla v důsledku jejich pracnosti jednat především o oleáty, které se ovšem musí překreslit na mapy na ZVS;

— konkrétní úkoly ZVS na určité fázi vedení operace. V dynamice operace je značně zatíženo jak potřebnou bezprostředností velení vojskům, udržováním nepřetržité součinnosti a všestranného zabezpečení operace, tak i sběrem informací, jejich analýzou, přípravou podkladů, přijetím rozhodnutí a předáváním úkolů podřízeným. Proto bude účelné přenést některé úkoly v zabezpečování velení (v duchu zámyslu velitele) na ZVS. Mezi takové úkoly může např. patřit kontrola a pomoc při plnění úkolů vojsky na druhém směru, organizace součinnosti a zabezpečení zasazení druhého sledu, dočasné zabezpečení velení na druhém směru, řízení obnovy bojeschopnosti vojsk ve stanoveném prostoru po jaderných úderech apod. Tím můžeme na jedné straně efektivněji využít síly a prostředky na ZVS, na druhé straně konkrétně pomůžeme VS. Při tom musí být ZVS stále připraveno plnit hlavní úkol — převzít velení v plném rozsahu.

b) V materiálním a technickém zabezpečení:

V současné době můžeme konstatovat, že všeobecné zabezpečení ZVS by plně požadavkům neodpovídalo. Je to proto, že při převedení sil a prostředků z PVS na ZVS prakticky počítáme s menším počtem osob a techniky. V případě jeho využití pro velení další potřebné prostředky doplňujeme z velitelského stanoviště. S tímto kalkulovat v případě vyřazení VS (TVS) nebude pochopitelně vždy možné. Proto je třeba přijmout opatření, aby celkové materiálně technické zabezpečení vycházelo z potřeb zabezpečit plynulou práci bez dalšího vyčlenění sil a prostředků z VS (TVS) na ZVS. Přitom můžeme počítat s tím, že využijeme vše, co zůstane bojeschopné na těchto místech velení.

S přihlédnutím k tomu, že ZVS by bylo zabezpečeno pouze jedním položením (při vyřazení VS bychom mohli využít druhého položení VS), je třeba přehodnotit možnosti materiálně technického zabezpečení tak, aby bylo naprosto nezávislé na velitelském stanovišti (TVS) a mohlo i při vyřazení VS (TVS) převzít velení v plném rozsahu.

c) Vybavení dostatečným počtem výkonných spojovacích prostředků považují za další rozhodující požadavek pro zabezpečení činnosti ZVS. Půjde nejenom o zabezpečení spojení uvnitř místa velení, ale zejména vytvoření takových podmínek, aby v plném rozsahu mělo ZVS zabezpečeno spojení (i mimo spojovací uzel na VS) při potřebě převzít velení, zejména při vyřazení VS. Proto bude nutné přehodnotit počet vyčleněných kanálů, zejména pro zabezpečení spojení VČ a ZAS, souběžně s přehodnocením vyčlenění rádiových a radioreléových prostředků pro zabezpečení velení ze ZVS.

Závěrem mohu konstatovat, že vytvořením ZVS jako nového prvku systému velení v útočné operaci by byla podstatně zvýšena odolnost velení a jeho nepřetržitost. Při jeho organizaci a zabezpečení budeme vycházet i z nové kvality a rozsahu možných úkolů, které by mohlo ZVS plnit.

Proto chceme dále zkoumat a ověřovat tyto otázky na našich cvičeních, hledat rezervy a možnosti a celou problematiku teoreticky rozpracovat a připravit. K tomu by byla vhodná i širší diskuse na stránkách našeho časopisu.

PLÁNOVÁNÍ BOJOVÉHO POUŽITÍ VRTULNÍKOVÉHO VÝSADKU

Plánování bojového použití vrtulníkového výsadku patří právem mezi určité zvláštnosti práce velitele a štábu motostřelecké anebo tankové divize.

Zkušenosti potvrzují, že vlastní použití vrtulníkového výsadku ve prospěch divize musí být **součástí** celkového úkolu a prostorově i časově tvořit kontinuitu s hlavním úkolem divize. Mohu říci, že musí být i ústředním problémem metodiky práce velitele a štábu divize.

Dosud se na plánování vrtulníkového výsadku u motostřeleckého praporu vyčleňují 2—3 hodiny, u divize 3—5 hodin, celkově tedy až 8 hodin. Tato doba často vedla k pochybnostem o účelnosti použití vrtulníkového výsadku. Úzce s tím byla spojována i otázka zabezpečení momentu překvapení a skutečné efektivity. Je zřejmé, k jakým změnám může za tuto dobu dojít na frontě a v týlu nepřítel. Proto dnes se stále více dostává do popředí reálný požadavek, zkracovat celkovou a bezprostředně nutnou dobu na plánování výsadku.

Přitom chci zdůraznit, že další zkracování potřebného času musí být úměrné ostatním plánovaným opatřením. Tím můžeme zabránit tomu, aby nedocházelo k nežádoucím disproporcím. Neboť nesprávné zkrácení, i když v určité době moderní, může mít negativní vliv na kvalitní přípravu bojové činnosti v týlu nepřítel.

Z tohoto hlediska vystupuje do popředí požadavek komplexního posouzení možností při využití efektivních způsobů, které zabezpečí plánování nejen v požadovaném rozsahu, ale i v minimální době.

Zkušenosti dokazují, že při realizaci souběžného plánování můžeme počítat s **maximálním časem 5 hodin, popř. i kratším.**

Z těchto důvodů chci v článku uvést některé nové pohledy, které bezprostředně ovlivňují celkově potřebný čas pro vlastní plánování a vytvářejí předpoklady k dosažení požadované finality. Současně ukázat na aplikaci optimální varianty metodiky práce velitele a štábu.

Nejdříve objasním **základní vstupní předpoklady**, které bezprostředně ovlivňují plánování bojového použití vrtulníkového výsadku. To je dáno:

- variabilitou podmínek pro plánování vrtulníkového výsadku,
- novými pohledy a jejich realizací v dosavadní činnosti velitele a štábu,
- zabezpečením vyšší souběžnosti plánování a tím i opatřením ke zkrácení celkové doby,
- obsahovým zaměřením metodiky práce velitele a štábu,
- přípravou skupiny pro plánování vrtulníkového výsadku.

Variabilita plánování závisí na podmínkách, kdy velitel a štáb divize bude připravovat bojové použití vrtulníkového výsadku. Podmínky mohou být různé a jsou přímo ovlivněny:

- místem a úlohou divize v rámci operační sestavy armády, rozdílností mezi prvním a druhým sledem a vševojskovou zálohou,
- základními druhy bojové činnosti a to střetným bojem, útokem a obranou, které se ve své podstatě a i z hlediska zabezpečení vrtulníkového výsadku diametrálně liší,
- bojovou činností s použitím klasických, jaderných zbraní, nebo při přechodu na jejich použití,
- organizací bojové činnosti v první operaci anebo v operační hloubce nepřítel.
- charakteristikou dané bojové činnosti bojem v horském, zalesněném terénu, silně zataraseném prostoru, při organizaci průlomu, překonávání vodních překážek na široké frontě, zasazováním druhých sledů z chodu, vedením boje v prostorech dlouhotrvajícího zamoření, ve městech, v noci anebo při pronásledování.

Tyto podmínky mají bezprostřední vliv nejen na vlastní plánování, ale zejména na obsahové zaměření a úkolování vrtulníkového výsadku, což se odrazí i v metodice práce velitele a štábu.

Současně jednotlivé varianty bojové činnosti ovlivňují i pravděpodobnou dobu, hloubku vysazení a s tím je úzce spojeno i konkrétní zabezpečení jednotlivými druhy vojsk.

Možný vývoj situace na frontě a v týlu nepřítel může též ovlivnit plánovaný čas vysazení. Z toho vyplývá požadavek, aby velitel divize v bojové dokumentaci (nařízeních) neuváděl veliteli vrtulníkového výsadku přesný **čas vysazení** (označuje se ČV), **ale jen dobu pohotovosti** ve vyčkávacím prostoru.

Čas vysazení bude předán velitelům vrtulníkového výsadku, vrtulníkového pluku a ostatním vybraným náčelníkům druhů vojsk v potřebném předstihu, který ve svém souhrnu zabezpečuje činnost od startu vrtulníků až po vysazení vrtulníkového výsadku.

Praxe potvrzuje, že v závislosti na dálce vysazení (vzdálenost z prostoru soustředění vrtulníkového pluku až do prostoru vysazení a vedení bojové činnosti vrtulníkového výsadku) nemusí celková doba na tuto činnost přesahovat 60—120'. Tím se podstatně zkracuje časový interval mezi obdrženým signálem a bojovým zasazením vrtulníkového výsadku.

Nové pohledy a jejich realizace v dosavadní metodice velitele a štábu při přípravě a plánování vrtulníkového výsadku vytvářejí pozitivní podmínky nejen ke zvýšení účinnosti souběžného plánování, ale i k podstatnému zkrácení celkové potřebné doby.

Z toho důvodu nechci konfrontovat dosavadní a navrhovaný způsob metodiky, ale ukázat na podněty a zvláštnosti, které nacházejí právem plně uplatnění zejména u tohoto druhu činnosti.

V čem spočívá modernizace pojetí základní metodiky práce velitele a štábu je zřejmé z těchto opatření:

1. V souladu s ustanovením Vševojsk-1-1, článek 22 „... vysazení (vrtulníkového výsadku) zabezpečuje svými prostředky velitel armády...“ musí být motivováno i **předběžné nařízení**. V době obdržení předběžného nařízení velitele armády je veliteli divize známa situace podřízených vojsk. Z orientace na nastávající činnost se zpravidla dozví, zda bude plnit úkol v prvním, druhém sledu, na směru hlavního úderu a s jakým **letectvem**. Přidělení vrtulníků a ostatních prostředků k zabezpečení vrtulníkového výsadku bude analogicky záviset na charakteru nastávajícího úkolu a tvářnosti terénu.

Právě tento moment je rozhodující. Prioritní přidělení vrtulníků dostává s určitým časovým předstihem, který mu umožní provést **rozvahu a předběžně informovat velitele motostřeleckého pluku**, ze kterého se vrtulníkový výsadek vyčlenění. Tím získá až několikahodinový předstih pro přípravu vrtulníkového výsadku.

2. V **bojovém nařízení** velitel armády konkretizuje předpokládaný zámysl, stanoví úkol a k němu vyčlení potřebné prostředky. V něm uvádí počet, typ vrtulníků, jejich časové vymezení, počet koloběhů a způsob zabezpečení jinými druhy letectva. Na stupni divize zpravidla od obdržení bojového nařízení, po vydání ideje zámyslu a odeslání předběžného nařízení podřízeným stupňům uplyne 60 až 75 a i více minut.

V této fázi je rozhodující vytvořit optimální podmínky veliteli motostřeleckého pluku, z jehož sestavy se bude vrtulníkový výsadek vyčleňovat. To znamená **ihned** po obdržení bojového nařízení (od 5') zaslat **předběžné nařízení** které obsahuje:

- vyčlenit jeden motostřelecký prapor jako vrtulníkový výsadek,
- vymezení **vyčkávacího prostoru** (hlavní a záložní),
- stanovení času zahájení rekognoskace nakládacích míst a určení **místa setkání** s představitelem skupiny bojového velení letectva (vrtulníkového pluku).

Varianta obsahového zaměření jednoznačně dokazuje, že tyto údaje lze doručit ihned podřízenému stupni, protože v tom okamžiku nejsou závislé na průběhu dalšího rozhodovacího procesu.

3. K zabezpečení další **souběžnosti** práce, prakticky v době, kdy velitel vrtulníkového výsadku odjíždí na rekognoskaci, se zpravidla NŠ praporu dozví počet, typ vyčleněných vrtulníků a předpokládaný charakter bojového úkolu.

Počet přidělených vrtulníků a zejména jejich typ umožňuje přistoupit k zpracování **předběžného rozpočtu** pro bojovou přepravu a vysazení, vytvoření **zpětného odřadu** a zahájit **studium** předpokládaného **prostoru vysazení**.

Zde chci podotknout, že obsah předběžného nařízení nesmí prozradit zámysl nastávající bojové činnosti.

V případě, že jde o ovládnutí vodního toku, NŠ organizuje studium prostoru v celém pásu divize s cílem určit nejvýhodnější prostor vysazení.

4. **Rekognoskace** nakládacích míst probíhá před **zaujetím vyčkávacího prostoru** jednotkami vrtulníkového výsadku.

Požadavkem je, aby rekognoskace předcházela a proběhla do vyhlášení **rozhodnutí velitele divize**.

Rekognoskace probíhá za přímé účasti **zástupce velitele motostřeleckého pluku, příslušníků ze skupiny bojového velení letectva** (podle potřeby zástup-

ce od vrtul. pluku), **velitele vrtulníkového výsadku** a dalších nezbytně nutných příslušníků.

V této době se sladí prostory hlavních (záložních) nakládacích míst, počet vrtulníků na nich, jejich stanoviště, číslování, což má bezprostřední vliv na přípravu podkladů pro rozhodnutí velitele a zejména pro zpracování plánu nakládání a nasednutí.

Výsledek rekognoskace je také podkladem pro zpracování **plánované tabulky vysazení a konkretizaci** předběžného **rozpočtu** pro bojovou přepravu a vysazení.

5. K zabezpečení většího vlivu velitele motostřeleckého pluku na přípravě a plánování bojového použití vrtulníkového výsadku se k celkové koordinaci nezbytně nutných otázek, poskytnutí osobní pomoci a kontrole úkolů vydaných velitelem divize, vysílá k vrtulníkovému výsadku **zástupce velitele pluku**. Jeho činnost začíná od obdržení **předběžného nařízení** přes řízení rekognoskace, sledování problematických otázek vyplývajících z optimalizace rozhodnutí, řešení součinnostních vazeb a v neposlední řadě řízením **jednotek zpětného odřadu**. Postavení zástupce velitele v těchto fázích dostává zvláštní důležitost a vyznačuje se tím, že otázky spojené s přípravou a plánováním nezůstávají pouze v pravomoci velitele motostřeleckého praporu. Tím se vytvářejí podmínky nejen pro náročnou přípravu, ale i splnění předurčeného úkolu v týlu nepříteli.

Úloha a místo zástupce velitele pluku při plánování bojového použití vrtulníkového výsadku bezprostředně ovlivňuje i vlastní strukturu rozhodovacího procesu. Zástupce velitele se zpravidla po rekognoskaci zúčastňuje společně s velitelem vrtulníkového výsadku rozhodnutí velitele divize. Po vydání rozhodnutí se podílí na přípravě rozhodnutí velitele vrtulníkového výsadku. Další jeho činnost ovlivní skutečná potřeba a zpravidla je **variabilní**:

- účastní se společně s velitelem praporu organizace součinnosti u divize,

- odjíždí před zahájením organizace součinnosti na VPS praporu k zabezpečení další návaznosti plánování na stupni prapor — rota,

- samostatně se zúčastňuje organizace součinnosti na štábu divize a potřebné úkoly přenáší k praporu, kde řídí organizaci součinnosti,

- zabezpečuje přípravu na organizaci součinnosti, která probíhá u praporu péčí příslušníků skupiny pro plánování vrtulníkového výsadku.

Uvedené názory mohou ovlivnit další činnost velitele a štábu za předpokladu, že:

- jsou respektovány soudobé zkušenosti, které jsou typické pro plánování vrtulníkového výsadku,

- nové poznatky jsou zpracovány do základních **metodik práce velitele a štábu a příslušných druhů vojsk**,

- je u štábu vytvořena **skupina pro plánování vrtulníkového výsadku**, která se řídí přesnou metodikou s rozpracováním potřebných nuancí,

- předběžné nařízení vytváří předpoklad k ukončení veškerých prací spojených s přípravou a plánováním vrtulníkového výsadku za podstatně kratší dobu,

- v práci velitele a štábu jsou diferencovány požadavky vůči vrtulníkovému výsadku co do **času, obsahu a funkční zodpovědnosti**.

Zabezpečení vyšší souběžnosti plánování se dosahuje začleněním skupiny bojového letectva k divizi, čímž dochází k vytvoření reálnějších podmínek, pří-

mému interusu a k sladění problémů osobním stykem, anebo odstranění zbytečných ztrátových časů.

Souběžnost plánování je ovlivněna požadavkem získat co nejvíce času pro podřízený stupeň. V současných podmínkách se dostává do popředí požadavek **předběžného úkolování s patřičným předstihem** před vlastním rozhodnutím velitele. V praxi to znamená přehodnotit **dosavadní strukturu práce** velitele a štábu a zvýšit funkční odpovědnost za reálné a včasné vydání předběžných nařízení.

Možnou variantu souběžné práce — viz **obr. 1**. Zde uvádím potřebné aspekty k dalšímu zkracování celkové doby.

Toto schéma je výslednicí analýzy soudobých názorů na efektivní použití vrtulníkového výsadku, není neměnné, ale může být tvůrčím způsobem rozvíjeno k dosažení skutečné optimalizace.

Obsahové zaměření metodiky práce musí respektovat nové pohledy na tvorbu rozhodovacího procesu velitele divize.

Zde vycházím z toho, že rozsah a způsob plánování bojového použití vrtulníkového výsadku bude záviset na konkrétní situaci nepřítelů i vlastních vojsk, charakteru bojového úkolu, předpokládané síle vrtulníkového výsadku, počtu a typu vrtulníků a ostatních prostředků vojenského dopravního letectva, době a ročním období vysazení, hloubce vysazení, předpokládané délce bojové činnosti a možnostech zásobování vzduchem.

Obdobně i ze skutečnosti, že příprava k vysazení probíhá na základě daného bojového úkolu a zpravidla zahrnuje:

- plánování vysazení,
- přípravu předurčených jednotek, bojové techniky a materiálu k vysazení,
- rekognoskaci os přesunu do vyčkávacích prostorů, rekognoskaci hlavních a záložních nakládacích míst,
- soustředění vojsk, bojové techniky a materiálu ve vyčkávacím prostoru,
- přípravu opatření k všestrannému zabezpečení vysazení,
- organizaci velení před a po vysazení,
- nakládání bojové techniky, materiálu a nasednutí osob do vrtulníku podle stanovené varianty a v minimální době.

Veškerá tíha a odpovědnost za přípravu a plánování bojového použití vrtulníkového výsadku bude spočívat na **veliteli** a štábu divize, prakticky organizačním stupni velení, **v jehož prospěch bude vrtulníkový výsadek plnit předurčené bojové úkoly.**

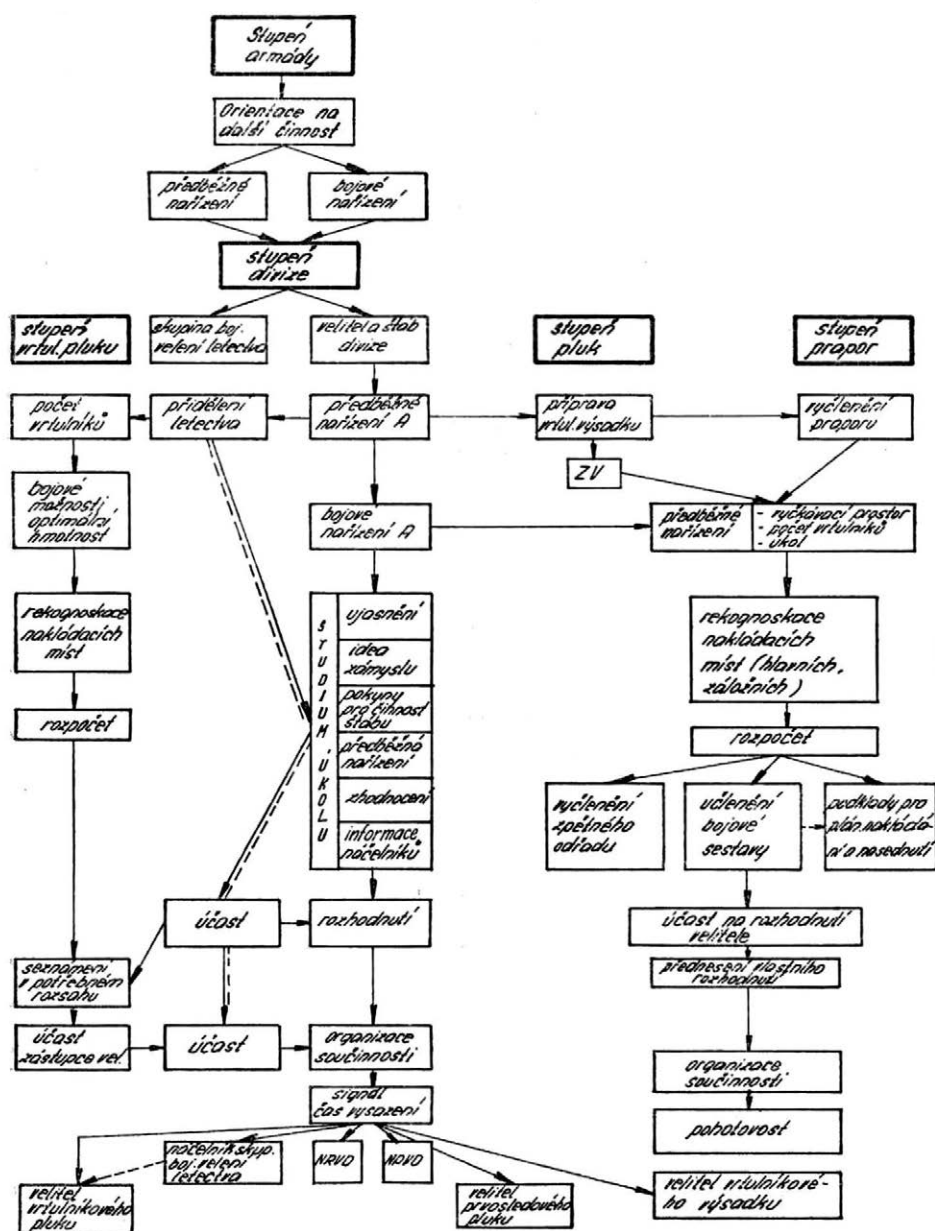
Ze zkušeností mohu vyvodit, že v základních metodikách práce velitele a štábu zpravidla nejsou zakotveny požadavky vyplývající ze zabezpečení veškeré činnosti vrtulníkového výsadku.

V některých případech se k určitému časovému období uvádí pouze glosy, které nevystihují podstatu, obsah a nezabezpečují kvalitu souběžného plánování.

Proto bude nutné, aby metodika práce měla k rozhodující činnosti pevně zafixované požadavky co do času, obsahu a vzájemné součinnosti. A na tomto základě mohou jednotlivé činnosti podrobně rozpracovat zejména ti funkcionáři, kteří za úspěšnou přípravu a vysazení vrtulníkového výsadku bezprostředně odpovídají.

SCHEMA SOUBEŽNÉ PRÁCE
při plánování bojového použití vrtulníkoveho výsadku

Obr. 1

Poř. čís.	Plánovaný čas	Činnost hlavních funkcionářů	Činnost náčelníka skupiny PVV	Činnost důstojníků skupiny
1	do 10'	Velitel: - převzetí rozkazu - informace náčelníka skupiny PVV	- aktivizace skupiny	- shromáždění na operačním oddělení
2	20'	NŠ: - informace štábu o bojovém úkolu	- zpracovat předběžné nařízení pro msp a odeslat - sladit a určit vyčkávací prostor (hlavní, záložní) podle mapy, časový průběh rekognoskace, účastníky, způsob přepravy, způsob setkání se ZV msp a velitelem vrtulníkového výsadku, odjezd a návrat	
3	do 50'	Velitel a NŠ: - vyslechnout zámysl skupiny PVV	- rozpočet pro vzdušnou přepravu a vysazení (podle počtu, typu vrtulníku) - připravit možné prostory (varianty vysazení) - stanovit pravděpodobnou sílu vrtulníkového výsadku - přednést zámysl (část pro použití vrtulníkového výsadku)	
4	do 65'	Velitel vyhlásí: - zámysl použití vrtulníkového výsadku	- seznámit skupinu se zámyslem velitele a k použití vrtulníkového výsadku (je-li to nutné) - v součinnosti se skupinou navrhnout: - bojový úkol výsadku (ve variantách) - složení výsadku (včetně posilových prostředků) - výchozí a vyčkávací prostory, místa nasednutí, plochy vysazení (hlavní a záložní) - činnost výsadku po sloučení s útočícími jednotkami - základní otázky součinnosti (čary signálů, zastavení palby, místo setkání velitelů) - propočítat dobu nakládání a dobu pohotovosti - zakreslit hlavní údaje použití vrtulníkového výsadku do mapy velitele	důstojník zpravodajského oddělení: - síly a prostředky nepřítele v prostoru vysazení, možnost zásahu záloh - pravděpodobný zámysl nepřítele - úkoly pro průzkum vrtulníkového výsadku - způsob předání průzkumných zpráv výsadku důstojník oddělení RVD: - začlenění PT dělostřelectva (PTRS) do sestavy výsadku - podpora boje výsadku dělostřelectvem - ničení pozemních cílů v době průletu - návrh na zařazení dělostřeleckého pozorovatele s příslušnými prostředky velení a spojení

Poř. čís.	Plánovaný čas	Činnost hlavních funkcionářů	Činnost náčelníka skupiny PVV	Činnost důstojníků skupiny
				důstojník oddělení PVO: - zabezpečení vyčkávacího prostoru, přepravy vzduchem - přikrytí bojové činnosti letectvem důstojník chemického oddělení: - radiační a chemická situace ve vyčkávacím prostoru, v průletovém pásmu, v prostoru vysazení - síly a prostředky pro zesílení vrtulníkového výsadku důstojník ženijního oddělení: - ženijní síly a prostředky pro zesílení vrtulníkového výsadku - úkoly ženijního zabezpečení vrtulníkového výsadku důstojník týlu: - materiální a zdravotnické zabezpečení vrtulníkového výsadku - odsun nepotřebného materiálu důstojník spojovacího oddělení: - organizace spojení
5	80'	NŠ - vydá pokyny pro IZ a bojovou dokumentaci	- vydat pokyny pro zpracování plánu použití vrtulníkového výsadku, upřesnit časový rozpočet - vydat skupině podklady pro plánování (nařízení A, upřesnit jednotky pro vrtulníkový výsadek) - připravit návrh veliteli pro bojové použití vrtulníkového výsadku	

Poř. čís.	Plánovaný čas	Činnost hlavních funkcionářů	Činnost náčelníka skupiny PVV	Činnost důstojníků skupiny
6	do 3.00	Velitel - vyslechne návrh náčelníka skupiny PVV, schválí (nebo doplní) - vydá pokyny pro organizaci součinnosti	přednést: - varianty vysazení a úkolů - návrh úkolů zabezpečení bojové činnosti vrtulníkového výsadku (letectvo, PVO, raketové vojsko a dělostřelectvo, ostatní druhy vojsk podle potřeby) - vyčkávací prostor, nakládací místo, pásmo bojového průletu - kalkulaci naložení - časový rozpočet použití vrtulníkového výsadku	- zpracovat příspěvky do bojového nařízení pro vrtulníkový výsadek
7		Po vyhlášení rozhodnutí velitele v nařízených časových relacích	- sladit výsledky rekognoskace s dosud zpracovanými podklady - informovat příslušníky rekognoskace o výsledcích plánování vrtulníkového výsadku - zpracovat bojové nařízení pro vrtulníkový výsadek - upřesnit skupině obsahové otázky organizace součinnosti a připravit plán organizace součinnosti - upřesnit složení skupiny pro organizaci součinnosti	- zpracovat nařízení pro podřízené útvary a jednotky - zpracovat plán organizace součinnosti
8		Velitel, NŠ - schválí a podepíše bojové nařízení	- předložit NŠ k podpisu bojové nařízení pro vrtulníkový výsadek - připravit se k organizaci součinnosti	- předložit NŠ k podpisu bojové nařízení - dokončit zpracování plánu použití vrtulníkového výsadku
9		Velitel řídí organizaci součinnosti u msp	- odjezd skupiny k předání bojového nařízení a k organizaci součinnosti vrtulníkového výsadku	

Pro plánování se ve štábu divize vyčleňuje skupina pro plánování vrtulníkového výsadku. Do skupiny vchází po jednom důstojníku z

- operační oddělení, který je náčelníkem skupiny;
- ze skupiny bojového velení letectva;
- zpravodajského oddělení;
- oddělení raketového vojska a dělostřelectva;
- oddělení PVO;
- technického a automobilního oddělení;
- týlu.

Hlavní těžiště práce při plánování bojového použití vrtulníkového výsadku je položeno na operační a zpravodajské oddělení, představitele ze skupiny bojového velení letectva, štáb dělostřelectva a náčelníka protivzdušné obrany divize.

Specifika plánování vrtulníkového výsadku také vyžaduje, aby u každého oddělení štábu divize byl stále připraven minimálně jeden důstojník pro řešení a koordinaci potřebných otázek spojených s přípravou, organizací a zabezpečením bojového použití vrtulníkového výsadku.

Podle charakteru bojového úkolu vrtulníkového výsadku, hloubky vysazení, délky bojové činnosti, konfigurace terénu v prostoru vysazení a předpokládaného zámyslu vedení bojové činnosti s klasickými nebo jadernými zbraněmi si může přizvat po jednom příslušníku z ženijního, chemického, spojovacího, výzbrojního oddělení a topografické služby.

V závislosti na rozsahu požadavků odborného charakteru se budou uvedení jednotlivci zpravidla podílet na plánování vrtulníkového výsadku **pouze několik minut**.

Skupina pro plánování vrtulníkového výsadku je hlavním tvůrcem přípravy reálných podkladů pro rozhodnutí velitele a bojové dokumentace.

K zabezpečení **rozhodnutí** zpravidla **zpracovává**:

- návrh zámyslu velitele k bojovému použití vrtulníkového výsadku;
- rozhodnutí velitele divize k bojovému použití vrtulníkového výsadku.

Dále **zpracovává** tuto **dokumentaci**:

- předběžné nařízení pro vrtulníkový výsadek;
- plán použití vrtulníkového výsadku s plánovanou tabulkou vysazení;
- bojové nařízení pro činnost vrtulníkového výsadku;
- plán organizace součinnosti.

Nedílnou součástí této dokumentace tvoří **rozpočet pro bojovou přípravu a vysazení**, který jako pomocný dokument je trvale zpracováván na operačním oddělení.

Rozpočet slouží jako podklad pro rychlý výpočet potřebné varianty bojové přepravy osob, bojové techniky a životně důležitého materiálu. Zpravidla je zhotoven v lehké, střední a těžké variantě při využití soudobých vrtulníků. Možnou variantu rozpočtu jsem uvedl ve VM čís. 4/1974.

Podle situace a potřeby rozpracovává skupina pro plánování vrtulníkového výsadku s operačním oddělením a v úzké součinnosti s odbornými náčelníky **další pomůcky** jako kódovací mapy, volací znaky, signální tabulky, přehled materiálního zabezpečení při zásobování vzduchem, součinnostní signály a další.

Soudobým požadavkem je, aby práce velitele divize a skupiny pro plánování vrtulníkového výsadku byla tvůrčí, vysoce organizovaná a pružná. Úspěšné splnění záležitosti především na stupni připravenosti a organizátorské schopnosti velitele, jakož i každého příslušníka štábu, druhů vojsk, kteří se na těchto otázkách bezprostředně podílejí.

Připomínám, že rozhodující osobností při plánování použití vrtulníkového výsadku je velitel a určený příslušník štábu v tomto procesu plánování a velitel plní pouze určité úkoly, které vyplývají z jeho funkčních povinností.

Tyto skutečnosti ovlivňují požadavek, aby jakékoliv návrhy spojené s přípravou a bojovým použitím vrtulníkového výsadku byly prezentovány **přímo veliteli** divize pouze prostřednictvím **náčelníka skupiny pro plánování vrtulníkového výsadku**.

To také vyžaduje, aby k zabezpečení sladěné činnosti co do času a obsahu byla u štábu divize zpracovaná základní metodika práce velitele a štábu, na kterou bezprostředně nejen navazuje **metodika skupiny pro plánování vrtulníkového výsadku** (viz **tab. 1**), ale v potřebném rozsahu ji i doplňuje.

Metodika práce musí vycházet z obecných povinností jednotlivých funkcionářů a postupů práce stanovenými řády a předpisy, dále ze stupně připravenosti lidí, jakož i z požadavků souběžného moderního a vysoce efektivního plánovacího procesu.

Tabulka 1

METODIKA PRÁCE SKUPINY PRO PLÁNOVÁNÍ VRTULNÍKOVÉHO VÝSADKU

Metodika práce skupiny pro plánování vrtulníkového výsadku navazuje na časový plán práce velitele a štábu divize při plánování a přípravě boje.

Uvedené časové údaje jsou informativního charakteru a plně variabilní.

Poř. čís.	Činnost	Potřebný čas	Celkem průběžný čas do
1	Obdržení rozkazu (nařízení)	5—10'	10'
2	Informace štábu o bojovém úkolu	10'	20'
3	Vyhlášení zámyslu	10'	65'
4	Odeslání PN plukům	10'	75'
5	Vydání pokynů pro IZ a bojovou dokumentaci	10'	80'
6	Informační zprávy	50'	2.40—3.30
7	Přijetí rozhodnutí	20'	3.40—4.00
8	Vyhlášení rozhodnutí	30'	4.00—4.30
9	Odeslání BR, BN pro podřízení	10'	4.30—4.40
10	Schválení plánů bojového použití druhů vojsk	20'	4.40—5.00
11	Pokyny k organizaci součinnosti	10'	5.00—5.10
12	Kontrola podřízených a schválení jejich rozhodnutí	60'	5.00—6.00
13	Organizace součinnosti	60'	6.00—7.00

Obdobně každý jednotlivec zařazený do skupiny pro plánování vrtulníkového výsadku musí mít rozpracováno **obsahové zaměření hlavních a pomocných bojových dokumentů vrtulníkového výsadku po své odbornosti.**

Praxe potvrzuje, že dokonalé skloubení veškerých činností při přípravě vysazení co do obsahu, metod práce a času je základním požadavkem pro součinnostní a úspěšnou práci v minimální době.

V metodice práce skupiny pro plánování vrtulníkového výsadku, v základní metodice velitele a štábu nebývale narůstá jedna z nejdůležitějších povinností a to nejen zorganizovat, ale i udržet **nepřetržitou vnitřní a vnější organizaci součinnosti.**

V závěru chci zdůraznit, že jsem nechtěl vyčerpat jednotlivé varianty, což z hlediska prostoru není možné, ale ukázat na nové názory, které bezprostředně ovlivní vyšší kvalitu při plánování bojového použití vrtulníkového výsadku. Jsem si vědom, že trvalým požadavkem je hledat další formy k zabezpečení přípravy pro splnění předurčených úkolů v minimální době.

POZNATKY Z PŘÍPRAVY NA CVIČENÍ DRUŽBA 77

V článku chci uvést některé poznatky, které jsme ve štábu získali při přípravě na spojenecké cvičení DRUŽBA 77.

Při plánování úkolů výcvikového roku 1976–77 jsme se dozvěděli, že se máme tohoto cvičení zúčastnit. Proto jsme již s plánem bojové a politické přípravy na zimní výcvikové období zpracovali i plán přípravy štábů a jednotek svazku na toto cvičení. Vycházeli jsme ze zásady nerozšiřovat již stanovené úkoly a opatření bojové a politické přípravy, ale ovlivnit zejména jejich obsahovou náplň k úspěšné přípravě na cvičení. Samotný plán přípravy na cvičení jsme zaměřili na úkoly stranickopolitické práce, přípravu velitelů a štábů, přípravu jednotek a specialistů, technické zabezpečení, materiální a zdravotnické zabezpečení. V závěru plánu jsme stanovili úkoly a opatření ke kontrole a pomoci při přípravě cvičení.

Vzhledem k podmínkám svazku jsme rozdělili úkoly v plánu na dvě etapy.

K úkolům stranickopolitické práce

V obsahu hlavních úkolů jsme věnovali pozornost přípravě politického aparátu s důrazem na diferencované řízení a pomoc novým ZVP útvarů, rozvíjení práce ZO KSC, SSM, jejich vlivu na odpovědné plnění úkolů ve štábech a jednotkách, rozvíjení socialistické soutěže, organizaci ideově výchovné, masové politické a agitační práce. Zvláštní péči jsme věnovali zálohám. Osvědčilo se včasné navázání součinnosti s politickými orgány Sovětské armády. Byly projednány zása-

V **prvé** do konce roku 1976 jsme hlavní pozornost zaměřili na přípravu kádrových příslušníků svazku. V **druhé** jsme se zaměřili na přípravu záloh. Plán jsme vydali všem útvarům. Velitelé útvarů doplnili centrální plán o svá opatření, která vycházela z konkrétních podmínek útvarů.

K rozvinutí široké aktivity a iniciativy příslušníků svazku v přípravě na cvičení vydal zvláštní rozkaz velitel svazku k usměrnění a rozvoji socialistického soutěžení. Krátkodobá socialistická soutěž byla zaměřena na rozhodující úkoly. Vyhlásili jsme soutěž o nejlepší štáb útvaru v přípravě na cvičení, o nejlepší tankový a motostřelecký prapor, soutěž mezi útvary o nejlepší přijetí, materiální zabezpečení a bojové stimlení záloh, o nejmenší poruchovost techniky při plnění úkolů cvičení, nejlepší hospodářskou výdejnu apod. Ke každé soutěži jsme stanovili konkrétní kritéria, způsob hodnocení i odměny.

dy spolupráce ve stranickopolitické práci a organizování družebních a kulturně politických akcí. Zde jsme položili důraz na posílení vlastenecké a internacionální výchovy velitelů, vojáků, na upevnění družby se Sovětskou armádou, na výměnu zkušeností a vzájemná vystoupení kulturních souborů.

K přípravě **politického aparátu** a funkcionářského aktivu proběhla společná příprava všech politických pracovníků a předstů stranických organizací. Na po-

radě byly zobrazeny zkušenosti ze stranickopolitické práce v uplynulém výcvikovém období, byly objasněny úkoly politického aparátu v novém výcvikovém roce s důrazem na přípravu cvičení DRUŽBA 77. Na další společné poradě jsme vyhodnotili stav příprav na cvičení a rozpracovali další postup práce s důrazem na rozvíjení masové politické práce a socialistické soutěže.

Ve stranických organizacích jsme využili členských schůzí k projednání úkolů zimního výcvikového období. Veřejné členské schůze přispěly k objasnění politického významu cvičení, k upevnění jednoty komunistů s nestraníky, k rozvoji aktivity lidí a jejich získání k odpovědné přípravě na cvičení. Na stranických schůzích v lednu proběhla kontrola usnesení a plnění osobních stranických úkolů. Stranické organizace kriticky poukázaly na problémy a pomáhaly řešit nedostatky, které se projevily v práci štábů, jednotlivých náčelníků, především v oblasti materiálního zabezpečení. K mobilizaci členů SSM za úspěšné splnění úkolů jsme využili výročních svazáckých schůzí. Na účinnost stranické a svazácké práce v přípravném období měla svůj podíl dobrá a včasná příprava funkcionářského aktivu, který organizovalo oddělení svazku. V široké míře jsme využili vojenských schůzí, zejména ke stmelení jednotek a objasnění úkolů. K přípravě příslušníků na cvičení významně přispěla ideově výchovná práce, která měla dobrou obsahovou a metodickou úroveň. Základní formy školení jsme aktualizovali o úkoly cvičení DRUŽBA 77 — objasno-

vali jsme úlohu Varšavské smlouvy, význam spojenectví se Sovětským svazem, socialistické vlastenectví a internacionalismus. Podílela se na upevňování morálně politického stavu a ovlivňovala kázeň jednotek. Využívali jsme především politických informací, přehledu tisku, přednášek a besed, na kterých se přímo podíleli příslušníci štábů.

Pozornost jsme věnovali i výběru a přípravě agitátorů na aktivech. Byli vybaveni zápisníky agitátora, fakty o XXV. sjezdu KSSS a XV. sjezdu KSČ, bleskovkami, letáky a metodickými pokyny pro práci v poli. Přes tato opatření se však ukázalo, že ne všichni správně pochopili svůj úkol a dokázali s vydanými materiály správně pracovat. Organizačně se podařilo ustanovit strukturu ZO KSČ a SSM ze záloh. Z příslušníků záloh jsme doplnili i síť agitátorů. Ukázalo se, že je nutné neustále zdokonalovat stranickopolitickou práci. Prohloubit ji zejména při všech stupních bojové pohotovosti, zkvalitňovat znalost předurčených záloh a důsledněji dbát na to, aby s úkoly byli seznámeni všichni příslušníci.

K upevnění internacionální družby se Sovětskou armádou přispěly jednotlivé družební akce. Organizovali jsme výměny zkušeností, semináře a besedy funkcionářů. Svou úlohu sehrály i vzájemná vystoupení kulturních souborů a vojenských hudeb. S velkým ohlasem se setkala i vystoupení přímého účastníka osvobození našeho města. Poutavé vyprávění sovětského důstojníka zaujalo příslušníky posádky.

K přípravě velitelů a štábů

Zde jsme se zaměřili na sladění jednotlivých štábů k přípravě komplexních podkladů pro rozhodnutí velitelů pro přesun, zasazení do útoku z chodu bez použití JZ s přechodem na jejich použití, k obnově bojovosti po jaderných úderech nepřítele se současným odrážením jeho silných protiztečí ve zkrácených časových lhůtách v podmínkách neustále měnící se situace, na plánování dalekých přesunů s překonáváním vodních toků a ničením diverzních skupin, vzdušných výsadků i překonáváním zaměřených a zavalených prostorů, na plánování útočné i obranné činnosti vojsk, řízení bojové činnosti raketového vojska a dělostřelectva. U zpravodajských orgánů na zvládnutí zásad organizace a řízení průzkumu, zejména centralizace a komplexnosti průzkumu. Důraz jsme klad-

li na nácvik nepřetržitého a rychlého toku informací všemi směry, na sladění práce zpravodajského střediska, na přípravu podkladů a jejich přednes velitelů. Již od samého počátku jsme se zaměřili na zpracování bojové dokumentace a přednášení informací v ruském jazyce. Bojové nařízení podřízeným útvarům jsme zpracovali ve služebním jazyce. Zvýšenou pozornost jsme věnovali přípravě velitelů vozů zejména v otázkách dodržování bezpečnosti provozu, ovlivňování práce a odpočinku řidičů. Velitele jednotek jsme na velitelských cvičeních učili rychle se rozhodovat a velet jednotkám s použitím správné povelové techniky a stručných bojových nařízení. Přípravu štábů svazku jsme zahájili již v listopadu komplexním štábním nácvikem, který byl veden v ruském jazyce. Velmi nám napo-

mohlo zapůjčení vzorové dokumentace v ruském jazyce od patronátního sovětského svazku. Tato dokumentace se vyznačovala stručností a jasným formulováním úkolů. Podle ní jsme přikročili k rozpracování a doplnění vlastní vzorové dokumentace. Zaměřili jsme se především na zpracování bojových rozkazů, nařízení, rozhodnutí velitele a informací náčelníků druhů vojsk a zástupců. Vzhledem k požadavku zkrácení celkového rozhodovacího procesu na stupni svazek do tří hodin, na stupni útvar do dvou hodin, včetně doručení bojových úkolů podřízeným, přikročili jsme i k celkovému přepracování metodiky práce štábu v poli. Metodika práce měla tři části. V první části byl metodický postup řešení všech hlavních úkolů, základní plánování, rozhodování v průběhu boje, přechod do obrany v průběhu boje, odstraňování následků po jaderných úderech nepřítel, řešení násilného přechodu vodního toku, komplexní získávání a vyhodnocování zpráv a řada dalších otázek. V druhé části bylo složení sil a prostředků jednotlivých míst velení na místě i za pohybu. Dále zde byl rozpočet sil a prostředků pro řízení přesunu, vyvádění svazků na osy a možné vzory vydávaných pokynů, rozkazů a nařízení. Třetí část metodicky obsahovala základní takticko-technická data a normy cizích armád i vlastních jednotek včetně organizace. Metodika byla dobrou pomůckou, i když ne všichni funkcionáři štábu ji dostatečně zvládli.

Velitelskou přípravu štábu jsme zaměřili též k upevnění návyku v práci s pomůckami utajeného velení na pojítkách. Pro rychlé předávání krátkých úkolů a a hlášení jsme připravili signální tabulky.

Při velitelském cvičení štábu svazku s podřízenými útvary v terénu s pojítky jsme věnovali hlavní pozornost řízení dalekého přesunu ve ztížených povětrnostních podmínkách, procvičování otázek práce velitelů a štábu v terénu při rekognoskaci a organizaci součinnosti a řešení několika situací v průběhu bojové činnosti. Toto cvičení bylo velmi dobrou přípravou na samotné cvičení.

Velkou pomocí pro nás byl i komplexní štábní nácvik s podřízenými útvary začátkem měsíce ledna za řízení nadřízeného štábu, kde nám poskytli pomoc nadřízení funkcionáři. Tento nácvik byl pro nás velmi důležitý a poučný a byl současně prověrkou opatření k přípravě na cvičení.

Souběžně s přípravou štábu svazku probíhala příprava podřízených štábů. Těžiště spočívalo ve velitelské přípra-

vě a štábních nácvicích. Po rozboru konkrétní situace u útvarů jsme přistoupili k řešení tohoto úkolu diferencovaně. Vybrali jsme 50 % vševojskových a vojskových útvarů, u kterých jsme naplánovali velitelsko-štábní cvičení. Hlavní pozornost na těchto cvičeních jsme věnovali sladěni a přípravě štábů k zpracování kvalitních a úplných podkladů pro rozhodnutí velitele, na činnost velitelů a štábů při rekognoskaci a organizaci boje v terénu, na včasné doručení bojových úkolů podřízeným a na rychlé rozhodování bojové činnosti jednotek. Na základě získaných zkušeností i úpravy metodiky práce štábu svazku v poli jsme doporučili upravit a sladit metodiky práce štábů útvarů i některých vzorových dokumentů.

V přípravě podřízených štábů jsme věnovali menší pozornost dvěma otázkám: včasnému a rychlému zpracování a doručení bojových hlášení i samotné přípravě styčných důstojníků vysílaných jednotlivými útvary na štáb svazku. Důsledně jsme nepromysleli využití styčných důstojníků pro rychlé předávání bojových úkolů pomocí technických pojiček. Nedostatků z této činnosti se nám projevovaly v samotném průběhu cvičení. Pozornost jsme věnovali proškolení zásad ochrany utajovaných skutečností a obnovili jsme signální tabulky pro velení na stupni útvar—prapor.

S útvary druhů vojsk a speciálních vojsk štábní nácviky probíhaly za přímého řízení náčelníků oddělení štábu svazku. Velkou pozornost jsme věnovali přípravě na pobyt jednotek v zimních podmínkách ve vojenských výcvikových prostorech. Organizovali jsme ukázkou pro hlavní funkcionáře útvarů k otázkám materiálního a zdravotnického zabezpečení vojska v zimních podmínkách. Obdobně ukázkou organizovali velitelé útvarů pro své podřízené. Velitelský sbor jsme proškolili v zásadách provozu techniky v zimních podmínkách, ošetřování techniky v poli i v opatřeních předcházení požárů techniky. Všichni vybraní velitelé vozů byli přezkoušeni ze znalostí povinností velitele vozu, RMNO č. 8/76 a RVZVO č. 017/76.

S předstihem jsme orientovali podřízené velitele a štáby na přípravu dokumentace pro přijetí záloh, na včasné zpracování rozvrhů zaměstnání velitelské přípravy záložních důstojníků i samotné zpracování písemných příprav podle předpisu Všeob. 7-7. Vedli jsme velitele k seznámení s výběrem doplňku důstojníků i praporčíků v záloze a k jejich před-

běžnému zařazení do funkce. Ihned po nástupu byli organizačně začleněni a důraz jsme položili na seznámení s funkčními povinnostmi, zejména v poli. U některých odborností se nám osvědčila soustředěná příprava v rámci svazku.

K přípravě jednotek a specialistů

Zde jsme se v první etapě zaměřili na přípravu kadrových jednotek. Plnění úkolů bojové a politické přípravy jsme rozplánovali v závislosti na přidělení výcvikových prostorů s cílem, aby každá rota prodělala slaďovací taktické cvičení. Vždy na závěr výcviku osádky, družstva a čtyři jsme provedli slaďnost. Plynule probíhala tankostřelecká a střelecká příprava, byly plněny úkoly školních a bojových střelb. Průběžně jsme prověřovali i ostatní témata jednotlivých druhů příprav. Důraz jsme položili na přípravu a vycvičenost jedné až dvou bojových průzkumných hlídek u každého praporu. Jeden msp. jsme připravili k překonávání vodních toků plavbou na OT. Jako nejefektivnější forma výcviku jednotek druhů vojsk a speciálních vojsk byl soustředěný výcvik v rámci svazku. Soustředění průzkumných, ženijních, protiletadlových a chemických jednotek jsme zakončovali taktickoodborným cvičením. Zvýšenou pozornost jsme věnovali soustředěnému výcviku odřadů odstranění následků útvarů i svazku. Ve výcviku dělostřeleckých jednotek jsme se zaměřili na palebnou službu ve dne i v noci a spolehlivé zvládnutí úkolů v přehradné palbě, soustředěné palbě a hromadné palbě. Palebné jednotky jsme cvičili v ničení tanků nepřítele přímou střelbou. Proběhla taktická cvičení baterií a nácviky palby v oddíle. U ženijních jednotek i v ženijní přípravě vševojskových jednotek jsme se zaměřili na budování míst velení a pozorovatelů, zabezpečení pohybu jednotek po cestách i terénem v zimních podmínkách, ženijní průzkum vodní překážky a zřizování jednotlivých přepravišť. U vševojskových i ženijních jednotek jsme procvičovali zřizování průchodů v minových polích s využitím mechanického odminovače a výbušného odminovače, budování obrany v zimních pod-

Po ukončení velitelské přípravy byli všichni zařazení do funkce a jejich další příprava probíhala ve skupinách a odděleních štábů; u jednotek s cílem dosáhnout dalšího slaďení a připravenosti ke cvičení.

mínkách s využitím návěsných buldozerových zařízení, trhavín i ručně. Připravili jsme skupiny pro zneškodňování jaderných min. U všech jednotek jsme kladli důraz na zvládnutí prostředků protichemické obrany jednotlivce v zimních podmínkách, zvládnutí organizace částečné speciální očisty i úplné očisty na MSO. Nacvičovali jsme se všemi jednotkami dlouhodobé nošení ochranných masek a proběhl soustředěný výcvik signalistů— pozorovatelů v trvání pěti dnů. Spojovací jednotky jsme procvičovali při taktickoodborných cvičeních, při VŠC a štábních nácvicích. Značnou pozornost jsme věnovali přípravě a výcviku pořádkových jednotek a jejich dobrému materiálnímu zabezpečení. Jejich výcvik probíhal soustředěně v rámci svazku. Připravili jsme svazkovou pořádkovou rotu, u vševojskových útvarů pořádkové čtyry a u vojskových útvarů pořádková družstva. Současně probíhala příprava velitelských a zabezpečovacích jednotek. Důraz jsme položili na správné a rychlé zaujímání velitelských stanovišť, organizaci života na nich se zabezpečením bojové činnosti. Řešili jsme i otázky polních pracovišť pro jednotlivá oddělení, skupiny štábů a jejich materiální vybavení. Nacvičili jsme způsoby rychlého opuštění místa velení a sestavení jednotlivých prvků za přesunu. Při výcviku jsme uplatňovali nově vydanou pomůcku GŠ ČSLA. Na štábu jsme dostatečně nezvažili okolnost, že u provozní roty štábu došlo k řadě kadrových změn a že nové velení roty není dostatečně připraveno zvládnout všechny složitější a náročné úkoly, což se odrazilo v průběhu vlastního cvičení. Do konce roku 1976 se nám v podstatě podařilo úspěšně ukončit přípravu kadrových jednotek.

K přijetí a výcviku záloh

Předem jsme zpracovali cvičnou dokumentaci, rozvrhy zaměstnání a písemné přípravy. Velmi podrobně jsme připravili časový plán využití přiděleného výcvikového prostoru, kam jsme

předem poslali výcvikovou techniku a materiální zabezpečení výcviku. Při nástupu záloh jsme rozvinuli plánovaná pracoviště a procvičovali všechny zvláštní skupiny. Tím jsme ověřovali

realnost zpracovaných plánů a měli možnost zjistit rezervy ke zkrácení časových norem. Současně jsme procvičovali všechny způsoby předkládání různých hlášení. Zvláštní cvičení přispělo k prohloubení znalostí této problematiky. Po přijetí záloh a jejich zařazení jsme překročili ke bojovému stmelení. Jiné jsme využili přiděleného výcvikového prostoru a celá řada záložníků ještě v den nástupu tam byla převezena. Podle zpracovaných plánů jsme zahájili náročný a intenzivní výcvik s důrazem na bojové sládní jednotek na taktickopořadových zaměstnáních rot a praporu. U jednoho praporu jsme organizovali výcvik pro vrtulníkůvé výsadky. Průzkumníky ze zálohy jsme cvičili se zaměřením na sládní činnosti ve skupinách při plnění úkolů v různých druzích bojové činnosti. Na závěr jejich přípravy proběhla taktickopo-

řadová zaměstnání na téma „Průzkumná skupina za útoku“. U protiletadlových baterií proběhla taktickopořadová a taktická zaměstnání k sládní po doplnění zálohami. Dělostřelecké baterie měly taktická cvičení a byla sládní taktickopořadová cvičení v oddílech. Nacvičovali jsme řízení palby v oddílu i nácvik řízení palby v celé skupině. Jednotky ženijních odborností jsme vedli do určeného prostoru na řece Labi, kde měly výcvik na tekoucí vodě. Se spojovacími jednotkami jsme procvičovali rádiový provoz na střední a velké vzdálenosti. Chemické jednotky měly kontrolní zaměstnání ke sládní družstev a zvládnutí přiděleného materiálu. U velitelských, týlových a technických jednotek jsme zaměřili přípravu na sládní s doplnky záloh a zvládnutí přidělené techniky. Řidiči záložníci absolvovali cvičné jízdy.

K technickému zabezpečení

Značnou pozornost jsme věnovali přípravě techniky na cvičení. Osvědčilo se nám na základě znalostí stavu připravenosti osádek, techniky a úkolů jednotlivých útvarů diferencovat úkoly, plány příprav osádek tanků, řidičů OT, automobilů a přípravy techniky. U všech útvarů jsme důsledně vysvětlili úlohy co do obsahu a způsobu provedení. S veliteli útvarů, jejich ZVP a ZVT jsme vyřešili organizační zabezpečení. Úkoly této přípravy se promítly do osádky a řidiče. Při jejich přípravě se zaměřili na způsob a organizaci technického zabezpečení všech fází se vysvětlením jejich úloh v duchu zásady, že osádka a řidič jsou první technici, kteří začnou s opravou techniky při jejím nuceném vyřazení z boje. Včas jsme organizovali pomoc technických oprav pluků i svazku tam, kde si situace v řešení koeficientu technické pohotovosti vyžadovala zásah specialisty. Pro takové případy vyřešit rychlý odběr potřebného náhradního dílu až ze skladu svazku přímo, bez zdržujícího mezičlánku, pak potřebu schvalovat dodatečně. U tankových osádek a obsluh OT jsme procvičovali přípravu tanků a OT k překonávání vodních překážek, úkoly prvé a druhé etapy. Hlavní pozornost při přípravě osádek a řidičů základní služby i ze záloh jsme věnovali nutnému sevcení v řízení v zimních podmínkách s důrazem na cvičení č. 5 podle T-6-4. Učili jsme je zvládnout zásady provozu techniky v zimě, včetně praktického procvičování v použití všech předepsa-

ných prostředků. Proškoliili jsme řidiče a osádky v opatřeních k zamezení vzniku požáru techniky. S předstihem jsme organizovali soustředěný výcvik záchranných vyprošťovacích skupin na řece Labi. Dílenské specialisty jsme proškoliili ve vykonávání oprav v polních podmínkách. Procvičovali jsme rozvinutí technických oprav v poli, zásady vyprošťování a odsunu poškozené techniky s důrazem na bezpečnostní opatření. Zaměřili jsme se i na osobní vybavení opravářů a dílenských specialistů pro opravy v zimě a v noci. Šlo o oteplovací prostředky a hlavová svítidla k tomu, aby specialista měl volné ruce a při práci si mohl lehce a přesně posvítit. Včas jsme řešili i doplnění dílenských prostředků. Osvědčilo se vhodně rozptýlit pomůcky zimního provozu a náhradní díly do dílen, aby se tak zkrátil čas přesunu náhradního dílu a zásahu, zejména při přesunech a bojových akcích až z týlu. V přípravě techniky jsme kontrolovali bezvadnou funkci motorů a systémů, které jeho činnost zabezpečují, palivový, mazací a chladicí systém, na systémy řízení a brzd, u automobilů prověřili zejména souměrnou funkci brzd v podélné ose automobilu s cílem předejít haváriím z možného smyku vozidla. Kontrolovali jsme individuální ohříváče, startovací obvody, správné množství a složení nemrznoucí směsi, všechny prostředky k zabezpečení provozu v zimě, včetně kontroly a doplnění hasicích přístrojů. Vyžadovali jsme přísný režim v ošetřování akumu-

látorových baterií. Probíhala technická ošetření vozidel tak, aby byla zabezpečena stanovená norma kilometrů do příštího technického ošetření. U techniky pro cvičení proběhly komisionální prohlídky. Připravenost osob, techniky a

technických prostředků sehrála svou úlohu a podílela se významně na splnění úkolu. Potvrdilo se, že řidiči i specialisté ze záloh po uvedené přípravě byli schopni úkoly technického zabezpečení kvalitně plnit.

K materiálnímu a zdravotnickému zabezpečení

Pozornost jsme věnovali skutečnému zabezpečení jednotek v polních podmínkách a v zimě. Při cvičení jsme doplnili vzorovou dokumentaci a metodiky práce na týlových velitelských stanovištích. K zabezpečení organizované ochrany a obrany TVS a týlových prostorů jsme procvičovali strážní a zabezpečovací jednotky. Organizovali jsme ukázková zaměstnání pro rtz a čtz k převzetí a předání pohyblivých zásob. Vypracovali jsme podrobnou kalkulaci vyvezení pohyblivých zásob vlastními a přidělenými prostředky. Dobře se osvědčilo důsledné školení velitelů, štábů, jednotek, včetně záloh v otázkách prevence omrzlin a péče o vojáka v zimních podmínkách. Do zahájení cvičení proběhly u všech účastníků cvičení lékařské prohlídky. V rámci zdravotnické výchovy byly u všech účastníků pěstovány pevné návyky v dodržování hygienicko-protepidemických opatření, zejména proti účinku nízkých teplot a poskytování první pomoci. Organizovali jsme metodické nácviky zdravotních etap a prověřovali provozuschopnost polních lázní, včetně výcviku jejich obsluh. Pozornost jsme věnovali i přípravě cvičného materiálu a poskytování první pomoci označených raněných a pomůckám pro vytyčení obvažit, odsunových cest pro cvičné odsuny. U všech útvarů se osvědčily ukázky vystrojení vojáků pro zimní období s použitím všech zimních doplňků. Zabezpečili jsme pro všechny účastníky cvičení dva páry bot v potřebných velikostech, včetně konzervačních prostředků. Byly připraveny prostředky pro vyhřívání ubytovacích prostorů a sušáren pro stejnokrokové součástky a boty. Zvýšenou pozornost jsme věnovali vojákům na odloučených stanovištích, zejména ve strážní a na pořádkových stanovištích. Stany jsme vybavili oteplovacími vložkami a prověřili úplnost příslušenství. Pozornost jsme věnovali pří-

pravě hospodářských výdejn, skladům proviantu v polních podmínkách s důrazem na jejich oteplení a ochranu proviantu proti zmrznutí. Připravili a zdokonalili jsme prostředky pro ohřátí vody. U kuchařů jsme dbali na vyšetření bacilosocietv a zdravotní prohlídky směn pracujících v hospodářských výdejnách. Proviantní výstroj jsme kontrolovali a doplnili. Pečlivě jsme zkontrolovali nemrznoucí směsi, její domíchání, úpravu převodových olejů a jejich zředění. Připravili jsme všechny prostředky k likvidaci úniku ropných produktů v poli, včetně propagace a výstražných tabulí. Zkontrolovali jsme funkční vlastnosti agregátů u automobilních cisteren. Značné úsilí jsme vynaložili na zabezpečování dostatečného množství polních kamínek s úplným příslušenstvím na zabezpečení nouzového osvětlení stanů. Pro polní tábořiště jsme připravili hasicí přístroje a nářadí k hašení požárů v dostatečném množství. Nemalé úsilí si vyžádalo i zabezpečení dostatečného množství paliva včetně doplnění štábních a speciálních vozidel. Osvědčila se nám ukázková zaměstnání pro přepravu po železnici a praktické nácviky v nakládání a vykládání techniky, proškolení všech funkcionářů převozů s přípravou předepsané dokumentace. Před zahájením každého převozu jsme důsledně poučili všechny účastníky převozu. Včas jsme řešili přípravu klínů, hřebů a vázacích drátů pro každý převoz. Pro zabezpečení silničních přesunů jsme připravili sněhový pluh, vyčlenili vozidla s posypovým materiálem a každé vozidlo vybavili pytle s pískem. V průběhu celé přípravy jsme značnou pozornost věnovali poučení a praktickému dodržování bezpečnostních opatření podle MNO 2-6, příloha 2 doplněných o další konkrétní otázky.

Ke kontrole a pomoci

V opatřeních ke kontrole a pomoci jsme stanovili jenom základní opatření, podrobně však jsme tyto úkoly uvá-

děli v měsíčních plánech činnosti velitele a štábu svazku na daný kalendářní měsíc. Zaměřili jsme se na prověrky sla-

dění jednotlivých štábů útvarů, přípravu pomůcek a dokumentů pro práci v poli i splnění jednotlivých opatření plánu. Zvýšenou péčí jsme věnovali velitelské přípravě s důstojníky a praporčíky v záloze. Vždy před vyvedením jednotek do vojenských výcvikových prostorů jsme měli kontrolní zaměstnání. Výcvik ve výcvikovém prostoru řídily operační skupiny štábu svazku a zakončovaly jej prověrkami bojového sladění osádky, družstva, čety a roty. U jednotek druhů vojsk probíhala kontrolní zaměstnání a přezkušování specialistů daného druhu vojska. V době zvláštního cvičení při přijetí záloh štábem svazku, organizoval kontrolu a pomoc při zařazení záloh, při počátečním stmelení, organizaci stranickopolitické práce, materiálního a technického zabezpečení. V dalším řídil bojové stmelení záloh přímo ve výcvikovém prostoru. Před zahájením cvičení komise svazku organizovala u všech útvarů pořadové prohlídky, které zaměřila na kontrolu zařazení a organizaci na cvičení, splnění opatření v oblasti stranickopolitické práce, stav techniky a materiálu, znalost bezpečnostních opatření, prevence proti omrzlinám a na

celkovou úroveň přípravy na cvičení. Pořadové prohlídky ukázaly na řadu problémů a nedostatků, zejména v materiální oblasti, vybavenosti jednotlivých vojáků i na některé nedostatky v samostatné organizaci na cvičení. Ukázalo se, že je nutné mít ještě určitou časovou rezervu před odjezdem na cvičení, aby zjištěné nedostatky mohly útvary důsledně odstranit.

Ještě několik poznámek k **organizaci socialistického soutěžení**. Jak jsem již uvedl, velitel svazku vydal zvláštní rozkaz k organizaci soutěže. Na počátku jsme se dopustili chyby v tom, že jsme do určité míry spoléhali na vydaný rozkaz v domněnku, že se soutěž plně rozběhne. Opoměli jsme důležitou zásadu, že nestačí soutěž vyhlásit, vydat kritéria, ale že je nutné lidi k plnění úkolů soutěže organizovat a vést. Druhým negativním jevem bylo, že jsme důsledně soutěž nevyhodnocovali průběžně již od samého počátku.

Přes tyto nedostatky nám socialistická soutěž v celém přípravném období velmi pomohla k úspěšné přípravě svazku na cvičení.

K VYUŽÍVÁNÍ PROSTŘEDKŮ MAV PŘI PRÁCI ŠTÁBŮ V POLNÍCH PODMÍNKÁCH

Zvýšení efektivity práce štábů v polních podmínkách, zejména na úseku velení a řízení vojsk, je trvalým úkolem, kterému všechny spojenecké armády věnují prvního pozornost. Vyplyvá to již z toho, že na jaké úrovni je organizátorská a řídicí práce velitele a štábů, s takovým úspěchem budou vojska plnit bojové úkoly.

Na úseku materiálně technického zabezpečení armáda využívá ve všech směrech poznatků vědeckotechnického rozvoje ke zdokonalování a zkvalitňování. Tomu adekvátně má být i v oblasti velení a řízení, té hybné síly, která musí vytvářet optimální podmínky k úspěšnému a efektivnímu využití ozbrojených sil při plnění bojových úkolů. Proto generální linii na úseku velení a řízení představuje v současné době vědeckotechnického rozvoje automatizace a mechanizace. Je to objektivní zákonitost, která spočívá v uvedení prostředků a způsobů velení do souladu se zvýšenými možnostmi vojsk a bojové techniky. V. I. Lenin ve svých pracích zdůrazňoval „... vítězí ten, kdo má vyšší techniku, organizovanost, kázeň a lepší stroje.“ (V. I. Lenin, Spisy 27, str. 183).

Prostředky automatizace a mechanizace se dnes staly jedním z hlavních a rozhodujících prostředků na úseku zvyšování efektivity velení. Posouzení úlohy a místa automatizačních výpočetních prostředků při zvyšování efektivity velení musí vycházet ze **systémového** přístupu, protože především on může objektivně určit rozhodující podmínky a předpoklady k jejich úspěšnému využití ve velení.

Automatizační prostředky využíváme dnes ve dvou typických oblastech a to v oblasti řízení bojových prostředků a v oblasti velení a řízení vojsk. Vztah velitelů a štábů k automatizační technice je v obou těchto oblastech rozdílný.

V první oblasti má automatizační výpočetní technika ve vztahu k člověku stále narůstající prioritní postavení, protože tyto prostředky svými technickými možnostmi rychlostí reakce a rychlostí činnosti výsokce převyšují momentální možnosti člověka. Chtít řídit automatizované zbraňové systémy tradičními způsoby velení a řízení by bylo neefektivní, protože nemůžeme využít techniky s vysokými parametry.

Na tuto skutečnost navazuje i požadavek dosažení maximální objektivnosti, poněvadž čím kratší doba pro rozhodnutí, tím méně můžeme využít informací a tím povrchnější bude i jejich analýza pro přijetí rozhodnutí.

Proto při řízení bojových prostředků bude funkce člověka stále více doplňována takovou automatizační technikou, která by zabezpečila maximální využití bojových prostředků v potřebném čase a s co největší účinností. Přitom technické parametry řízení mohou být v souladu s technickými funkčními parametry bojových prostředků.

Předmětem zájmu všech velitelů a štábů je však i druhá oblast. V této oblasti kvalitativní změnu představuje rozvoj automatizace a mechanizace. Díky intenzivnímu využívání těchto prostředků v průběhu cvičení již řadu let, můžeme vyvodit

některé závěry. Tyto nemusí být konečné vzhledem k tomu, že na úseku automatizační techniky dochází k rychlému vývoji a nové generace těchto prostředků předčí generace předchozí především po stránce kvalitativních ukazatelů.

Na základě dosavadních poznatků a zkušeností může se efektivnější práce štábů pomocí automatizačních prostředků projevovat především:

- ve zvyšování podílu tvůrčích (intelektuálních) činností štábů na vrub činností netvůrčích (technologických);

- ve zvyšování objektivnosti a exaktnosti rozhodovacích procesů v časových limitech daných metodikou práce štábů;

- ve zkracování časových limitů, stanovených metodikou práce tak, aby rozhodnutí realizovali vykonavatelé v co nejkratším čase.

Vyšší efektivita velení a řízení bude pak přímo závislá na:

- stavu a možnostech materiálně technické základny prostředků MAV;

- úrovni organizační a řídicí práce;

- optimálním sladěním metodiky práce štábů s možnostmi materiálně technické základny automatizačních prostředků;

- optimálním rozložení výpočetní techniky na jednotlivých velitelských stanovištích a v rámci jednotlivých pracovišť;

- optimálním rozložení prací na jednotlivé prostředky MAV tak, abychom je jejich technických možností maximálně využili;

- odborné připravenosti velitelů a štábů pro využití prostředků automatizace v procesu velení.

Do jaké míry se budou prostředky automatizace podílet na zvýšení efektivnosti velení, vyplývá již ze samotného poměru a charakteru jednotlivých prací ve štábech. Podle zkušeností je pro splnění netvůrčí (technologické) činnosti (při velení bez prostředků automatizace) třeba 50–70 % času; na osvojování si údajů o situaci, vlastních vojenských a protivníkovy do 20 % času a měření tvůrčích (intelektuálních) úloh je to zhruba 10 %. Při přípravě rozhodnutí a základních plánů bude tvůrčí (intelektuální) činnost velitelů a štábů dosahovat až 30 % z doby, vyhrazené pro tuto práci. Ostatní doba připadá na přijímání informací, zpracování informací a návrhů na přípravu map, kalkulací, schvalování výsledků atd. Jde tudíž o 20 % z celkové doby, kterou má tvůrčí činnost velitelů a štábů (doby vymezené metodikou práce pro plánování operace).

Mluvíme-li proto o zvyšování efektivnosti velení při přípravě a vedení operace,

máme na mysli především zabezpečení pomocí prostředků automatizace **trvalého zvyšování poměru tvůrčí (intelektuální) činnosti velitele a štábu proti činnosti netvůrčí — technologické.**

Vývoj se však neomezí na řešení pouze této oblasti, ale pronikne i do oblasti intelektuální. Odhalování zákonů tvůrčí — intelektuální činnosti napomáhá nové vědní odvětví, heuristika, které využíváme k tvorbě nových programových metod. Heuristické programování (v mnohém připomíná logiku lidského úsudku) předpokládáme využít především k řešení méně významnějších intelektuálních činností a obtížně algoritmizovatelných úloh.

To je ovšem vzdálenější perspektiva, která bude záviset na dalších kvalitativních změnách výpočetní techniky. Dnes využíváme v co největším rozsahu technických možností té materiálně technické základny, která je a v nejbližší perspektivě bude k dispozici. Proto hlavní úsilí zaměříme na snížení poměru rutinních a operativních prací, které omezují v širší míře využít možností štábu pro tvůrčí a intelektuální činnost.

Ke splnění tohoto úkolu je proto nutno vytvářet všechny netvůrčí (technologické) činnosti v praktické činnosti štábů, které lze algoritmizovat a dát je do souladu s technicko-provozními možnostmi používané materiálně technické základny prostředků MAV ve lhůtě, stanovené metodikou práce štábu.

Je to v podstatě poměr součtů časů potřebných pro výpočet vybraných úloh v hodinách či minutách k součtu disponibilního času v hodinách či minutách provozních možností, materiálně technické základny, kterou budou štáby na jednotlivých stupních velení vybaveny. Disponibilní čas pro výpočet úloh určuje metodika práce štábů na jednotlivých stupních velení.

Efektivnost práce velitelů a štábů by se pak měla zvyšovat jednak po linii zvyšování produkčních možností výpočetní techniky, jednak po linii zjednodušování výpočtů řešených úloh a to snížením počtu vstupních informací nutných pro řešení úloh tvorbou automatizovaných systémů či podsystémů, využívajících účelné informační masívy a banky dat.

Zvyšování efektivnosti práce velitele a štábu pomocí automatizační techniky dále vidím ve zvyšování objektivity rozhodovacích procesů bez narušení časových limitů, daných metodikou práce štábů. Při plánování operace je rozsah informací k zabezpečení správného řešení a rozhodování natolik rozsáhlý, že jej nemůžeme zpracovat

tradičními metodami v časových limitech požadovaných metodikou práce a vytvořit objektivní závěry pro rozhodnutí velitele. V soudobých podmínkách pracovní kapacity štábu zůstávají prakticky na stejné úrovni, zatím co se podstatně zvyšují požadavky na zpracování shromážděných informací a jejich analýzu.

Ideální by bylo, kdyby poměr mezi pracovní kapacitou štábu se alespoň rovnal požadavkům na pracovní kapacity při přípravě objektivních podkladů a návrhů na řešení (rozhodnutí) velitele.

Zvýšení efektivity práce štábu vidím především v trvalém zvyšování rozsahu disponibilních pracovních kapacit štábu. To můžeme zabezpečit co nejširším zasazením automatizační výpočetní techniky a využitím jejích technických možností v jednotlivých pracovních cyklech štábu.

Mnohdy úroveň velení a řízení při využívání automatizační výpočetní techniky posuzujeme podle počtu zpracovaných programů. Toto kritérium je nesprávné. Při posuzování úrovně velení a řízení v tomto případě (vezmeme-li v úvahu pouze stav programátorského zabezpečení) půjde především o:

- vlastní charakter úloh a jejich podíl na skladbě programátorského zabezpečení;
- systémové propojení jednotlivých úloh;
- pokrytí především těch činností v práci štábů, které (vezmeme-li v úvahu zobrazení metodiky práce štábů pomocí síťových grafů) se budou nacházet na kritické cestě, nebo na ní budou navazovat;
- pokrytí rozhodujících oblastí činnosti práce štábu.

Pokud jde o vlastní skladbu úloh tvořících programátorské zabezpečení, bude úroveň velení a řízení vždy vyšší tam, kde budou se zřetelem k charakteru úloh převažovat úlohy analytické nad úlohami čistě informačními a výpočtovými.

Jak jsem již uvedl, úloha a místo automatizačních výpočetních prostředků při zvýšení efektivity práce velitele a štábu frontu spočívá v tom, že její pomocí se mohou podstatně rozšířit disponibilní pracovní kapacity štábu, což se nutně projeví ve zvýšení poměru tvůrčí (intelektuální) práce proti práci technologické. Toto vymezení úloh a místa automatizační techniky je evidentní především v současné době, kdy se v metodice práce štábu počítá výhradně se souběžným plánováním a operativním řízením vojsk.

V rozhodující míře bude zvýšení efektivity práce štábu závislé především na možnostech materiálně technické základny automatizace a možnostech přenosových

zařízení, jejichž provozní možnosti musí odpovídat provozním možnostem a potřebám automatizační techniky. Při zvyšování efektivity práce štábu kromě toho budeme věnovat hlavní pozornost i optimálnímu rozdělení činnosti práce štábu mezi prostředky a metodami tradičními a mezi prací pomocí automatizačních prostředků.

Dále půjde o optimální propojení jednotlivých stupňů velení pomocí prostředků automatizace velení a vytvoření takových toků informací, které by v minimálních časových lhůtách poskytly nejširší informace, nezbytné k rychlému a objektivnímu rozhodování a řízení vojsk.

Na podkladě těchto obecných předpokladů a zkušeností ze cvičení posledního období můžeme s přihlédnutím k provozním možnostem současné materiálně technické základny automatizace přistoupit ke stanovení reálných opatření, které mohou zvýšit efektivnost práce štábů a to:

- a) komplexním využitím prostředků automatizace tak, že pro příslušné období práce štábu vybereme nejvhodnější programy, které odpovídají obsahu a potřebám práce štábu.

K základním obdobím činnosti štábů můžeme počítat období:

- přípravy operace — bojové činnosti;
- vedení operace — bojové činnosti;
- denního plánování;
- plánování další operace.

V průběhu doby pro přípravu operace jsou pro využití prostředků automatizace a tím i pro zvýšení efektivity práce štábů vhodné především tyto etapy:

1. Ujasnění úkolu, zhodnocení situace a přijetí zámyslu operace

V této etapě bude nejučinnější využít automatizačních prostředků pro řešení podkladových, kalkulačních a informačních úloh, jaké jsou např.

- výpočet stavu a bojových možností vlastních vojsk,
- výpočet stavu a možností nepřítelů,
- výpočty bojových možností RVD,
- kvantitativní a kvalitativní výpočty poměru sil a prostředků,
- výpočty stavu a bojových možností PVO vlastních vojsk a letectva nepřítelů,
- materiálně technické zabezpečení vojsk.

Ke zvýšení efektivity práce štábů v této etapě přispěje především:

- dovedné rozdělení řešených úloh na jednotlivé automatizační prostředky;
- stanovení pořadí a priorit výpočtů vybraných úloh v závislosti na metodice práce štábů.

2. Zpracování plánů a stanovení úkolů vojskům

Nejvhodnější úlohy pro tuto etapu jsou výpočty a kalkulace bojového používání druhů vojsk a služeb jako

- výpočet poměru sil a prostředků se zřetelem k zámyslu a úkolům vojsk;
- výpočty bojových možností RVD, PVO vojsk a letectva;
- výpočty ničení nepřítele palbou a pro plánování dělostřelecké přípravy;
- výpočty pro přesuny vojsk a zaujetí výchozích prostorů pro útok;
- rozdělení raket po úkolech, dnech operace a mezi armádami;
- výpočty pro zabezpečení násilného přechodu vodních toků.

3. Úkoly spojené s ukončením plánování

V tomto období budeme výpočetní techniky využívat především k upřesnění předchozích kalkulací a k výpočtům pro ostatní druhy vojsk a služeb, jako jsou:

- výpočet potřeby munice a raket;
- výpočty zabezpečení a spotřeby materiálu;
- výpočty zdravotnického zabezpečení;
- výpočty tankového a automobilního technického zabezpečení;
- prognózy radiální situace;
- stanovení možných ztrát a bojové techniky.

Obdobně tyto požadavky mají platnost při denním plánování další operace, když rozsah úloh bude odpovídat časovým možnostem, vyhrazeným pro toto období metodikou práce.

Zvláště obtížné z hlediska uvažovaných možností materiálně technické základny automatizace a přenosových zařízení bude období vlastního vedení frontové operace. V tomto období, které je charakterizováno operačním řízením vojsk, plní štáby úkoly při mimořádně zkrácených časových limitech. Zde přicházejí v úvahu k řešení především takové úlohy, jako jsou:

- vyhodnocení ztrát na osobách a technice po jaderných úderech;
- manévr a přeskupení vojsk;
- výpočet kvantitativních a kvalitativních poměrů sil;
- výpočty ničení nepřítele palbou;
- optimalizace využití hlavních bojových prostředků podle cílů;
- výpočty spotřeby a zabezpečení materiálu;
- výpočty zdravotnického zabezpečení.

b) důsledná formální a obsahová unifikace výstupních informací — sestav s for-

malizovanou dokumentací ve štábech k plánování a řízení operace a bojové činnosti. Takovým způsobem by výstupní sestavy — výstupní informace měly nahradit odpovídající hlavní plánovací a řídicí dokumenty. Tím odpadne ve štábech řada technologických netvůřících činností.

c) jak ukázaly zkušenosti, velký vliv na práci štábů má rychlá orientace uživatelů ve výstupních sestavách — výstupních informacích. Nejlepších výsledků — kdy uživatel dovedl vydávat přímo rozkazy a nařízení z výstupních sestav — výstupních informací dosáhl tam, kde dokonale zvládl obsahovou stránku výstupní sestavy — výstupní informace. Výstupní informace mohou obsahovat velké množství informací, které nemůže štáb v časových limitech, daných metodikou práce, rutinním způsobem nikdy dosáhnout.

Tyto informace však mají pro každého z uživatelů různý stupeň důležitosti. Proto je nutné, aby každý si dovedl ve výstupní sestavě vyhledat právě tu informaci, která v dané etapě je pro něho nejvýznamnější. K tomu se musí uživatel připravovat poněvadž v automatizovaných systémech velení a řízení budou uživatelé pracovat v závislosti na stupni programátorského zabezpečení s celou řadou výstupních sestav.

d) rychlá příprava a zpracování vstupních informací, které by umožnily jejich včasné strojové zpracování. To však předpokládá dokonalou přípravu uživatelů tak, aby nedocházelo ke zbytečným časovým ztrátám při získávání nezbytných informací od jiných kooperujících složek, nebo při vyhledávání potřebného kódu, který je třeba do formuláře pro vstupní informaci napsat.

To vše si vyžaduje soustavnou metodickou přípravu uživatelů. Každá kádrová změna může do značné míry snížit efektivnost práce štábů, nebude-li uživatel včas solidně připraven.

e) zkvalitnění organizátorské a řídicí práce, zejména pak metodologie a zpracování jednotlivých úloh.

V současné době je tato metodologie při využití automatizační výpočetní techniky nevhodná a je charakterizována řadou mezioperací, než se realizuje řešení a než výstupní sestava je předána uživateli. Ideální by byla možnost přímé korespondence, nejlépe pomocí displeje mezi uživatelem a prostředky automatizace.

Vezmeme-li v úvahu celý cyklus řešení úlohy od zadání až k převzetí výstupní sestavy uživatelem, pak vidíme, že vlastní efektivní část představuje zhruba kolem 20 % doby z celkové doby nezbytné pro

přípravu úlohy a doručení výsledné sestavy uživateli. Zefektivnění metodologie zpracování úloh pro uživatele půjde proto po dvou liniích a to po linii neustálého zdokonalování automatizační výpočetní techniky a po linii neustálého úsilí o zkracování doby potřebné od zadání úlohy do předání výstupní sestavy uživateli.

K vytvoření optimálních podmínek pro zabezpečení uvedených předpokladů ke zvýšení efektivity práce štábů při využívání automatizační výpočetní techniky bude nezbytné:

— upravit metodiku práce štábů při využití automatizační výpočetní techniky, aby vytvářela optimální podmínky pro maximální využití technických možností této techniky. To by se projevilo v maximálně možném zvýšení efektivity práce štábů v dané etapě rozvoje materiálně technické základny MAV;

— vytvořit systematizované soubory programů, které tvoří optimální systémy

využívající účelové masívy informací nebo banky dat a propojené s metodikou práce štábů v celém jejím průběhu.

To vše vyvolává nutnost neustálého zvyšování podílu systémově inženýrských prací. Dále musíme stále hledat opatření ke zvýšení efektivity práce štábů v nových podmínkách prudkého rozvoje vědeckotechnického pokroku, který nepochybně vyvolá změny v oblasti velení a řízení.

Tyto problémy budeme řešit ve stále kratších lhůtách. Proto jejich vyřešení nebude již výlučnou záležitostí vědeckovýzkumné základny, ale stane se společnou záležitostí i samotných uživatelů a úspěch vyřešení bude záviset na účelné koordinaci práce obou těchto složek.

Jak poznatky a zkušenosti z uplynulého období ukázaly, jsou to předpoklady správné a budeme jím muset všichni věnovat náležitou pozornost, chceme-li, aby velení a řízení vojskům bylo trvale na úrovni doby.

TOPOGRAFICKO-GEODETICKÉ PŘIPOJENÍ OPERAČNĚ TAKTICKÝCH RAKET

Přesnost topograficko-geodetického připojení prvků bojové sestavy operačně taktických raket spolu s přesností určování souřadnic cílů ovlivňují rozhodující měrou přesnost přípravy geodetických prvků střelby a tím i celkovou přesnost přípravy. Chyby přípravy spolu s chybami rozptylu způsobují chyby palby a snižují účinnost palby operačně taktických raket.

Požadovaná přesnost topograficko-geodetického připojení závisí především na kvalitě a kvantitě výchozích podkladů pro topograficko-geodetické připojení a na druhu topograficko-geodetického připojení, způsobech a podmínkách určování souřadnic a směrníků. Obojí podmiňuje disponibilní čas a tudíž i požadovaná přesnost závisí na čase.

Mezi těmito vzájemnými vztahy, znázorněnými schématicky na obr. 1, existují zcela zákonité rozpory, které rozeberu dále.

Rozpory mezi požadovanou přesností topograficko-geodetického připojení a kvalitou a kvantitou výchozích podkladů označme A. Vyplyvají z toho, že kvalita a zejména kvantita výchozích podkladů pro topograficko-geodetické připojení v celém zájmovém prostoru válčiště ne vždy splňuje požadavky raketového vojska a dělostřelectva.

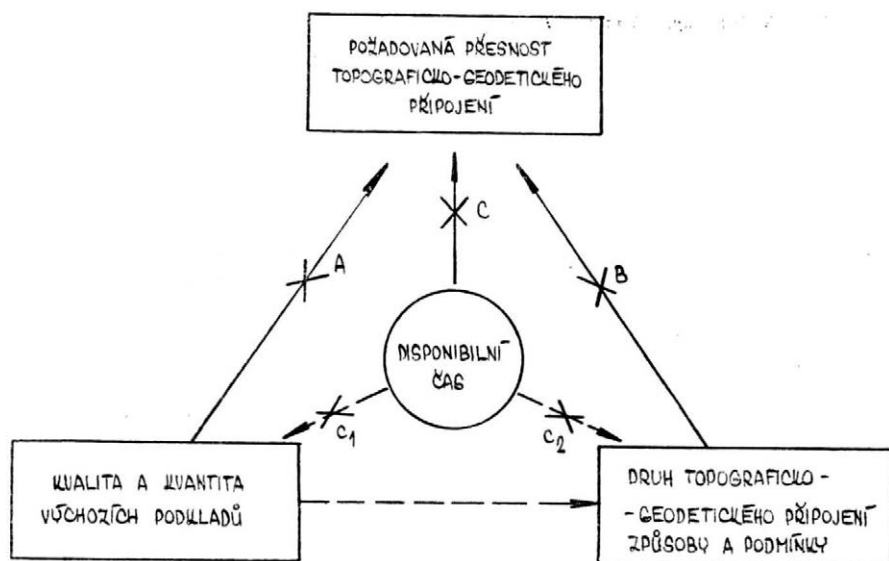
Rozpory mezi požadovanou přesností topograficko-geodetického připojení a druhem topograficko-geodetického připojení, způsoby a podmínkami určování souřadnic

a směrníků označují B. Vyplyvají z toho, že ne všechny uvedené druhy, způsoby a podmínky splňují vždy požadavky raketového vojska a dělostřelectva.

Rozpory mezi požadovanou přesností topograficko-geodetického připojení a disponibilním časem označují C. Tyto rozpory jsou důsledkem prvotních rozporů C₁ mezi časem a kvalitou a kvantitou výchozích podkladů a rozporů C₂ mezi časem a druhy, způsoby a podmínkami. Jsou dány skutečností, že nedostatek času (časová tíseň) je jedním z charakteristických rysů řízení i vedení soudobého boje a operace. Budu je zkoumat souhrnně.

Na obr. 1 ještě znázorňuji závislost druhu topograficko-geodetického připojení, způsobů a podmínek určování souřadnic a směrníků na kvalitě a kvantitě výchozích podkladů pro topograficko-geodetické připojení.

V dalším hledám možnosti řešení — a to odstranění nebo alespoň zmírnění — rozporů podle jednotlivých skupin. Přitom rozpory skupiny B nebudou řešit zvlášť a to především proto, že každé řešení rozporů skupiny A a C znamená současně řešení rozporů skupiny B. Kromě toho soudobé druhy topograficko-geodetického připojení, způsoby a podmínky určování souřadnic a směrníků jsou již natolik rozpracovány, že bez radikálního kvalitativního skoku v této oblasti nelze jít dál. Řešení rozporů skupiny C chci věnovat další článek.

Obr. 1

Požadavky raketového vojska a dělostřelectva na výchozí podklady a přesnost topograficko-geodetického připojení operačně taktických raket

Výchozí podklady pro topograficko-geodetické připojení mohou být geodetické [geodetické sítě], nebo topografické (topografické mapy a fotografické dokumenty, popř. i letecké snímky).

Pro topograficko-geodetické připojení operačně taktických raket můžeme použít geodetické sítě všech druhů a typů, tj. včetně geodetických sítí speciálního určení OGSS-60 a orientačních sítí speciálního určení ORSS-60. Pouze pro určování směrů je požadována přesnost sítí alespoň OGSS-30 [ORSS-30]. Průměrná hustota bodů geodetických i orientačních sítí speciálního určení má být v prostorech palných postavení operačně taktických raket 1 bod na 20 km².

Tyto podmínky jsou splněny na čs. státním území. V ostatní části zájmového prostoru válčiště je průměrná hustota geodetických bodů velmi různá (nehomogenní) a pohybuje se od hustoty větší než 1 bod na 1 km² do hustoty 1 bod na 300 až 500 i více km². Přesnost těchto bodů je charakterizována střední chybou ve vzájemné poloze do 2 km v rozsahu mapového listu 1:100 000. Tyto body nejsou prověřeny ani pokud se týče identity, ani přesnosti.

Nově připravované vydání dosavadního služebního předpisu Topo-1-2 „Topografic-

ké zabezpečení bojové činnosti vojsk“ má zavést nové rozdělení, označení a charakteristiky přesnosti speciálních geodetických sítí: speciální geodetická síť SGS-15 (střední chyba v poloze ± 2 m, v orientaci $\pm 15''$), SGS-30 (střední chyba v poloze ± 3 m, v orientaci $\pm 30''$) a SGS-60 (střední chyba v poloze ± 5 m, v orientaci $\pm 60''$).

Požadovaná přesnost topografických map je v předpise raketového vojska a dělostřelectva charakterizována pravděpodobnou chybou 0,3 mm v měřítku mapy, přesnost fotografických dokumentů pravděpodobnou chybou 0,3 mm v měřítku mapy, které bylo použito k zakreslení souřadnicové sítě. Požadované měřítko nejméně 1:50 000, popř. nemáme-li mapy těchto měřítek, můžeme použít map měřítka 1:100 000.

Tyto požadavky jsou splněny u čs. topografických map na čs. státním území, zatímco v ostatní části zájmového prostoru válčiště je přesnost charakterizována pravděpodobnou chybou 0,5 až 0,8 mm v měřítku mapy i větší.

Požadovaná přesnost nově zpracovávaných topografických map je v předpise topografické služby ČSLA charakterizována takto:

— polohová přesnost geodetických bodů a ostatních matematických prvků bodového charakteru v rozmezí dopustné odchylky $\pm 0,2$ mm;

— střední chyby polohopisných prvků vzhledem k nejbližším geodetickým bodům a čarám pravoúhlé souřadnicové sítě ne větší než $\pm 0,5$ mm, v horských a velehorských oblastech $\pm 0,75$ mm v měřítku mapy.

Tyto požadavky, vyjádřené v hodnotách pravděpodobných chyb (u geodetických bodů 0,13 mm, u polohopisných prvků 0,33 mm), jsou i ku prospěchu věci — v prvním případě přsnější a v druhém případě prakticky shodné s požadavky RVD.

Požadovanou přesnost topograficko-geodetického připojení operačně taktických raket můžeme charakterizovat pravděpodobnou chybou určení souřadnic palebného stanoviště odpalovacího zařízení 20 až 25 m a určení směrníků orientač-

ních směrů 0,5' až 0,75'. Kdybychom souřadnice palebného stanoviště i cfe určovali stejnými prostředky či způsoby, zvětší se pravděpodobná chyba na hodnotu 50 až 55 m.

Pravděpodobné chyby určení souřadnic při topograficko-geodetickém připojení v závislosti na druhu a kvalitě výchozích podkladů uvádím v tab. 1.

Případy, v nichž je splněna požadovaná přesnost určení souřadnic při topograficko-geodetickém připojení, jsou v tabulce 1 silně orámovány. Ve všech ostatních případech je kvalita výchozích podkladů v rozporu s požadovanou přesností.

Pravděpodobné chyby určení směrníků při topograficko-geodetickém připojení pro způsoby přípustné pro operačně taktické rakety — s výjimkou geodetické orientace — na kvalitě výchozích podkladů nezávisí.

Možnosti řešení rozporů mezi požadovanou přesností topograficko-geodetického připojení a kvalitou a kvantitou podkladů

Základní řešení rozporů mezi požadovanou přesností topograficko-geodetického připojení prvků bojové sestavy operačně taktických raket a kvalitou a kvantitou výchozích podkladů je samozřejmě v organizační oblasti. Tzn. musíme učinit taková perspektivní opatření, aby se kvalita i kvantita výchozích podkladů v celém zájmovém prostoru válčiště vyrovnala natolik, aby vyhovovala všem požadavkům raketového vojska a dělostřelectva. Tato opatření mají zákonitě dlouholetý charakter a — v oblasti tvorby čs. topografických map mimo čs. státní území — řadu omezení.

Uvedu proto další možná řešení, která mohou přispět také k odstranění nebo alespoň zmírnění uvedených rozporů, dříve než bude dosaženo plnohodnotných výchozích podkladů jak po stránce kvality, tak i po stránce kvantity. Všechna tato řešení spadají do oblasti technické a podílí se na nich geodézie, fotogrammetrie i kar-

tografie. Především význam fotogrammetrie nemůžeme podceňovat.

Cíl jednotlivých řešení mohou formulovat stručně takto: **doplnit a zpřesnit současné výchozí podklady.** Navrhované způsoby doplnění a zpřesnění výchozích podkladů se týkají pouze podkladů pro topografické připojení, poněvadž přesnosti výchozích podkladů pro geodetické připojení lze fotogrammetrickou či kartografickou cestou zatím dosáhnout jen v některých případech za optimálních podmínek.

Výchozí podklady pro topografické připojení můžeme získat:

— vytvářením geodetických sítí speciálního určení se sníženou přesností v poloze;

— vytvářením fotogrammetrických sítí;

— využitím speciálních map;

— využitím zahraničních (ukořistěných) map a katalogů (seznamů) souřadnic geodetických bodů.

Vytváření geodetických sítí speciálního určení se sníženou přesností v poloze

Geodetické sítě speciálního určení se sníženou přesností v poloze mohou s výhodou nahradit výchozí podklad pro topografické připojení, není-li k dispozici geodetická síť, zejména mimo čs. státní území, kde přesnost topografických map (tabulka 1, sloupec 6, 7, 9 a 10) nedovoluje dosáhnout požadované přesnosti. Bude to případat v úvahu především tehdy, nebude-li dostatek disponibilního času na

geodetické připojení a tudíž ani vytvoření OGSS-60 (OGSS-30) s požadovanou přesností, charakterizovanou střední chybou ± 3 m (± 2 m), není nutné. Raketové vojsko a dělostřelectvo jako uživatel sítí může proto snížit požadovanou přesnost v poloze, jestliže to zrychlí práci topograficko-geodetických jednotek. Požadovaná přesnost sítí v orientaci musí zůstat samozřejmě zachována.

Tabulka 1

PRÁVDĚPODOBNÉ CHYBY E_d URČENÍ SOUŘADNIC PŘI TOPOGRAFICKO-GEODETICKÉM PŘIPOJENÍ V ZÁVISLOSTI NA KVALITĚ VÝCHOZÍCH PODKLADŮ (v metrech)

DRUH PŘIPOJENÍ, ZPŮSOB A PODMÍNKY URČENÍ SOUŘADNIC			PRAVDĚPODOBNÁ CHYBA E _d METODY	VÝCHOZÍ PODKLAD								
				GEODET. SÍTĚ QGSS - 60	TOPOGRAFICKÉ MAPY							
					1: 25 000	1: 50 000			1: 100 000			
						PRAVDĚPODOBNÁ CHYBA E _d VÝCHOZÍHO PODKLADU						
1				2	3	4	5	6	7	8	9	10
GEODETICKÉ PŘIPOJENÍ				POMOCÍ TEODOLITU	2-4 m	3-5 m	-	-	-	-	-	-
			POMOCÍ BUZOLY	8-10 m	8-10 m	-	-	-	-	-	-	-
TOPOGRAFICKÉ PŘIPOJENÍ	POMOCÍ TOPOGRAFICKÉHO PŘIPOJOVACÍHO TERÉNU	DO 3 km	10 m	10	12	18	27	41	32	51	81	
		3 až 5 km	15 m	15	17	21	29	43	34	52	81	
		5 až 7 km	20 m	20	21	25	32	45	36	54	82	
		více než 7 km	25 m	25	26	29	35	47	39	56	84	
	NEVHODNÝ TERÉN	DO 3 km	20 m	20	21	25	32	45	36	54	82	
		3 - 5 km	30 m	30	31	34	39	50	42	58	86	
		5 - 7 km	40 m	40	41	43	47	57	50	64	89	
		více než 7 km	50 m	50	51	52	56	64	58	71	94	
	POMOCÍ PŘÍSTROJŮ PODLE MAPY	1: 25 000	10 m	-	12,5	-	-	-	-	-	-	
		1: 50 000	20 m	-	-	15	30	45	-	-	-	
		1: 100 000	40 m	-	-	-	-	-	50	64	89	

Poznámky: 1) 0,3 mm měřítko mapy, tj. čs. topografické mapy na čs. státním území

2) 0,5 mm měřítko mapy, tj. čs. topografické mapy 2. vydání, mimo čs. území

3) 0,8 mm měřítko mapy, tj. čs. topografické mapy 1. vydání, mimo čs. státní území

Sníženou přesnost stanovíme tak, aby neovlivnila přesnost určení souřadnic při topografickém připojení nad požadovanou mez, charakterizovanou pravděpodobnou chybou 20 až 25 m. Přípustné hodnoty pravděpodobných chyb, charakterizujících přesnost bodů QGSS po snížení můžeme vypočítat podle vzorce:

$$E_d = \sqrt{E_1^2 + E_2^2},$$

kde E_d . . . pravděpodobná chyba určení souřadnic;

E_1 . . . pravděpodobná chyba metody;

E_2 . . . pravděpodobná chyba výchozího podkladu.

Pravděpodobné chyby E_g a střední chyby m_g bodů se sníženou přesností v poloze

Pravděpodobná chyba E_2 metody	Chyba bodů OGSS	
	pravděpodobná E_g	střední m_g
10 m	20 m	± 30 m
15 m	17 m	± 25 m
20 m	10 m	± 15 m

Dosadíme-li do vzorce hodnoty $E_d = 22,5$ m a $E_2 = 10$ m, 15 m, 20 m, tj. hodnoty chyby metody, charakterizující způsob určení souřadnic za různých, ještě přírodních podmínek, dostane výsledné hodnoty E_1 , které pod označením E_g uvádím v tabulce 2 a vyjadřuji i v hodnotách středních chyb m_g .

Z tabulky 2 je zřejmé, že požadavky na přesnost bodů OGSS v poloze mohou být

sníženy až do hodnoty středních chyb ± 15 až ± 30 m, které závisejí vlastně přímo na hustotě bodů OGSS. Při větší hustotě bodů může být menší přesnost a naopak. Další snižování, které by bylo ještě možné při požadované mezi přesnosti určování souřadnic, charakterizované pravděpodobnou chybou 50 až 55 m, není již účelné.

Vytváření fotogrammetrických sítí

Fotogrammetrické sítě jsou nejen nezbytným výchozím podkladem pro překreslování leteckých snímků a tím pro zpracování měřických fotografických dokumentů, nýbrž mohou s výhodou doplnit a zpřesnit výchozí podklady pro topografické připojení, zpracované kterýmkoli způsobem.

K vytváření fotogrammetrických sítí se používá obvykle různých způsobů fototriangulace (aerotriangulace) a to v závislosti na požadované přesnosti, charakteru terénu i vybavení fotogrammetrickými přístroji. Základním způsobem je přístrojová fototriangulace (aerotriangulace), při níž se používá např. stereoplanigrafu, autografu multiplexu apod. Při menších nárocích přesnost můžeme v rovinném terénu použít i grafické fototriangulace nebo mechanické (štěrbinové) fototriangulace.

Ve VTOPÚ v Dobrušce byly již v roce 1963 jako výzkumný úkol č. VIII-C-1c řešeny možnosti přístrojové aerotriangulace ze snímků malého měřítka. Dosažené výsledky při délce řady do 50 km (při měřítku snímků 1 : 25 000 i 1 : 50 000) dávaly přesnost, charakterizovanou střední chybou ± 10 m, tj. pravděpodobnou chybou asi 7 m.

Všechny klasické způsoby fototriangulace (aerotriangulace) jsou však tak náročné na disponibilní čas, že stěží mohou

vyhovovat soudobým potřebám vojsk. Je to zejména proto, že dříve, než přikročíme k vyhodnocování polohy bodů fotogrammetrické sítě, musíme určit dodatečně — z obsahu snímků samých — prvky vnější orientace nebo vytvořit fotogrammetrický model a orientovat jej.

Teprve úspěchy v řešení hlavního problému letecké fotogrammetrie vůbec, tj. určení prvků vnější orientace ještě za letu, v okamžiku expozice každého snímku, znamenají obrovský kvalitativní skok ve způsobech a metodách fotogrammetrického zpracování snímkového materiálu. Fotogrammetrické zpracování snímků, jejich prvky vnější orientace jsou známy, je značně jednodušší a tím rychlejší.

V odborné literatuře byla již před lety publikována řada systémů, které řeší určování prvků vnější orientace za letu. Např. v SSSR bylo k tomu účelu použito radiogeodetických stanic RGSC, statoskopu S-51, rádiového výškoměru RVTd a letecké fotografické komory AFT-TE s gyrostabilizačním zařízením N-55. Možnostmi využití snímků pořízených tímto systémem jsem se zabýval v disertační práci. Při použití snímků 1 : 20 000 lze dosáhnout středních chyb určení souřadnic ± 8 až ± 29 m, tj. pravděpodobných chyb 5 až 17 m. V práci jsem zkoumal jen možnosti, které dávají jednoduché fotogrammetrické přístroje

jako jsou stereokomparátor, stereometr, radiální triangulátor apod. Možnosti využití uvedeného, či obdobných soudobých systémů ve spojení se složitějšími fotogrammetrickými stroji a počítači jsou dnes jistě daleko větší a širší.

Naproti tomu ze západní odborné literatury je známo, že americká vláda vyvinula již dříve např. systém RACOMS

[Rapis Combat Mapping System], který řeší komplexně otázky polního využití fotogrammetrie. Jeden z podsystémů RACOMS tvoří zařízení pro analytickou triangulaci, jehož součástí je počítač FADAC. Toto zařízení využívá snímkových souřadnic a údajů o prvcích vnější orientace v okamžiku expozice k řešení polohy jednotlivých bodů fotogrammetrické sítě.

Využití speciálních map

Významný kvantitativní i kvalitativní skok v oblasti výchozích podkladů pro topograficko-geodetické připojení RVD, zejména však pro topografické připojení mimo čs. státní území, znamená nová speciální mapa geodetických a geofyzikálních údajů 1:50 000. Její význam právě v prostorech s nedostatečnou hustotou geodetické sítě a tím i v prostorech s relativně nejmenší kvalitou topografickými mapami nelze ani z hlediska bojové pohotovosti RVD k palbě i z hlediska účinnosti palby plně docenit.

Z geodetických údajů obsahuje mapa:
— geodetické body (body trigonome-

trických, zhušťovacích, polygonových a jiných sítí, jejichž souřadnice byly určeny výpočtem na základě měření);

— kartometricky zjištěné body (body odsunuté ze zahraniční mapy většího měřítka);

— průměrnou hustotou všech bodů 1 bod /5 km². Přesnost geodetických bodů je totožná s přesností geodetických bodů z katalogů (seznamů) souřadnic, přesnost kartometricky zjištěných bodů závisí na měřítku mapy, která byla po odsunutí bodů k dispozici a dosahuje hodnot pravděpodobné chyby 5 až 10 m.

Využití zahraničních (ukořistěných) map a katalogů (seznamů) souřadnic geodetických bodů

Zahraniční topografické mapy mohou být také po některých úpravách využity s výhodou jako výchozí podklad pro topografické připojení mimo čs. státní území. Stejně tak mohou být využity — v míru i v poli — katalog (seznamy) souřadnic geodetických bodů.

Předpokladem pro využití zahraničních (ukořistěných) map je jejich úprava tak, aby byla možná transformace souřadnic bodů ze souřadnicového systému DRG, UTM (nebo jiného) do souřadnicového systému S-1942. Transformovat můžeme graficky nebo počítaně v závislosti na požadované přesnosti.

Pro grafickou transformaci je třeba do mapy konstruovat souřadnicovou síť v systému S-1942. Tato možnost byla řešena u útvarů topografické služby ČSLA jako odborný úkol č. 5. Očekávaná střední chyba určování souřadnic výrazných bodů na topografických mapách 1:25 000 a 1:50 000 je řešitelem úkolu uváděna v mezích ± 20 až ± 50 m, tj. pravděpodobná chyba přibližně 15 až 30 m.

Pro početní transformaci je vhodné do map doplnit číselné hodnoty rozdílů zeměpisných geodetických souřadnic mezi souřadnicovým systémem S-1942 a příslušným zahraničním souřadnicovým systémem, kte-

rý lze považovat na jednom listu mapy 1:25 000 nebo i 1:50 000 s dostatečnou mírou za konstantní. Těchto rozdílů použijeme pro jednoduchou transformaci zeměpisných geodetických souřadnic bodů ze zahraniční (ukořistěné) mapy do systému S-1942, které pak počítaně transformujeme na rovinné pravoúhlé souřadnice. Tato transformace je u raketového vojska a dělostřelectva dostatečně zabezpečena, jak tabulkami, tak i výpočetními formuláři.

Výhoda početní transformace je především v tom, že ji může vykonat např. topograficko-geodetická jednotka RVD sama ihned, jakmile obdrží nebo získá zahraniční (ukořistěnou) mapu, aniž by mapa musela být opatřena souřadnicovou sítí v systému S-1942. Přesnost transformace lze volit tak, aby neovlivnila přesnost prvotního odečtení souřadnic bodů ze zahraniční (trofejní) mapy, kterou můžeme charakterizovat — obdobně jako z našich map — pravděpodobnou chybou 0,3 mm měřítka mapy, tj. 7,5 u map 1:25 000, 15 m, resp. 30 m u map 1:50 000, resp. 1:100 000.

V závislosti na kvalitě takto doplněných a zpřesněných výchozích podkladů se změní pravděpodobné chyby určení souřadnic při topograficko-geodetickém připojení. Jejich hodnoty jsou uvedeny přehledně v tabulce 3.

PRÁVĚPODOBNÉ CHYBY E₁ URČENÍ SOUŘADNIC PŘI TOPOGRAFICKO-GEODETICKÉM PŘIPOJENÍ V ZÁVISLOSTI NA KVALITĚ DOPLNĚNÝCH A ZPŘESNĚNÝCH VÝCHOZÍCH PODKLADŮ (v metrech)

DRUH PŘIPOJENÍ, ZPŮSOB A PODMÍNKY URČENÍ SOUŘADNIC		PRAVĚPODOBNÁ CHYBA E1 METODY	VÝCHOZÍ PODKLAD												
			GEODETICKÉ SÍTĚ DGS SE SNÍŽENOU PŘES- NOSTÍ V POLOZE				FOTOGRAFMETRICKÉ SÍTĚ				SPECIÁLNÍ MAPY		ZAHRAANIČNÍ (UKOLISTĚNÉ) MAPY		
			PRAVĚPODOBNÁ CHYBA E1 VÝCHOZÍHO PODKLADU												
			10 m	15 m	20 m	5 m	10 m	15 m	20 m	5 m ¹⁾	10 m ¹⁾	15 m	20 m		
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
GEODETICKÉ PŘIPOJENÍ		POMOCÍ TEODOLITU	2-4 m	10	-	-	6	10	-	-	6	10	8	-	-
		POMOCÍ BUZOLY	8-10 m	-	-	-	10	-	-	-	10	-	-	-	-
TOPOGRAFICKÉ PŘIPOJENÍ	POMOCÍ TOPOGRAFICKÉHO PŘIPOJENÍ	VÝŠKOVÝ TERÉN	do 3 km	10 m	14	16	22	11	14	16	22	11	14	16	32
			3 - 5 km	15 m	18	21	25	16	18	21	25	16	18	21	34
			5 - 7 km	20 m	22	25	28	21	22	25	28	21	22	25	36
			více než 7 km	25 m	27	29	32	25	27	29	32	25	27	29	39
	NEVÝŠKOVÝ TERÉN	do 3 km	10 m	22	25	28	21	22	25	28	21	22	25	36	
		3 - 5 km	30 m	32	34	36	30	32	34	36	30	32	34	42	
		5 - 7 km	40 m	41	43	45	40	41	43	45	40	41	43	50	
		více než 7 km	50 m	51	52	54	50	51	52	54	50	51	52	58	
	PODLE MAPY	1 : 25 000	10 m	-	-	-	-	-	-	-	-	12,5	-	-	
		1 : 50 000	20 m	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25	-	
		1 : 100 000	40 m	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	50	

Poznámka: 1) Mapa geodetických a geofyzikálních údajů 1 : 50 000, kartometricky zjištěné body

Případy, v nichž je splněna požadovaná přesnost určení souřadnic při topograficko-geodetickém připojení, jsou v tabulce 3 silně orámovány. V ostatních případech ani doplněné a zpřesněné výchozí podklady neumožní dosáhnout požadované přesnosti. I tak je nesporné, že oproti možným případům, uvedeným v tabulce 1, se jejich počet značně zvýší.

Možností řešení rozporů mezi požadovanou přesností topograficko-geodetického připojení a kvalitou a kvantitou výchozích podkladů jsou většinou realizovatelné nebo postupně už začínají být i realizovány

(např. mapy geodetických a geofyzikálních údajů 1 : 50 000). Význam navrhovaných opatření je pro včasnou a přesnou přípravu raketových úderů operačně taktických raket a pro zvýšení jejich účinnosti nesporný.

Pouze otázka vytváření fotogrammetrických sítí je zatím poměrně dosti přehlížena. Souvisí to s neustále se prohlubujícím rozporům mezi obrovským technickým rozvojem na straně jedné a mezi zaostáváním její aplikace v polních podmínkách v ČSLA na straně druhé.

K SOUČINNOSTI VOJSK PVOS

Úloha a místo PVO států

Bojová činnost vojsk PVOS spolu s operacemi různých druhů ozbrojených sil je nedílnou součástí strategické operace na válčišti. Je to základní, co určuje úlohu a místo vojsk PVOS v ozbrojených silách státu i ve vojenské koalici států.

Jedním ze základních principů použití prostředků vzdušného napadení jadernou i klasickou náloží je bojová činnost na široké frontě a na celou nebo maximálně možnou hloubku válčiště. Proto koaliční charakter války vyžaduje, aby systémy (resp. podsystémy) PVO prvosledových států byly nejen co nejúčinnější, ale také skloubeny v systém PVO koalice států.

Tato základní myšlenka vedla k tomu, že došlo v zájmu zlepšení PVO i koordinovanému postupu k vytvoření jednotného systému PVO států Varšavské smlouvy.

V souladu s tím všechna vojska PVO na státním území spolu s plněním úkolů obrany objektů na vlastním území přispívají i k řešení úkolů PVO celé koalice.

Sjednocení úsilí vojsk PVO k splnění bojových úkolů v zájmu sousedů se zakládá na těchto zásadách:

- použití vojsk podle jednotného společného plánu;
- vyzbrojení vojsk unifikovanou bojovou technikou, která zabezpečuje spolehlivé velení a těsnou součinnost při bojové činnosti vojsk;
- těsné součinnosti všech sil a prostředků PVO;
- vytvoření jednotného systému radiolokačního zjišťování, uvědomování vojsk, udávání cílů PLRV a navedení SL;
- jednotě požadavků na bojovou pohotovost, bojovou a operační přípravu vojsk a štábů;
- jednotném spojovacím systému;
- jednotném používání signálů součinnosti.

Vytvořením jednotného systému PVO států Varšavské smlouvy dostala strategická činnost ozbrojených sil při obraně socialistických států a ozbrojených sil před úderem nepřítele v plném rozsahu internacionální charakter.

Vedle významu Jednotného systému pro obranu jednotlivých států vidíme i povinnosti, které z toho vyplývají pro jednotlivé účastníky. Při tom úloha a místo systémů PVO jednotlivých účastníků v jednotném systému nebude stejná a bude se v jeho průběhu měnit.

Úlohu a místo systému PVO ovlivňují některé specifické vlastnosti postavení ČSSR v Evropě, které vyplývají především z těchto skutečností:

— systém PVO ČSSR je proti ozbrojeným silám NATO v Evropě v prvním sledu;

— přímý styk vytváří v ČSSR podmínky přifrontového pásma;

— blízkost rozmístění vojenských sil NATO od státní hranice ČSSR umožňuje použití všech prostředků vzdušného napadení ve velmi krátkých časových lhůtách;

— v případě napadení systém PVO ČSSR musí bojovat s letectvem, které bude působit nejen proti objektům na území ČSSR, ale také s tím, které přelétává přes území státu k plnění úkolů v hloubce koalice.

Proto můžeme úlohu a místo systému PVO ČSSR v rámci Jednotného systému PVO státu Varšavské smlouvy charakterizovat takto:

a) Vzhledem ke geografické poloze ČSSR a pravděpodobným náletovým směrům je systém PVO ČSSR v prvním strategickém sledu a ponese velkou tíhu boje.

b) Bojová činnost sil a prostředků PVO ČSSR při odražení hromadných úderů nepřítele bude vedena v těsné součinnosti se systémy PVO sousedů. Výsledky a účinnost našeho systému PVO i systému PVO sousedů mohou ovlivnit v různé míře průběh operací pozemních vojsk a obranu objektů rozmístěných v rajónech přilehlých k našemu prostoru.

Můžeme tedy vyvodit tyto závěry:

V systému PVO státu zaujímají vojska PVOS nejvýznamnější úlohu a tvoří základní složku systému. Jejich činnost patří mezi nejdůležitější prvky strategické operace na válčišti.

Je nutné, abychom systém PVO dobře organizovali již v míru, udržovali ve vysoké bojové pohotovosti a jeho činnost řídili podle jednotného zámyslu a plánu.

Budování a vlastní existence silného, dobře fungujícího systému PVO je rozhodujícím předpokladem k vytvoření výhodných podmínek, umožňujících organizovaný přechod pozemních vojsk k plnění bojových úkolů, přechod mírové ekonomiky státu na válečnou, uchránění životně důležitých prostorů a objektů státu před úderem ze vzduchu a zabránění vzdušným silám protivníka proniknout do hloubky území koalice.

Začlenění vojsk PVOS do Jednotného systému PVO států Varšavské smlouvy umožňuje zavádět do výzbroje jednotlivých druhů vojsk PVO jednotnou, moderní bojovou, automatizační a speciální techniku a tak zajistit nezbytnou kontinuitu jednotlivých národních systémů PVO a umožnit pružný manévr silami co nejvíce ohrožené směry a prostory.

S rychlým rozvojem nepřátelských prostředků vzdušného napadení neustále stoupá význam místa a úlohy systému PVO státu i jako specifického pod-systému i v rámci koalice. Tato skutečnost nachází odraz v tom, že PVO státu nemůže být již jen záležitostí vojsk, ale všech sil a prostředků PVO, rozmístěných na území státu. To zároveň potvrzuje nutnost mít na území státu (zvláště

v přifrontovém pásmu) jediný systém PVO, který bude plnit úkoly k zajištění protivzdušné obrany objektů, vlastních vojsk, ale i ve prospěch sousedů, bojujících na daném operačním směru.

Význam součinnosti v systému PVOS

Jednou z nejdůležitějších podmínek úspěšného splnění bojových úkolů silami a prostředky je nepřetržitě udržování těsné součinnosti nejen mezi systémy PVO jednotlivých států, ale i v rámci systému jednoho státu.

Tato součinnost se zpravidla uskutečňuje podle předem zpracovaných plánů, které se v průběhu bojové činnosti stále upřesňují tak, aby bylo zabezpečeno co nejefektivnější a sladěné použití sil a prostředků PVO.

Součinnost uvnitř systému PVO státu je účelné řídit soustředěním nebo rozdělením úsilí svazků a útvarů podle směrů, čar, prostoru, času, výšek a vzdušných cílů.

Součinnost se spojenci v rámci Jednotného systému PVO států Varšavské smlouvy se široce rozvinula. Sjedení vojsk PVO jednotlivých účastníků v tomto systému ke společnému řešení bojových úkolů vyžaduje trvalou a těsnou spolupráci ve všech oblastech.

Součinnost se spojenci zaujímá významné místo v činnosti vojsk PVOS a můžeme ji rozdělit na:

- součinnost v rámci celého systému PVO států Varšavské smlouvy;
- součinnost mezi jednotlivými účastníky.

Součinnost v rámci celého systému PVO států měli bychom zaměřit na:

- zabezpečení jednotného systému radiolokačního zjišťování vzdušných cílů a informací o vzdušné situaci;
- zabezpečení jednotného spojovacího systému a systému velení;
- dosažení těsné součinnosti při odražení úderů vzdušného nepřítele;
- dosažení jednotné přípravy velitelů a štábů PVO Varšavské smlouvy;
- dosažení jednotného výcviku vojsk a jednotných norem bojové pohotovosti a bojové připravenosti vojsk;
- prověřování bojové pohotovosti a činnosti pohotovostního systému PVOS;
- koordinaci otázek perspektivního rozvoje a dalších otázek, které souvisí s organizací, přípravou a činností celého systému PVO.

Součinnost mezi jednotlivými účastníky by se měla řešit:

- společnou a sladěnou činností součinnostních vojsk PVO při ničení vzdušného nepřítele při jeho proniknutí do vzdušného prostoru součinnostních států a průletu do hloubky území států Varšavské smlouvy;
- zabránění nepříteli v úderech na vojska a objekty na území součinnostních států;
- nepřetržitý průzkum nepřátelských prostředků vzdušného napadení a včasnou vzájemnou informaci o nich;
- vzájemnou informovanost o vzdušné situaci a bojové činnosti nepřítele a vlastních vojsk PVO, radiačním a chemickým nebezpečím v zájmu vojsk PVO;
- vzájemnou informaci o všech letech vlastních letounů v blízkosti státní hranice se součinnostním státem;
- zabezpečení sil a prostředků PVO, které vedou bojovou činnost na území nebo ve vzdušném prostoru součinnostního státu;
- otázky velení, navedení SL a součinnostního spojení.

Součinnost mezi druhy vojsk

Součinnost svazu PVOS se silami a prostředky PVO pozemních vojsk a frontového stíhacího letectva zpravidla organizujeme na základě rozkazů starších náčelníků.

Organizace součinnosti mezi těmito silami a prostředky je mimořádně důležitá. Tato důležitost vyvstává především proto, že vojska PVOS, frontové SL i síly a prostředky vojskové PVO plní úkoly ve stejném prostoru bojové činnosti a to až do doby vyjití pozemních vojsk a frontového letectva mimo prostor státu.

Z toho vyplývá, že organizace součinnosti sil a prostředků PVO může mít dvě období:

- a) do oddělení systému vojska PVO od systému PVOS;
- b) po oddělení systému PVO vojsk od systému PVOS.

Z časového hlediska může první období trvat několik dnů v závislosti za jakých podmínek bude probíhat bojová činnost.

V prvním období bychom při organizaci součinnosti měli brát v úvahu to, že náčelníci vojska PVO pozemních vojsk a frontové SL nesou sice přímou odpovědnost za PVO pozemních vojsk a také to, že v případě překvapivého úderu nemusí být všechny síly a prostředky PVO pozemních vojsk ještě plně rozvinuty.

V důsledku toho, že na státním území je systém PVOS již v míru plně rozvinut, je účelné, aby velitel PVOS měl plnou odpovědnost za PVO objektů celého státního území a v důsledku toho organizoval součinnost všech sil a prostředků PVO na území státu.

Plány součinnosti bychom měli zpracovat v míru na těchto stupních:

- PVOS, frontové SL, vojska PVO okruhů;
- dPVOS, sld, vojska PVO vševojskových armád.

Při organizování součinnosti bychom na těchto stupních velení měli vycházet z těchto základních požadavků:

- odrážení 1. hromadného úderu nepřítelů se zúčastní všechny síly a prostředky PVO rozmístěné na území státu;
- velení silám a prostředkům PVO musí být centralizované;
- v příhraničním pásmu vojsko PVO pozemních vojsk zabezpečuje především bezprostřední obranu vojsk prvosledových svazků, VS a vojsk v prostorech soustřeďování a rozvíjení.

Náplň jednotlivých plánů součinnosti může být různá a bude ve většině případů záviset především na bojových možnostech sil a prostředků vojska PVO.

Úloha součinnosti různých druhů vojsk k dosažení společného cíle vzrůstá za složitě, rychle se měnící situace, zvláště nejsou-li systémy velení automatizovány.

Součinnost útvarů, které nejsou začleněny do jednoho systému velení, nebo mezi jakýmkoliv útvarů, v případě narušení systému velení na vyšším stupni velení nabývá ještě většího významu. V tomto případě součinnost musí být základní metodou nasměrování úsilí útvarů i jednotek na splnění stanoveného úkolu.

Složitost součinnosti vyplývá z rychlých změn situací celkového stavu součinnostních útvarů k vedení bojové činnosti a složitostmi ve včasném předání a zpracování potřebné informace.

K úspěšné součinnosti je nutné:

- aby součinnostní útvary jednotně pochopily společný cíl vedení bojové činnosti, bojové úkoly a způsoby jejich splnění;

- mít spolehlivé spojení, které zabezpečí výměnu potřebných informací;

- zabezpečit trvalou vzájemnou informaci o vzdušné situaci, o přijatých rozhodnutích, o průběhu vedení bojové činnosti a výsledcích;

- zajistit vzájemnou pomoc v bojové činnosti a v jejím všestranném zabezpečení;

- používat technické prostředky pro výběr, předání a zobrazení součinnostní informace, jakož i její zavedení do automatizovaných systémů velení pro vypracování rozhodnutí k vedení bojové činnosti.

Jakými cestami můžeme vytvořit výhodné podmínky pro součinnost a její efektivní uskutečnění?

Společný cíl bojové činnosti i úkoly součinnostních útvarů jsou ukládány v rozkazech a nařízeních. V některých případech se mohou v bojových dokumentech nařizovat i způsoby splnění bojových úkolů.

Základní povinností velitelů a štábů při organizaci součinnosti je důkladné prostudování a ujasnění si bojových úkolů a způsobů jejich splnění. Důležitou úlohu přitom hrají osobní kontakty velitelů součinnostních sousedů, nebo jejich představitelů. Ve svých důsledcích mohou osobní kontakty nejen důkladně prostudovat a seznámit se vzájemně s úkoly a způsoby jejich plnění, ale upřesnit, nebo zásadně přehodnotit způsoby společného splnění úkolů. Při osobních kontaktech mohou stanovit možné varianty součinnosti v závislosti na situaci a stavu systému velení, jakož i řešit konkrétní otázky organizace a uskutečňování součinnosti do všech podrobností.

Bezprostřední uskutečňování efektivní součinnosti předpokládá včasnou výměnu potřebných informací. Tyto informace musí být dostatečně obsažné s minimálně starými údaji.

Důslednou a přesnou součinnost zabezpečíme automatizací procesu snímání a předávání údajů o vzdušné situaci, jakož i zabezpečením nejkratších přímých a spolehlivých pracujících spojení mezi součinnostními partnery.

Součinnost mezi PLRV a SL spočívá v nepřetržitém sladování jejich úsilí co do cílů, výšek, času, čar a sektorů při ničení vzdušného nepřítele.

Tato součinnost se uskutečňuje v prostoru společné bojové činnosti, nebo v samostatných prostorech bojové činnosti PLRV a SL.

Prostorem společné bojové činnosti rozumíme vzdušný prostor od palebných postavení plno po linii uložení bojových úkolů protiletadlovým raketovým útvarům.

Součinnost v prostoru společné bojové činnosti je základním druhem součinnosti a spočívá v rozdělení nebo soustředění úsilí PLRV a SL proti vzdušným cílům. Je přitom nejsložitější a z hlediska řízení bojové činnosti nejnáročnější.

Do popředí zde vystupuje otázka maximálního využití bojových možností jednotlivých aktivních prostředků pro splnění úkolu a otázka bezpečnosti vlastního letectva.

Při organizaci součinnosti PLRV a SL v prostoru společné bojové činnosti plánujeme jediné velení součinnostním útvarům a jednotkám z VS svazku PVOS, nebo ze společného VS druhů vojsk.

Stíhací letouny navádíme zpravidla do prostoru účinné působnosti protiletadlových komplexů podle rozhodnutí velitele svazku PVOS, když palebné mož-

nosti protiletadlových raketových útvarů nezajišťují zničení všech vzdušných cílů, nebo v případě ztráty bojeschopnosti protiletadlových raketových oddílů.

Soustředění společného úsilí spočívá v postupné, nebo současné činnosti PLRV a SL proti téměř skupinovým cílům. Současné působení využíváme za předpokladu, že letouny tvořící skupinový cíl a vlastní SL jsou na stínítkách indikátorů naváděcích radiolokátorů pozorovány odděleně.

Rozdělení úsilí podle sektorů (pásem) a výšek záleží v tom, že PLRV a letectvu přidělujeme sektory nebo pásma a výšky pro samostatné vedení bojové činnosti.

Hranice sektorů (pásem) a rozsah výšek součinnosti volíme s ohledem na bojové možnosti PLRV a SL, systém velení a předpokládané činnosti vzdušného nepřítele.

Rozdělení cílů mezi PLRV a SL a stanovení způsobu součinnosti určují velitelé divizí PVOS nebo velitel na společném VS. Při ukládání bojových úkolů velitel zpravidla stanoví:

- cíle, které bude ničit PLRV a SL;
- počet stíhačů, vydělených k plnění úkolů a čára zasazení stíhačů do boje.

Součinnost mezi SL PVOS a frontovým SL spočívá v rozdělení prostorů odpovědnosti a přehrazování proti nízkoleťcím cílům, ve stanovení čar zasazení SL, ve včasné informaci o cílech a využívání naváděcích stanovišť PVOS frontovým stíhacím letectvem.

Pro působení frontového letectva v prostoru účinné působnosti PLRV budou platit stejné zásady součinnosti jako pro SL PVOS.

Velení frontovému SL v rámci stanoveného úsilí uskutečňuje velitel svazku PVOS. Toto úsilí může čerpat po rozhodnutí starších náčelníků.

Na začátku války při společné činnosti SL PVOS a frontového SL bude účelné stanovit společné čáry zasazení SL pro vedení bojové činnosti jednotlivými sledy a na těchto čarách přidělovat úseky pro každý slp. Kromě toho můžeme v zájmu zjednodušení součinnosti a s ohledem na možnosti SL vzhledem k rozmístění přidělovat stíhačům cíle v závislosti na čase, výšce letu a druhu letounu.

Velení a uvědomování

Velení vojskům PVO je neobyčejně složité a mnohostranné. Při rozpracování základů úspěšného velení vojskům v průběhu bojové činnosti je nutné stanovit zásady podle charakteru budoucí bojové činnosti.

Velení silám a prostředkům na území státu musí být centralizováno tak, aby bylo v souladu s odpovědností za obranu státního území.

Pro zjednodušení podmínek součinnosti je účelné v zájmu centralizovaného velení a efektivního využití sil a prostředků PVO a zajištění bezpečnosti osádek vlastních letounů spojovat, nebo společně rozmísťovat VS různých prostředků PVO.

V souladu s tím je účelné, aby velitel nebo náčelník, který odpovídá za PVO v daném prostoru měl právo vydat rozkaz k přerušení nebo zakázat činnost i těm prostředkům PVO, které mu nejsou podřízeny. Na druhé straně je nutné dodržovat zásadu, že tento velitel nemá v žádném případě právo vydat jim rozkaz ke změně jejich dislokace a bojového uskupení.

Velitel, jemuž byly v zájmu centralizovaného velení operačně podřízeny svazky, útvary nebo jednotky, by měl mít právo využívat jejich bojové směny a

zařízení VS k navádění ostatních prostředků PVO na vzdušného nepřítele a tím získat lepší přehled o vzdušné situaci.

Jedním z rozporů velení silám a prostředkům PVO je rozpor mezi tendencemi centralizace a decentralizace. Chci podotknout, že význam centralizace velení v soudobých podmínkách vzrostl, poněvadž vzrostl i rozsah vedení bojové činnosti. Vycházím z toho, že správně zhodnotit situaci v celku můžeme jenom z jednoho centra, které má k dispozici nejúplnější informace o silách a prostředcích protivníka. Při splnění tohoto požadavku můžeme v určených podmínkách získat úspěch nejen při potencionální převaze, nebo při rovnováze sil, ale i při převaze protivníka.

Na druhé straně výhodnosti centralizace nelze absolutizovat a vidět v centralizaci velení jen kladnou stránku věci. Centralizace v určitém stupni ohraničuje činnost podřízených, obsahuje v sobě určité potence zbrzdování tvůrčí iniciativy a odpovědnosti, přivádí k čekání na nařízení se shora. Někdy bude nutné decentralizované velení skloubit s decentralizací velení, dáním podřízeným velitelům větší svobody ve výběru prostředků a způsobů vedení bojové činnosti v rámci nařízeného úkolu. Decentralizace velení při dodržování rozhodující úlohy centralizace velení je proto nutností.

Chci tuto skutečnost podtrhnout proto, že tato platná zásada se musí vztahovat zejména na řešení otázek velení mezi prostředky PVOS, vojskem PVO a frontovým SL.

Nebude však účelné zabezpečovat centralizaci velení až k prostředkům vojska PVO vševojskových svazků a útvarů. Je třeba, aby na těchto stupních velení vojska PVO plnila úkol podle rozkazu svých organických náčelníků, při dodržování přesně stanovených zásad dohodnutých na vyšších stupních velení

Závěr

V posledních letech se vyzbrojování a bojová technika sil a prostředků PVO od základu mění. Základním prostředkem v boji se vzdušným nepřítelem jsou protiletadlové řízené rakety různého druhu, stíhací přepadové letouny, různé prostředky automatizovaného velení a účinná radioelektronická technika.

Vzhledem k tomu, že všechny tyto prostředky PVO budou rozmístěny v počátečním období války v jednom prostoru, nabývá řešení otázek součinnosti na významu. Je účelné vycházet ze zásady, že v soudobých podmínkách vedení ozbrojeného zápasu nemůže ani jeden druh vojska nebo ozbrojených sil splnit úkoly sám. Jejich vzájemné vztahy při plnění úkolů jsou určovány příslušnými řády, předpisy, rozkazy a nařízeními starších velitelů a konkretizovány na dané podmínky společenského plnění úkolu zásadami součinnosti.

Je zřejmé, že čím vyšší stupeň velení, který organizuje součinnost, tím její zásady mají obecnější charakter i obecnější platnost. Na druhé straně čím nižší stupeň velení, tím budeme součinnost řešit podrobněji a jednoznačně.

Řešení otázek součinnosti se musí opírat nejen o předpisy, rozkazy a nařízení, ale o zobecnění zkušeností sil a prostředků PVO jednotného systému PVO států Varšavské smlouvy, o zkušenosti získané při cvičeních a trenýrovkách a jiných společných akcích.

Organizace a dodržování součinnosti vyžaduje od velitelů a jejich štábů důslednou znalost vlastností bojové techniky a bojových možností součinnostních útvarů a jednotek, rychlou reakci na změnu situace v závislosti na předpokládané činnosti protivníka a sousedů, iniciativu, vynalézavost a odpovědnost za splnění stanoveného úkolu.

TATZ NÁSILNÉHO PŘECHODU VODNÍ PŘEKÁŽKY VŠEVOJSKOVOU DIVIZÍ

Vedení útoku do značných hloubek bude velmi často spojeno s násilným přechodem vodních překážek. Předpokladní charakteristiky těchto vodních překážek k obraně a vytváření širokých pásem záplav s cílem zpomalit, popř. zastavit postup útočících vojsk, vytvořit podmínky pro účinné použití ZHN a tím dosáhnout dezorganizace útočících vojsk a jejich postupné ničení.

Z charakteristiky předpokládaného vlnění vyplývá, že útočící vojska budou nucena vodní překážky překonávat velmi často. Přitom bereme v úvahu nejen základní charakteristiky těchto vodních toků (tj. šířku, hloubku, rychlost proudu, charakter dna, břehů, přístupů apod.), ale zejména předpokládané možnosti protivníka připravit tyto vodní překážky dalšími ženiijními úpravami i rázem obrany tak, aby se staly vážnou překážkou pro útočící vojska.

Víme, že překonávání vodních překážek, zejména potom násilný přechod vodních toků má mimořádný význam v přípravě vojsk i štábů a vyžaduje velmi úzkou součinnost i při organizaci všech druhů zabezpečení bojové činnosti.

Násilným přechodem rozumíme překonání vodní překážky, kterou brání nepřítel, přičemž za hlavní způsob považujeme překonání vodní překážky z chodu.

Ten se bude zpravidla uskutečňovat v průběhu úspěšného rozvíjení útoku

nebo pronásledování nepřítele, přičemž schopnost útočících vojsk překonat vodní překážku co nejrychleji, na široké frontě, s překvapením a rázným rozvíjením útoku na protilehlém břehu patří mezi nejzákladnější požadavky. Přitom předpokládáme, že tyto úkoly budou útočící vojska plnit bez podstatného snížení tempa útočného boje.

Zásady technického zabezpečení bude výrazně ovlivňovat způsob násilného přechodu.

Z hlediska technického zabezpečení násilného přechodu považujeme za nejdůležitější překonávání vodních toků broděním nebo jízdou tanků pod vodou a plaváním obrněných transportérů a bojových vozidel pěchoty.

Nejdříve uvedeme základní parametry tankové a automobilní techniky z hlediska schopnosti překonávat vodní překážky. Pro tankovou techniku všech typů považujeme za maximální přípustnou rychlost proudu 2 m.s^{-1} a tato hodnota platí i pro hlavní typy OT (pouze u BVP je tato hranice nižší a to $1,2 \text{ m.s}^{-1}$, tato odlišnost je dána způsobem pohonu při plavání).

Hlavní parametry jsou zřejmě z tabulky 1.

Úhel sklonu břehů uvažujeme pro tanky na vjezdové straně 25° , na výjezdové 15° u většiny OT zavedených v ČSLA $25-30^\circ$.

Z hlediska schopností a způsobu překonávání vodních překážek můžeme tan-

Tabulka 1

BOJOVÁ TECHNIKA						
Parametr	Tank T-55	Obrněné transportéry				
		OT-62	OT-64	OT-65	BRMD	BVP
Brodivost bez přípravy	1,4 m	neudává se – plovoucí				
Maximální hloubka toku	5 m	neudává se – plovoucí				
Maximální šířka toku	1000 m	neudává se – plovoucí				
Maximální rychlost proudu	2 m.s ⁻¹	2 m.s ⁻¹	2 m.s ⁻¹	2 m.s ⁻¹	2 m.s ⁻¹	1,2 m.s ⁻¹
Rychlost plavby	—	10,8 km.h ⁻¹	9,7 km.h ⁻¹	10 km.h ⁻¹	9 km.h ⁻¹	8 km.h ⁻¹
AUTOMOBILY						
	GAZ 69	UAZ 469	PV3S	T 111	T 138	T 813
Brodivost bez přípravy	700 mm	700 mm	800 mm	800 mm	800 mm	800 mm
Brodivost s přípravou					1200 mm	1400 mm

kovou a automobilní techniku rozdělit do tří základních skupin způsobu překonávání vodní překážky:

- brodění: všechny typy tanků, obrněných transportérů a automobilů,
- plavání: obojživelné obrněné transportéry (OT-62, OT-64, OT-65, BRMD, BVP),

bojového úkolu a konkrétní situace. Mimoslovnou pozornost věnujeme organizaci technického zabezpečení jednotek a útvarů, které tvoří předstunutý odřad divize (pluku) a mají za úkol zmocnit se přeprav a výhodných úseků na vodní překážce.

Při organizování technického zabezpečení

nického zabezpečení plánujeme a organizujeme již v tomto období. Proto mimořádný význam má včasné vydání **předběžného nařízení ZVT**, které má obsahovat:

- rozsah přípravy osob a techniky k násilnému přechodu,
- místa a dobu přípravy techniky,
- lhůty dokončení oprav poškozené techniky během postupu k vodní překážce,
- způsob předání neopravené techniky nadřízenému stupni,
- vyčlenění a přidělení prostředků technického zabezpečení podřízeným k ošetřování techniky a předběžné přípravě techniky,
- vyčlenění prostředků do záchranné a vyprošťovací služby (složení, doba, místo) a jejich začlenění do bojové sestavy.

Pro vydání předběžného nařízení pro technické zabezpečení násilného přechodu musí ZVT divize znát:

- úseky násilného přechodu,
- jaká a kolik přepravišť plánujeme zřídit v úsecích jednotlivých pluků a celkem v úseku divize,
- základní informace o úkolech, sestavě a grafikonu přepravy,
- výsledky průzkumu, zejména ženíjního průzkumu vodní překážky s důrazem na přepraviště pro jízdu tanků pod vodou, přepraviště pro plavbu OT a přepraviště brodová,
- jaké prostředky technického zabezpečení budou divizi přiděleny, popř. jakým způsobem poskytnou pomoc nadřízený stupeň velení,
- jakou část opravného fondu převzou opravářské prostředky nadřízeného a způsob předání.

Zdůraznili jsme, že v přípravném období i v celé organizaci technického zabezpečení násilného přechodu vodní překážky má mimořádný význam **součinnost** ve štábu divize. Je vhodné zopakovat hlavní úkoly, které bude při součinnosti ZVT divize v tomto období řešit, především s ženíjním náčelníkem štábu:

a) s ženíjním náčelníkem

- možnosti jednotlivých přepravišť, s důrazem na přepraviště jízdy tanků pod vodou, brodová přepraviště a plavidlová přepraviště,

— místa a kapacity přívozových přepravišť,

- způsob průzkumu vodní překážky,
- organizace záchranných a vyprošťovacích skupin, jaké prostředky a od koho budou vyčleněny,

— které evakuační a opravářské prostředky, vyčleněné do záchranné a vyprošťovací služby budou zařazeny do bojové (pochodové) sestavy divize spolu s předsunutými ženíjními prostředky k zabezpečení násilného přechodu; způsob, místo a dobu začlenění,

— informace o stavu techniky, vycvičenosti osob, schopnosti jednotlivých útvarů překonávat vodní překážku navrhovaným způsobem,

— podrobně, pokud možno v rámci technického průzkumu vodní překážky musí být zhodnocena vhodnost vybraných přepravišť, z hlediska provozu tanků a OT, místo a organizace pořádkové služby, rozmístění záchranných a vyprošťovacích skupin.

b) s náčelníkem štábu (náčelníkem OOBP)

— zařazení evakuačních skupin a opravářských prostředků do sestavy a způsob předsunutí prostředků vyčleněných do ZVS k vodní překážce tak, aby byly schopny včas zabezpečit jednotky při násilném přechodu,

— způsob přesunu prostředků TEZ na protilehlý břeh (jak vlastních, tak přidělených),

— zjistit plánovaná opatření k přeskupení sil a prostředků a navrhnout začlenění prostředků technického zabezpečení do sestavy divize,

— navrhnout a upřesnit prostory pro I. a II. etapu přípravy tanků k jízdě pod vodou, způsob přípravy a poskytnutí pomoci jednotkám a útvarům prostředky technického zabezpečení (popř. armády),

— spolupracovat při zpracování bojových nařízení pro násilný přechod vodní překážky a upřesnění součinnosti na dobu přechodu a ovládnutí protilehlého břehu, včetně návrhu technického zabezpečení,

— spolupracovat na grafikonu přepravy.

Velmi podrobně je ZVT povinen v rámci součinnosti projednat organizaci záchranných a vyprošťovacích skupin, jejich vybavení technickými, ženíjními a zdravotnickými prostředky a specialisty.

Příprava osob

Na základě této součinnosti musí být ZVT divize připraven informovat velitele divize o připravenosti osob a techniky k překonání vodní překážky jízdu tanků pod vodou, plavbou a broděním, stavu záchranné a vyprošťovací služby na jednotlivých přepravištích a návrhu organizace technického zabezpečení násilného přechodu vodní překážky.

Příprava osob k násilnému přechodu vodní překážky patří mezi nejzávažnější úkoly již v době mírového výcviku. S tím souvisí i problematika výcviku a přecvičování záloh, zejména v závislosti na doplňování jednotek a útvarů novou technikou.

Přes řadu těchto opatření skutečných již v míru, je nutné před zahájením násilného přechodu vodní překážky organizovat speciální přípravu osob, která zpravidla bude zahrnovat:

- zdokonalení znalostí a upevnění praktických návyků v přípravě techniky a v používání speciální výstroje, vybavení a pomůcek,

- opakování pravidel řízení techniky při brodění, jízdě pod vodou, plavání a najíždění na přepravní prostředky,

- zásady používání záchranných a bezpečnostních pomůcek individuální výstroje jednotlivců,

- smluvené signály a pravidla jednání při havarijních situacích a poskytování pomoci prostředky ZVS,

- zdokonalení činnosti příslušníků ZVS.

V závislosti na konkrétní situaci a čase je vhodné organizovat alespoň dílčí (metodické) nácviky, nebo imitované zaměstnání, která se svým charakterem i obsahem činností blíží co nejvíce budoucí činnosti při násilném přechodu. Pokud to časové podmínky nedovolují, musí být alespoň jednotky seznámeny s úkolem, proběhnout instruktáž pro nastávající činnost, kontrola znalostí, objasnění nejasných otázek a zkrácená příprava nejslabších jednotlivců.

Příprava techniky

V jednotkách a útvech proběhne zpravidla před zahájením bojové činnosti technické ošetřování v rozsahu TO — 1 nebo TO — 2, bez ohledu na počet ujetých kilometrů. Toto preventivní opatření by mělo zpravidla spolu s každodenním ošetřením (popř. základním ošetřením) zabezpečit vysokou spolehlivost techniky po celou dobu trvání bojové činnosti (operace).

Při předpokládaném násilném přechodu vodní překážky těžiště opatření položíme na kontrolu technického stavu a funkční spolehlivosti těch ústrojí, zařízení a výstroje techniky, která zabezpečují schopnost jízdy tanků pod vodou, plavání a brodění. Mimořádnou pozornost budeme věnovat spolehlivé funkci hnacího ústrojí a řízení na vodě, dále kontrole a doplnění všech bezpečnostních, záchranných prostředků a pomůcek.

Všechna tato opatření budeme organizovat již v průběhu útočného boje (v průběhu postupu k vodní překážce).

Uvedená opatření patří do tzv. **předběžné přípravy techniky** a nesnižují bojové a technické možnosti jednotlivých druhů a typů techniky.

U tankové techniky dále v určených prostorech zabezpečíme souhrn prací I. a II. etapy přípravy tanků k jízdě pod vodou. Rozsah těchto prací přesně sta-

noví příslušné technologické postupy podle druhu a typu tankové techniky.

V I. etapě (v prostoru zpravidla vzdáleném 3 — 6 km od vodní překážky) probíhají montážní úkony, jimiž je tank částečně utěsněn a které částečně omezují jeho technické možnosti, ale výrazně neovlivňují jeho bojové možnosti. Tato etapa přípravy u současných tanků trvá cca 30 minut.

V II. etapě (v prostoru vzdáleném od vodní překážky do 1 km) probíhají ty úkony, které jsou důležité pro jízdu tanků pod vodou a které výrazně krátkodobě snižují bojeschopnost tanku, zabezpečují však plnou připravenost pro jízdu pod vodou, včetně schopnosti tanku po překonání vodního toku v nejkratším čase zahájit bojovou činnost. Tato etapa přípravy trvá cca 10 minut.

Při přípravě obrněných transportérů k plavbě proběhne předběžná příprava v přípravném období a ve výchozích prostorech k násilnému přechodu vodní překážky.

Konečnou přípravu obrněných transportérů k plavbě dokončíme bezprostředně před vodní překážkou. Tato příprava zahrnuje především kontrolní úkony a není do obsahu prací i časových nároků nijak náročná. Příslušné technologické postupy přesně specifikují odborné předpisy pro jednotlivé druhy techniky.

Příprava záchranné a vyprošťovací služby

Základním úkolem ZVS při násilném přechodu vodní překážky je poskytování pomoci osádkám — vyproštění a odsun uvážených, utopených a poškozených vozidel před vodní překážkou a na přepravištích.

Záchranné a vyprošťovací skupiny nejsou stálým prvkem bojové sestavy a organizují se podle konkrétní situace a potřeby. Specialisté, kteří jsou do těchto skupin určováni, prodělávají speciální výcvik předem, zpravidla centralizovaně v rámci divize.

Proto je mimořádně důležité tyto skupiny vytvářet z osob, které tento speciální výcvik absolvovaly, vybavit je již v přípravném období potřebným materiálem a technikou, zabezpečit jejich stmenění a sladění činnosti.

Za organizaci a velení ZVS na brodových přepravištích, přepravištích pro jízdu tanků pod vodou a plavidlových přepravištích pro OT a BVP odpovídá ZVT pluku nebo divize.

Za organizaci ZVS na ostatních přepravištích ženijní náčelník.

Záchranná a vyprošťovací skupina se dělí na dvě podskupiny a to:

— záchrannou, které velí důstojník ženijní odbornosti,

— vyprošťovací, které velí důstojník tankové a automobilní služby.

Složení ZVS a jejich materiální vybavení organizujeme podle konkrétní situace a úkolu v souladu s příslušnými odbornými předpisy.

Tankové a automobilní technické zabezpečení v průběhu násilného přechodu vodní překážky

V průběhu bojové činnosti spojené s násilným přechodem vodní překážky vševojskovými divizemi prvního sledu se výrazně mění rozložení ztrát tankové a automobilní techniky. Ze sovětských studií pramenů víme, že ze vzniklých ztrát je do 20 % na výchozí břehu a 80 % ztrát na vodní překážce a při vedení bojové činnosti na protilehlém břehu. Počítáme, že celkové ztráty tankové a automobilní techniky při násilném přechodu budou činit 15 — 20 % z počtu vozidel účastnících na bojové činnosti, přičemž asi 80 — 85 % bude poškozeno bojovou činností protivníka, 5 — 10 % uvážených a utopených a do 10 — 15 % může být poškozeno z technických a jiných příčin.

Tyto předpoklady pochopitelně determinují celou organizaci TATZ a kladou mimořádně vysoké požadavky na odsunové a opravářské prostředky z hlediska rychlého vyproštění, odsunu a oprav poškozené techniky.

Proto musí ZVT divize přijmout taková opatření, aby v období příchodu k vodní překážce byly v maximální možné míře oproštěny plukovní evakuační a opravářské prostředky od činnosti vyplývající z předešlé činnosti a soustředěny k zabezpečení násilného přechodu vodní překážky.

K tomu je nutné zabezpečit předání většiny poškozené techniky prostředkům technického zabezpečení divize a armády a posílit podřízené útvary zejména dostatečným počtem vyprošťovacích tan-

ků a automobilů pro zabezpečení činnosti ZVS.

Podle konkrétní situace při násilném přechodu na široké frontě může být divize posílena jednou četou až rotou praporu odsunu tanků (proti) z prostředků armády.

Evakuační prostředky, vyčleněné pro posílení pluků prvního sledu divize, budou již při příchodu k vodní překážce vyprošťovat a odsunovat poškozenou techniku k odsunovým osám divize, nebo tuto techniku budou soustřeďovat pro předání divizím, nebo armádním opravářským prostředkům.

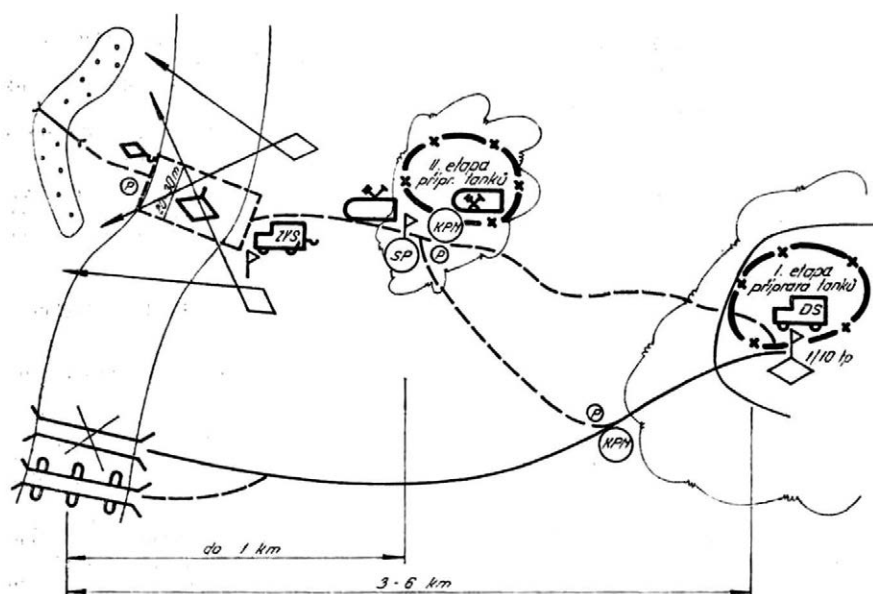
Pokud při přiblížení k vodní překážce budou útvary divize pronásledovat odcházejícího protivníka, potom je nutné z prostředků technické opravy divize (nebo praporu oprav techniky) vyčlenit evakuační a opravářské prostředky do technických uzávěr na každou pochodovou osu s určením vyprošťovat, odsunovat a opravovat techniku poškozenou během pronásledování protivníka. Jejich práce na jednom místě může trvat 3—5 hodin.

Základní taktické zásady a členění prvků TATZ jednotlivých taktických stupňů — viz **obr. 1 a 2**.

Zdůrazníme hlavní údaje:

- úsek přepravy pluku 5 km i více,
- úsek přepravy divize 20 km i více,
- výchozí prostory k přepravě se určují podle konkrétních podmínek ve vzdálenosti 10—15 i více km od vodní překážky,

**PŘEPRAVIŠTĚ PRO JÍZDU TANKŮ
POD VODOU TANKOVÉHO PRAPORU A JEHO TATZ (varianta)**

LEGENDA

- záchranná - vyprošťovací skupina
- vyprošťovací tank
- pohyblivý tech. pozorovatelna ZVT lpr
- dílna tech. pomoci lpr
- dílnská skupina - prostr. TATZ lpr + pluku

Obr. 1

— východiště k přepravě 1–3 km od vodní překážky,

— kontrolní propouštěcí místa pro jednotlivá přepraviště na přístupových osách co nejbližší k vodní překážce (2 až 3 km od vodní překážky).

Počet a druh přepravišť bude ovlivňovat především charakter vodní překážky a možnosti jednotlivých druhů a typů tankové a automobilní techniky tuto překonávat.

Pokud budeme uvažovat střední kalulační normy potom pro:

a) **motostřelecký pluk** — budou zřizována 2–3 plavidlová přepraviště pro plavbu OT (BVP), jedno přepraviště brodové nebo pro jízdu tanků pod vodou, a jedno přepraviště (brodové, přívozové nebo plavidlové) pro ostatní techniku pluku;

b) **tankový pluk** — zpravidla budou zřizována 2–3 brodová přepraviště, nebo přepraviště pro jízdu tanků pod vodou, jedno plavidlové přepraviště pro plavbu OT a jedno přepraviště pro ostatní techniku pluku;

c) **u vševojskové divize (msd, td)** — jsou-li 2–3 pluky v prvním sledu, pak počítáme

— 4–6 přepravišť brodových nebo přepravišť pro jízdu tanků pod vodou,

— 4–6 plavidlových přepravišť pro plavbu OT,

— 4–6 přívozových přepravišť,
— 1 mostové přepraviště,
tj. v divizi celkem cca 13–19 přepravišť.

Nejsou-li vhodné podmínky pro zřízení brodových přepravišť a přepravišť pro jízdu tanků pod vodou, je třeba u pluku (divize) zřídit potřebný počet přepravišť přívozových. Na plavidlových, brodových přepravištích a přepravištích pro jízdu tanků pod vodou počítáme s dvou i více proudovou přepravou techniky.

Za uvedených podmínek je divize schopna přepravit na bráněný břeh všechny bojové tanky, obrněné transportéry 1. sledu a ostatní potřebnou techniku k vedení a zabezpečení útočného boje za 2–3 hodiny. Tyto údaje podtrhují skutečnost, že násilný přechod vodní překážky a organizace jeho technického zabezpečení patří mezi složité úkoly a proto musíme věnovat této problematice mimořádnou pozornost.

ZVT divize se musí plně podílet na činnosti štábu nejen návrhy opatření a součinností, ale musí organizovat a řídit

celou oblast technického zabezpečení, záchrannou a vyprošťovací službu a manévr evakuačními a opravářskými prostředky.

Na základě rozhodnutí a zpracování „Plánu technického zabezpečení“ násilného přechodu vydává:

— odborné nařízení pro podřízené útvary,

— rozkaz pro náčelníka tod (prote), kde upřesňuje:

— rozsah prací v přípravě techniky k násilnému přechodu, dobu a místo vykonání (pokud nebyly tyto úkoly stanoveny předběžným nařízením);

— úkoly prostředků technického zabezpečení při postupu k vodní překážce, při překonávání vodní překážky a při vedení boje na protilehlém břehu,

— počet evakuačních a opravářských prostředků vyčleněných do ZVS, organizaci, místo a úkoly těchto skupin,

— předpokládaná místa rozvinutí SPT (HPT) na výchozím i protilehlém břehu,

— odsunové osy,

— rozsah oprav poškozené techniky, který zabezpečí podřízený stupeň a způsob soustředění a předání neopravené techniky nadřízenému,

— způsob spojení, obsah a lhůty předkládání hlášení.

V rozkaze pro tod (prote) uvádí:

— zprávy o nepříteli a úkolu divize,

— vyčlenění prostředků pro podřízené k přípravě techniky (nebylo-li vydáno předběžné nařízení),

— úkol technické opravy (tod),

— prostředky vyčleněné do ZVS,

— místo a úkoly plukovních ZVS,

— prostory předpokládaného rozvinutí SPT (HPT) na výchozím a protilehlém břehu a rozsah činnosti prostředků tod v těchto místech,

— odsunové osy divize a armády,

— doba a způsob přepravy tod na protější břeh,

— způsob materiálního a zdravotnického zabezpečení tod,

— způsob spojení, obsah a lhůty předkládání hlášení.

Navíc je ZVT divize povinen vydat upřesňující odborné nařízení pro náčelníka divizního skladu tankového a automobilního materiálu.

Po vydání odborných nařízení musí ZVT divize maximální pozornost věnovat organizování pomoci podřízeným a kontrole plnění nařízených opatření.

Zpravidla bude ZVT divize u vodní překážky s první sledem a technické zabezpečení bude řídit na místě. Na technickém oddělení bude třeba maximální pozornost věnovat:

1. Včasnému získání doplňujících zpráv z vodní překážky k upřesnění účelů prostředků TATZ;

2. Včasnému a účelnému začlenění prvků TATZ do sestavy k vytvoření:

— záchranných vyprošťovacích skupin,

— dílensko-vyprošťovacích skupin,

— technických uzávěr;

3. Řízení TATZ při překonávání vodní překážky a při boji na protilehlém břehu;

4. Organizaci záchranně vyprošťovací služby na určených přepravištích.

Závěr

Tankové a automobilní technické zabezpečení násilného přechodu vodního toku patří mezi nejsložitější úkoly a klade mimořádné nároky jak na řídící, tak i výkonné prvky technického zabezpečení. Tato náročnost vyplývá především z toho, že má-li být zabezpečován násilný přechod z chodu, bude vždy probíhat pod tlakem času a podstatná část zásadních opatření bude vykonána v průběhu předešlé bojové činnosti. Při řešení otázek TATZ násilného přechodu vodní překážky budeme vycházet z obecných zásad TATZ útočného boje s uvedenými specifikami. Proto mají mimořádný význam některá dlouhodobá opatření zabezpečovaná již v mírovém životě, jako výcvik řidičů a osádek, výcvik ZVS, ošetřování techniky, příprava prostředků technického zabezpečení apod.

V článku jsme uvedli hlavní zásady a neřešili jsme odborné specifiky, protože jsou uvedeny v příslušných odborných předpisech.

K VYUŽÍVÁNÍ MODERNÍCH VÝPOČETNÍCH PROSTŘEDKŮ U TÝLŮ SVAZŮ A SVAZKŮ

Využívání moderní výpočetní techniky je prostředkem k řešení disparit mezi časem, možnostmi a potřebou kvalifikovaně plnit úkoly nepřetržitého týlového zabezpečení vojsk v poli. Optimální využívání sil a prostředků mechanizace a automatizace velení (MAV) musí být v souladu s možnostmi zabezpečit tyto prostředky v národním hospodářství a schopnostmi kádrů tuto moderní techniku obsluhovat a možnostmi připravovat pro tyto prostředky vhodné projektové dílo.

Zkušenosti ze cvičení v posledních letech ukazují, že týlové štáby využívají zejména převozní počítače a výpočetní automaty. Jde zejména o mobilní počítač PŘÍPRAVA-II a převozní výpočetní automat CONSUL-261. Pro tyto prostředky je zpracován soubor týlových úloh, který prokázal v praktické činnosti své opodstatnění, ale i nutnost dalšího rozvoje a integraci.

Řešení efektivnosti využívání prostředků MAV nabývá na významu zejména v současné době, kdy dochází k zavádění těchto prostředků do praktické činnosti týlu svazů a svazků.

V závislosti na zaváděných prostředcích výpočetní techniky je důležité se zabývat zejména těmito problémy:

— řízením oblasti MAV na úseku týlu,

— přípravou kádrů ve využívání prostředků MAV,

— metodikou práce týlu při využívání prostředků MAV,

— tvorbou týlového projektového zabezpečení.

Východiskem pro budování polního automatizovaného pod systému velení týlu jsou prostředky MAV, které budou organizačně začleněny k týlům svazů a svazků. Blížší perspektiva je charakterizována výpočetní technikou 3. generace, avšak i nadále budou využívány ještě počítače (jako automatické prostředky) a výpočetní automaty (jako výpočetní technika nižšího stupně) 2. generace.

V polním systému velení bude úsilí zaměřeno na budování integrovaných úloh dopravně zásobovacího systému a zdravotnického zabezpečení s masívem informací uložených v počítači, na výstavbu integrovaných úloh týlových služeb s důrazem na denní plánování, na tvorbu projektového zabezpečení pro výpočetní automaty CONSUL-266, malý počítač a na postupné vertikální a horizontální propojení týlového projektového zabezpečení pro všechny prostředky MAV na všech rozhodujících stupních velení.

Racionalizace polního automatizovaného pod systému velení týlu se při zavádění a postupné modernizaci pomocí prostředků automatizace velení a střední me-

chanizace neobejde ani v budoucnu bez použití drobných mechanizačních výpočetních prostředků a pracovních pomůcek důstojníka.

Rízení oblasti MAV na úseku týlu

Jednou z klíčových otázek efektivního využívání prostředků MAV týlovými štáby a orgány a cílevědomého usměrňování celého rozvoje této oblasti je koncepční řízení vedoucími týlovými funkcionáři. Toto řízení musí probíhat v úzké spolupráci s řídicími orgány MAV svazů (skupina mechanizace a automatizace svazu nebo výpočetní středisko svazu). Rovněž správné fungování řešitelských pracovišť má podstatný vliv na rozvoj oblasti MAV, především však na tvorbu týlového projektového zabezpečení.

Je nezbytné, aby všichni vedoucí týloví funkcionáři svazů a svazků si uvědomili, že zabezpečení rozvoje MAV je nedílnou součástí jejich řídicí práce.

Zásadní otázky rozvoje MAV v týlu ČSLA schvaluje náčelník hlavního týlu — zástupce ministra národní obrany (NHT/ZMNO). Náčelník štábu a náčelníci správ MNO/HT řídí a zabezpečují využívání prostředků MAV na základě rozhodnutí a pokynů NHT/ZMNO.

Náčelníci týlů svazů plní tyto hlavní úkoly:

- řídí využívání prostředků MAV v duchu rozpracované koncepce rozvoje MAV týlu ČSLA na příslušnou pětiletku,

- řídí a kontrolují efektivnost a připravenost podřízených (týlu) a předurčených výpočetních míst (středisek) ve prospěch týlu,

- v součinnosti s orgány MAV svazů organizují cílevědomou přípravu vybraných týlových orgánů ve využívání prostředků MAV a podle pokynů orgánů MAV svazů zabezpečují přípravu podřízených výpočetních míst.

V současné době nabývá na významu řešení otázek spojených se zaváděním prostředků střední mechanizace — převozných výpočetních automatů (PVA) do praktické činnosti vybraných týlových štábů (orgánů) svazků a svazů. Proto zaměřím pozornost především na převozný výpočetní automat. Vzhledem k tomu, že ob-

Postupně zavádění prostředků MAV na TVS svazů a svazků umožní racionalizovat řídicí činnost týlových štábů (orgánů) na uvedených stupních.

sluhy PVA budou velitelsky podřízeny týlovým orgánům a odborně je budou usměrňovat řídicí orgány MAV svazu, je nezbytná úzká spolupráce obou řídicích orgánů. U vedoucích týlových funkcionářů je nutné rozlišovat řízení jednak ve smyslu usměrňování odborné činnosti obsluh PVA podřízených svazků (svazů) a jednak bezprostřední velení přímo podřízeným obsluhám PVA, tj. výpočetním místům.

Usměrnění odborné a velitelské činnosti obsluh PVA jsem uvedl v předchozí části, neboť se vztahuje na všechny prostředky MAV (počítače, výpočetní automaty i prostředky malé mechanizace).

Hlavní funkční náplň a odpovědnost **zástupce velitele svazku pro týl** (náčelníka týlu — zástupce velitele svazu) při řízení přímo podřízených obsluh převozných výpočetních prostředků (PVP):

- řídí podřízené výpočetní místo prostřednictvím náčelníka organizačně plánovací skupiny (náčelníka štábu týlu),

- v souladu s metodikou práce týlových štábů rozhoduje o využívání podřízeného výpočetního místa (střediska) pro potřeby složek umístěných na TVS svazku nebo svazu (ve spolupráci s těmito složkami),

- organizuje pravidelná školení týlových funkcionářů ve využívání PVP.

Rámcová funkční náplň a odpovědnost **náčelníka výpočetního místa** (náčelníka převozného výpočetního automatu — programátora):

- zabezpečuje bojovou, politickou a odbornou přípravu příslušníků obsluhy PVA, organizuje vývoz dokumentace pro výpočty a projekty,

- zpracovává harmonogram výpočtů vycházející z metodiky práce týlových orgánů svazků (svazů) a předkládá jej ZT svazku (NT svazu) ke schválení,

- podle pokynů ZT svazku (NT svazu) školí uživatele ve využívání PVA a dalších prostředků MAV,

— odpovídá za vysokou úroveň vypracovaných projektů a jejich řádné předání k provoznímu využití, zavádí nové projekty do provozního využití a zabezpečuje jejich předání uživateli,

— provádí změny a úpravy projektů vyplývajících z požadavků uživatelů (pouze se souhlasem nadřízeného stupně vele-

ní) a provozu výpočetního místa, se zaváděním nové techniky a nových technologických postupů, pomáhá odbornou spoluprací uživateli při úpravě a zavádění projektů,

— řídí zabezpečení provozuschopnosti všech prostředků výpočetního místa a zásobování náhradními díly.

Příprava kádrů ve využívání prostředků MAV

Další klíčovou otázkou efektivního využívání prostředků MAV v týlu je soustavná a cílevědomá příprava kádrů a správné začlenění prostředků MAV do stylu a metod řídicí a organizačské práce.

Dosavadní zkušenosti potvrzují, že je nutné připravovat (ve spolupráci s řídicími orgány MAV) vybrané týlové funkcionáře cílevědomě, pravidelně a s dostatečným předstihem za osobního řízení náčelníka týlu nebo náčelníka štábu týlu (náčelníka organizačně plánovací skupiny) s využitím podřízeného výpočetního místa (střediska) nebo příslušníků organického výpočetního střediska svazu. Na dosažené výsledky a zkušenosti je třeba navázat a přípravu týlových orgánů neustále rozšiřovat a to jak zapojením stále širšího okruhu týlových funkcionářů, tak i zvýšením kvality a prohlubováním jejich znalostí. Se systematickou přípravou týlových kádrů je nutné začít již ve vojenských školách (učilištích) — týlového směru.

Vzhledem k tomu, že obsluhu převozných výpočetních prostředků tvoří převážně pracovníci z oblasti MAV, musí příprava kádrů probíhat jednak po linii velitelské podřízenosti týlu a jednak po odborné linii (MAV). Příprava obsluhy musí probíhat v takové proporcí, aby zabezpečila plné zvládnutí přidělených výpočetních prostředků včetně zvládnutí metodiky práce týlových orgánů při využívání prostředků MAV a vše co souvisí s činností na TVS svazku nebo svazu. Z tohoto důvodu musí náčelník týlu svazku (svazu) úzce spolupracovat s řídicími orgány MAV svazů, aby zabezpečil kvalifikovanou specializovanou přípravu příslušníků výpočetního místa.

U obsluhy PVA svazku za organizování všech forem velitelské přípravy odpovídá zástupce velitele svazku pro týl; u obsluhy

PVA svazů předurčených pro TVS svazů, odpovídá náčelník příslušného výpočetního střediska. Náčelník převozného výpočetního automatu se školí v rámci systému velitelské přípravy svazku. V odborné části se připravuje podle výcvikových dokumentů nadřízeného odborného řídicího orgánu MAV.

Celé obsluhy PVA se slučují zejména při štábních nácvičích, velitelsko-štábních cvičeních, taktických a odborně taktických cvičeních. Obsluha PVA se musí neustále zdokonalovat ve znalostech potřeb týlových orgánů, vyhledávat činnosti, které lze programovat a zdokonalovat metody programování týlových úloh.

Po odborné stránce usměrňuje přípravu kádrů příslušný náčelník skupiny mechanizace a automatizace štábu svazu (popř. tuto úlohu může plnit příslušné výpočetní středisko svazu) a to na základě pokynů GŠ/OMA. Odborní orgánové MAV organizují ve spolupráci s řídicími orgány týlu svazů odbornou část velitelské přípravy, shromáždění a pravidelná soustředění (uvedená ve výcvikových dokumentech). Zvláštní pozornost věnujeme příslušníkům výpočetních míst, kteří jsou nově ustanoveni do funkcí. Pro ně organizujeme speciální odborné zaměstnání s cílem připravit je k samostatnému plnění funkčních povinností.

Jedním z vážných problémů v oblasti přípravy kádrů je i výběr talentových důstojníků pro řešení úkolů MAV na úseku týlu pro řešitelská pracoviště (výzkumné ústavy, vysoké školy, výpočetní místa). Zde je nutné vybrat talentované, zejména mladé důstojníky s 3—5letou týlovou praxí u vojsk, poskytnout jim odbornou přípravu ve speciálních kurzech a zařazovat je na jednotlivá řešitelská pracoviště, nebo do výpočetních středisek a míst.

Metodika práce týlu při využívání prostředků MAV

S postupným zaváděním prostředků MAV do organizačních struktur týlu ČSLA budeme nuceni upravovat metodiky práce týlových štábů (orgánů) tak, aby využívání těchto moderních prostředků se stalo běžnou záležitostí a potřebou.

Širší zavedení moderní výpočetní techniky a plné využití jejích možností povede ke změnám některých procesů, což se nutně projeví i v nových metodách a stylu práce týlových funkcionářů. To si bude vyžadovat nové metody práce týlových štábů (orgánů) s cílem snížit neúčelné součinnosti vazby, dosáhnout zrychlení a zkvalitnění činnosti a pracovních postupů. Důraz položíme na sladění této metodiky s typizovanou a formalizovanou dokumentací ve vazbě na vševojskovou a koalici dokumentaci. Nežli však se k tomuto cíli dostaneme, bude třeba překonat ještě delší časové období.

V bližší perspektivě bude třeba zpracovat metodiku práce při využívání prostředků pouze u těch svazů a svazků, u nichž jsou organizačně začleněny převozní výpočetní prostředky do tabulek počtů. To znamená pouze v těch případech, kdy bude záruka, že se můžeme na prostředky MAV spolehnout. Avšak musíme mít řešení pro případ, že z jakýchkoliv důvodů nebude k dispozici tato výpočetní technika.

Jedním z hlavních úkolů bude přesné sladění metodiky práce týlových štábů (orgánů) s harmonogramem výpočtů organického výpočetního místa (střediska). Metodika práce týlových štábů (orgánů) a hlavně harmonogram výpočtů organického výpočetního místa (střediska) musí zabezpečit včasné (metodikou stanovené) předání příslušné výstupní sestavy. V opačném případě by to znamenalo znehodnocení vynaloženého úsilí při strojovém zpracování týlových dokumentů, což by mělo negativní vliv na plnění funkčních povinností týlových štábů (orgánů). V metodice práce a harmonogramu výpočtů se musí rovněž jasně projevit pořadí strojního zpracování dokumentů (výpočtů) všech složek umístěných na TVS svazku (svazu). To má rovněž vliv na včasné zpracování týlových dokumentů v požadovaném pořadí.

V metodice práce týlových štábů (or-

gánů) i harmonogramu výpočtů bude nutné podle konkrétní situace plánovat i výjezd a provádění výpočtů zejména při plánování přímo na VS svazku (svazu).

Obsluh převozních výpočetních prostředků budeme využívat i pro racionalizaci mírového informačního systému a tím vytvářet podmínky pro mechanizované zpracování týlových dokumentů. Je třeba se zaměřit na řešení takových úloh, které znamenají zrychlení a zjednodušení mírové agendy, úsporu lidské práce (jako je evidence a účtování), snižují pracnost zpracování různých výkazových materiálních dokumentů a tím vytvářejí lepší podmínky pro živou práci ve vojscích.

Tvorba týlového projektového zabezpečení

Úlohy obsluhám PVP (jako je tomu i u jiných řešitelských pracovišť) je účelné zadávat podle metodiky zpracování plánu analyticko-projekční činnosti.

MNO/HT ve spolupráci s GŠ/OMA rovněž posoudí případné iniciativní návrhy týlu svazů a svazků a ty, které budou v souladu s koncepcí rozvoje MAV týlu, začlenění do návrhu plánu analyticko-projekční činnosti.

Na základě plánu analyticko-projekční činnosti GŠ/OMA (do kterého jsou zahrnuty i požadavky MNO/HT) zpracovávají svazy (orgány MAV v týlu) vlastní plány. V těchto plánech na základě konkrétní situace u jednotlivých výpočetních míst (středisek) rozdělí (VO) dílčí úkoly na podřízené armády (případně přímo svazky) a tyto rozdělí úkoly již přímo na svazky. Náčelníci týlu svazků zahrnou projekční úkoly do příslušných prováděcích plánů.

Při tvorbě týlového projektového zabezpečení je třeba počítat i s tím, že týlové projekty dosud zpracované pro 2. generaci výpočetní techniky bude nutné novelizovat, tj. programovat (na kvalitativně vyšší úrovni) na počítače a výpočetní automaty 3. generace. Rovněž bude třeba zahájit výstavbu týlového projektového díla pro výpočetní automaty CONSUL-266 a malé počítače. Souběžně bude třeba přistoupit k postupnému horizontálnímu a vertikálnímu propojení projektů na všechny dostupné prostředky MAV. Bude nutné za-

bezpečit proporcionálnější rozložení týlových projektů mezi jednotlivé týlové služby a její propojení mezi jednotlivými stupni velení.

Převozné výpočetní automaty na TVS musí rovněž sehrát úlohu mobilního pro-

středku, schopného kdykoliv vyjždět na jiná stanoviště, zejména na VS v období plánování. Z těchto důvodů bude nutné řešit i takové soubory vybraných týlových úloh, které pokrývají hlavní náplň činnosti týlových funkcionářů v tomto období.

Závěr

Musíme vytvořit všechny předpoklady k tomu, aby prostředky MAV byly běžně využívány i v každodenní činnosti a staly se významným prostředkem zkvalitnění řídicí a organizační práce týlových funkcionářů.

Máme-li zabezpečit stále vzrůstající trend ve využívání prostředků MAV v týlových štábech, musíme zkvalitnit přípravu kádrů ve využívání těchto prostředků.

Úsilí v rozvoji MAV týlu zaměříme na maximální efektivnost, kterou lze dosáhnout řešením integrovaných úloh týlového zabezpečení pro výpočetní techniku 3. generace s využitím masívu informací uložených v počítači dat.

Z prostředků střední mechanizace je v současné době nejvýkonnějším prostředkem na stupni svazek převozný výpočetní automat, který je rovněž schopen pracovat na stupni svaz souběžně s počítačem nebo vytváří jeho zálohu. Při zavádění těchto prostředků do praktické činnosti týlových štábů budeme ve vymezení funkčních povinností a přípravy kádrů obsluh PVA specifikovat velitelskou a odbornou podřízenost s cílem, aby obsluha PVA plně zvládla přidělený převozný výpočetní prostředek a osvojila si metodiku práce při využívání PVA.

Základním požadavkem je nutnost dále rozvíjet využívání prostředků MAV v činnosti týlu na všech stupních a k tomu přijímat potřebná organizační, materiálně technická, kádrová a metodická opatření.

Hodnocení strategických a operačních směrů

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálmajora K. K. Bělokonova, kandidáta vojenských věd, profesora, uveřejněný v sovětském časopise „VOJENNAJA MYSL“ čís. 6/1976

Válčiště jako strategická kategorie existuje již dávno. V průběhu rozvoje vojenství měnil se charakter válek, zvětšovala se válčiště a upřesňoval se jejich pojem. V rámci válčiště byly určovány strategické a operační směry.

V letech Velké vlastenecké války na sovětsko-německé frontě byly hlavně určovány strategické a operační směry. V rámci rozsáhlé fronty byl např. stanoven západní strategický směr, který měl 5–8 operačních směrů. Na nich byly plněny důležité operační úkoly v rámci strategické operace skupiny frontů.

Probíhající změny v rozestavení politických a vojenských sil na mezinárodním fóru, zavedení do výzbroje a rychlý rozvoj raketových jaderných zbraní a dalších prostředků, měly za následek rozpracování nových způsobů a forem vedení válečné činnosti, zvětšení rozmachu a dynamičnosti operací. Všechno to si vyžádalo hlubší analýzu vojenskopolitických, sociálně ekonomických, fyzikálně geografických, demografických, vojenských a dalších faktorů při určování válčiště, strategických a operačních směrů. Vznikla nová kategorie — strategický prostor.

Pečlivé zkoumání těchto faktorů s přihlédnutím k novému rozestavení sil umožnilo sovětské vojenské vědě rozpracovat soudobé názory na charakter a způsoby vedení operací a války v celku, názorněji po teoretické stránce ujasnit a stanovit možné vojenskopolitické cíle a strategické

úkoly na válčištích v případě, že by imperialisté na nich rozpoutali válku, organizovat všestranné studium pravděpodobných nepřátel a možného charakteru činnosti jejich ozbrojených sil, konkrétněji rozpracovávat teorii plánování operace s použitím všech druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, všestranného zabezpečení operací a velení vojskům, přípravu válčiště v operačním rozsahu a další otázky.

Strategickým směrem rozumíme rozsáhlé pásmo terénu s přilehlým mořským a vzdušným prostorem určitého válčiště, v jehož rámci jsou důležitá administrativní, politická, vojenská, ekonomická centra a objekty, rozvinutá nebo k rozvinutí plánovaná (a ve válce vedení bojové činnosti) uskupení ozbrojených sil stran při plnění stanovených operačně strategických úkolů k dosažení cílů operace. Strategický směr je součástí válčiště a zpravidla je určován do celé jeho hloubky.

Na základě fyzikálně geografických a operačně strategických podmínek umožňuje strategický směr vedení sladěné činnosti několika operačními svazy pozemních vojsk v součinnosti se silami a prostředky jiných druhů ozbrojených sil a druhů vojsk. Na strategickém směru, jako součásti kontinentálního válčiště, předpokládá se existence značného množství důležitých administrativních, politických, vojenských, ekonomických a jiných center, velkých uskupení vojsk a sil stran, dalších operač-

ně strategických objektů. Strategický směr umožňuje vedení operací k řešení důležitých operačně strategických úkolů. V jednotlivých případech při vedení lokálních válek v rámci strategického směru mohou být plněny hlavní úkoly k dosažení vojenskopolitických cílů takové, co do rozsahu omezené války.

Strategický směr je jednotný a shodný pro činnost všech druhů ozbrojených sil. Proto při jeho stanovení musíme brát v úvahu možnosti operačně strategického rozvíjení a činnosti svazů, svazků a útvarů všech druhů ozbrojených sil a druhů vojsk v jejich těsné součinnosti. Soudobé pozemní válčiště je tedy rozsáhlé teritorium kontinentu s přilehlými mořskými a vzdušnými prostory. V jeho hranicích určujeme strategické a operační směry.

Správné, přesné a vědecky zdůvodněné určení strategických a operačních směrů představuje složitý úkol. Při řešení tohoto úkolu totiž musíme:

— určit a zdůvodnit jeho pomyslné hranice, šířku a hloubku pásma;

— zhodnotit vojenskopolitickou a strategickou situaci ve státech a v jednotlivých prostorech pásma směru;

— zjistit důležitá administrativní, politická, vojenská, ekonomická a jiná centra, jejich úlohu a místo při zabezpečování ozbrojených sil materiálními a technickými prostředky; počet a složení obyvatelstva a jeho vztah v případě rozpoutání války;

— zhodnotit komunikační síť, její rozvinutí, provozní schopnost, kapacitu a stav hlavních druhů dopravy;

— prostudovat fyzikálně geografické podmínky terénu, zjistit nejdůležitější přírodní překážky, jejich možný vliv na rozvíjení a činnost uskupení vojsk stran;

— prozkoumat vybudování pásma v operačním rozsahu, hlavní operačně strategické objekty a cíle do celé hloubky válčiště;

— zjistit možné uskupení vojsk a sil;

— zhodnotit úlohu a místo daného strategického směru při řešení operačně strategických úkolů, jeho vzájemnou spojitost s jinými směry a válčišti.

★

V hrubých rysech rozebereme tyto prvky **hodnocení strategického směru**.

Strategický směr obyčejně zahrnuje **pásmo terénu** s přiléhajícími mořskými prostory široké několik set kilometrů na hlavním směru a dva až třikrát širší na vedlejším směru válčiště. Takové pásmo umožňuje rozvíjení a v souladu s tím i samostatnou činnost velkých uskupení vojsk a sil při plnění operačně strategických úkolů. Pomyslné hranice pásma zpravidla určujeme podle přírodních překážek (horských hřbetů nebo jejich výběžků, vyschlých pouští apod.) a méně důležitých rovin. Na styku válčišť jsou obyčejně totožné s hranicí mezi nimi. Tyto pomyslné hranice se mohou měnit v závislosti na charakteru vojenskopolitické a strategické situace.

Operační kapacita pásma strategického směru musí zabezpečovat rozvíjení, vedení úderů a operací silami jednoho nebo několika frontů, svazků jiných druhů ozbrojených sil a plnění důležitých operačně strategických úkolů. Pomyslné hranice, které se stavají při vedení bojové činnosti operačními, umožňují přesněji sladit činnost uskupení vojsk, jejich úsilí podle místa, cíle a času, a to jak mezi sebou, tak i s uskupeními, která působí na jiných směrech a přilehlých válčištích.

Hloubka pásma strategického směru bývá zpravidla určována do celé hloubky kon-

tinentu a přilehlých moří v hranicích válčiště. Není správné, hodnotíme-li pásmo směru jen jako jeho část od čáry dotyku stran a do hloubky pravděpodobného nepřitele. Musíme brát v úvahu i možnou hloubku rozvíjení vlastních vojsk a sil, rozmístění objektů týlu a komunikací na válčišti.

Jedním z důležitých prvků hodnocení strategického směru je **analýza vojenskopolitické situace**. V rámci pásma mohou být socialistické státy, rozvinuté kapitalistické státy, které jsou členy různých paktů nebo vedou neutrální politiku, rozvojové státy různé orientace nebo část jejich území s důležitými administrativními, politickými, vojenskými a ekonomickými centry, komunikačními uzly a objekty operačně strategického určení.

V těchto podmínkách je důležité pečlivě zhodnotit celkovou vojenskopolitickou situaci v celku, politiku jednotlivých států a vlád, rozestavení politických sil uvnitř států, hloubku třídních rozporů, zjistit existenci pokrokových stran nebo organizací, jejich vliv a úlohu v politickém životě, možnou tendenci vývoje a směru vojenskopolitického kursu jednotlivých států v případě nebezpečí nebo rozpoutání válečné činnosti agresorem. Vojenskopolitická situace ovlivňuje stanovení vojenskopolitických cílů a strategických úkolů, kromě toho i poměr sil a stran. Tako-

vá analýza se musí uskutečňovat nepřetržitě. Umožní totiž včas upravovat hodnocení směru a plánování válečné činnosti.

Soudobá válka klade vysoké požadavky na ekonomiku z hlediska vybavení ozbrojených sil a zabezpečení jejich bojeschopnosti a odolnosti. Masové armády, které mají ve svém složení všechny druhy ozbrojených sil a druhy vojsk, vyžadují nesmírné množství zbraní, bojové techniky, materiálních a technických prostředků, léků a proviantu.

Proto musíme brát v úvahu **rozvoj ekonomiky**, rozmístění nejdůležitějších vojenskoekonomických, energetických a jiných center, velkých podniků, arzenálů a základů, vědeckovýzkumných, projekčních a konstrukčních ústavů, stav zásob strategických surovin a materiálů, rozvoj specializace a koncepce válečné výroby. Je důležité určit místo těchto vojenskoekonomických center v organizaci válečné výroby, ve vybavení koaličních a národních ozbrojených sil v pásmu směru.

Stabilní práce ekonomiky, zabezpečení rozvíjení a doplňování ztrát uskupení vojsk a sil je závislé na početnosti, sociálně třídním a národnostním složení, odborné přípravě a morálně politickém stavu obyvatelstva, jeho vztahu k válce. Hodnotíme-li obyvatelstvo každého státu v pásmu směru, přihlížíme k:

- mobilizačním možnostem v celku i možnostem jednotlivých prostorů;

- zabezpečení hlavních odvětví kvalifikovanými kádry, stavu přípravy těchto kádřů vzhledem k úrovni rozvoje vědy a techniky (v podmínkách vědeckotechnické revoluce výrobní technika zaostává během 5—10 let, v souvislosti s tím „stárnou“ také znalosti dělníků);

- vzájemným poměrům různého věku.

Úspěšné vedení soudobých operací ve vysokém tempu a do velké hloubky, zabezpečení uskupení vojsk a sil vším potřebným a rovněž stabilní práce ekonomiky vyžadují rozvoj **komunikační sítě a všech druhů dopravy**. Můžeme mít rozvíjenou ekonomiku, ale bude-li narušeno její spojení s frontou, nemůžeme počítat s včasným plněním určených úkolů a dosažením cílů operací.

Fyzikálně geografické podmínky vždy ovlivňovaly a budou i nadále ovlivňovat přípravu a vedení operací, použití druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, zbraní a bojové techniky, zabezpečení a velení vojskům a také činnost vojsk.

Hodnotíme-li pásmo směru (v rámci rozmístění vlastních vojsk nebo nepřítelů) musíme zachovat určitou posloupnost a začínat od čáry dotyku. Zhodnotíme reliéf terénu, zjistíme důležité přírodní překáž-

ky (horské hřebety nebo jejich výběžky, silně členité lesní masívy, pouštní a stepní prostory, vodní překážky atd.), které ztěžují útočnou činnost uskupení vojsk a napomáhají organizování a vedení obrany. Hodnotíme-li rovinaté prostory, bereme v úvahu charakter měst a osad městského typu, existence velkých průmyslových a jiných objektů, sídliště s výškovou výstavbou, rozvinutí potrubní sítě, elektrické sítě vysokého napětí a jiných komunikací.

Zvláště složité pro činnost vojsk a zejména pro letectva budou směry horských, horských tajgových a horských pouštních válečků. V těchto prostorech v rámci pásma jednoho směru mohou být rajóny s mírným podnebím, horské (výsokohorské) nebo pouštní, tropické a subtropické oblasti, džungle, s horkým a vlhkým vzduchem. Každý z těchto směrů vyžaduje zvláštní přípravu vojsk a speciální použití vojenské techniky.

Všestranné zhodnocení fyzikálně geografických podmínek terénu směru umožňuje zjistit jeho charakter a hlavní zvláštnosti a na základě toho přijmout odpovídající opatření k zeslabení nepříznivého vlivu jednotlivých faktorů.

Imperialistické státy velmi intenzivně pracují na **operační přípravě válečků a nejdůležitějších strategických směrů**, zejména na přípravě evropských válečků a území států Blízkého východu.

Při hodnocení vybudování pásma strategického směru je důležité zjistit:

- existenci a charakter vybudování pásem (prostorů) i předsunutých postavení, vytvoření různých zátarasů, rozvinutí letecké sítě a výstavbu leteckých základů, které zabezpečují rozmístění velkých uskupení letectva;

- zdokonalení vybavení a vybudování nových vojenských námořních základů a přístavů, vojenských základů a skladů zbraní, materiálních a technických prostředků;

- výstavbu nové a zdokonalování dosavadní komunikační sítě (železnic, silnic, potrubí), zvláště v operačně strategických prostorech;

- rozvoj spojovacích prostředků, budování míst velení, která zabezpečují práci řídicích orgánů uskupení vojsk a sil na válečcích, prostředků pro včasné uvědomování a navigaci;

- uskutečňování dalších opatření, která směřují k přípravě nástupišť pro rozvíjení mohutných uskupení vojsk.

Je důležité hodnotit i opatření, která vedou ke zvýšení odolnosti hlavních objektů a center, stability jejich práce v různých podmínkách, zvláště v situaci za použití jaderných zbraní a jiných pro-

středků ničení. Tato opatření jsou důležitá doslova při každé práci spojené s operační výstavbou strategických a operačních směrů. Mezi nejdůležitější patří:

- příprava konstrukcí,
- vytvoření zásob stavebního materiálu,
- vybudování krytů pro vojska, zbraň a bojovou techniku,
- ochrana proviantu a pitné vody před radioaktivním prachem, spojovacích prostředků a míst velení vojskům.

Jednou z hlavních otázek hodnocení strategického směru je analýza možného složení a možného uskupení ozbrojených sil, jejich kvantitativní a kvalitativní charakteristiky, zjištění jejich příslušnosti (koaliční, národní), určení pravděpodobného charakteru a způsobu jejich činnosti, možného zesílení hlavních uskupení ma-

névrem silami a prostředky z jiných směrů nebo válčičtí, zhodnocení mobilizačních možností jednotlivých států (koalic) k narůstání úsilí vojsk a sil a k doplňování ztrát v průběhu bojové činnosti.

Po rozboru těchto faktorů můžeme udělat závěr o významu směru, jeho místě na válčičtí při plnění strategického úkolu a dosažení vojenských politických cílů. V tomto smyslu může být směr hlavní nebo vedlejší.

To znamená, že hodnocení strategického směru souvisí s analýzou řady důležitých faktorů v souvislosti s konkrétními podmínkami. Vyžaduje využití výsledků zkoumání různých věd, zejména geografické, ekonomicko-statické a demografické vědy, ale také závěrů získaných jako výsledek operačně strategického zhodnocení daného válčičtí.

V pásmu strategického směru může být určeno **několik operačních směrů různého významu**. Pojem a obsah operačních směrů při hodnocení fyzikálně geografických činitelů byly určeny poměrně důkladně. Jejich určení umožňuje:

- důkladnější plánování operací svazků a svazů různých druhů ozbrojených sil;
- pečlivě zhodnotit podmínky vedení bojové činnosti v prostoru dotyku a do hloubky prvních operací a sladit činnost uskupení vojsk podle místa, cílů a času při přípravě a vedení operace.

Operační směr je pásmo terénu, v jednotlivých případech i vodních ploch, které zabezpečuje rozvinování a vedení bojové činnosti jednoho nebo několika operačních svazů a svazků různých druhů ozbrojených sil. Vede k důležitým operačním objektům nepřítele nebo chrání obsazení těchto objektů na vlastním území. Je součástí strategického směru a určujeme jej do hloubky první operace.

Určujeme-li pásmo operačního směru, bereme v úvahu také jeho pomyslné hra-

nice, zjišťujeme důležitá vojenská, ekonomická, administrativní, politická a další centra, operační a někdy i strategické objekty, rozvinuté nebo k rozvinutí plánovaná uskupení vojsk a jejich národní příslušnost. Zjišťujeme přirozené čáry a jejich přípravu z operačního hlediska, spojovací prostředky a místa velení vojskům.

Hodnotíme-li směry je důležité brát v úvahu:

- podmínky operačně taktického rozvinování vojsk v prostoru dotyku,
- možný charakter a způsoby zahájení bojové činnosti svazků a útvarů prvního operačního sledu;
- podmínky jejich součinnosti s uskupeními vojsk, které působí na přilehlých směrech, a v jednotlivých případech také se silami námořnictva při splnění bližších úkolů;
- možné složení a směry záloh a druhých sledů do sražení;
- podmínky terénu, které mají vliv na zahájení bojové činnosti na daném směru.

Takové jsou některé otázky metodologického přístupu k hodnocení strategických a operačních směrů na různých válčičtích. Jejich správná analýza a rozpracování jednotlivých kritérií hodnocení napomohou zkrátit dobu na sběr údajů o situaci, zvýšit úroveň velitelského sboru a štábů, vypracovat ujednocené názory předvádání jejího dalšího vývoje. Proto musí-

me pokračovat ve zdokonalování metodiky analýzy vojenskopolitických a ekonomických faktorů, průchodnosti terénu, hodnocení terénu a půdy, klimatických podmínek, charakteru vodních překážek, kapacity a provozní schopnosti komunikační sítě atd. s využitím systémového komplexního přístupu a výpočetní techniky.

z kapitalistických armád

PŘEPRAVA VOJSK VZDUCEM

V zahraničním tisku je mnoho článků o nutnosti organizovat v krizových situacích rychlou a hromadnou přepravu vojsk vzduchem z metropolí na vzdálená zámořská válčiště k zesílení uskupení pozemních vojsk nebo k vytvoření takových uskupení na novém strategickém směru.

Články rovněž zdůrazňují, že ani jeden stát není schopen mít v míru takovou armádu, která by mohla vést válku bez předběžného mobilizačního doplnění. V průběhu zahájené války mohou mít vojska vysoké ztráty a k dalšímu pokračování bojové činnosti je bude nutné doplňovat, kromě toho vytvářet a zasazovat do boje silné zálohy. Použití soudobých prostředků ozbrojeného zápasu, zvláště jaderných zbraní, bude mít za následek prudký vývoj událostí, náhlé změny v poměru sil na jednotlivých strategických směrech. Z toho vyplývá, že zálohy bude nutné přisunovat v krátkých lhůtách.

Nezbytnost přepravy vojsk a výzbroje vzduchem je kromě toho podmíněna možným současným rozpoutáním bojové činnosti na různých válčištích, dále ještě dlouhou dobou potřebnou k přepravě vojsk po moři, železnici nebo auty a také jejich velkou zranitelností.

Zkušenosti z lokálních válek, které rozpoutaly imperialistické státy v poválečném období, ze cvičení a manévru a rovněž různé propočty ukazují, že na přepravu vojsk vzduchem je zapotřebí 4—5krát méně času, než na kterýkoli jiný druh přepravy.

Podle názorů zahraničních vojenských odborníků jsou možné v podstatě tyto způsoby řešení problému zabezpečení bojové činnosti pozemních vojsk zálohami:

1. Udržování značných počtů vojsk v blízkosti ohrožených strategických směrů, tj. ve velké vzdálenosti od míst stálé dislokace. Tento způsob je však drahý a zatěžuje kterýkoli stát.

2. Mít na nebezpečných strategických směrech velké sklady těžkých zbraní a část svazků pozemních vojsk. Potřebné množství vojsk s lehkou výzbrojí je možné v krizové situaci vzdušnou cestou přepřavit k těmto skladům. Po převzetí těžké výzbroje přesunou se vojska do pro-

storu operačního předurčení. To je možné v případě, že je dostatek mohutného dopravního letectva, dvojího kompletu výzbroje pro přepravovanou vojska (pro potřeby bojové přípravy v metropoli a ve skladech), dostatek času k převzetí a odkonzervování techniky a jsou podmínky pro pobyt části vojsk v prostorech skladů.

3. Mít k dispozici takové dopravní letectvo, které byl bylo schopno přepravovat svazky moderních vojsk s kompletní výzbrojí v krátké době a na velké vzdálenosti. K tomu je zapotřebí velké množství obrovských dopravních letounů a odpovídající počet připravených osádek.

Vedoucí činitelé ministerstva obrany USA několikrát prohlásili, že v případě snížení pozemních vojsk v zámořských strategicky důležitých územích (prostorech) na minimum bude jediným východiskem soustředění velkých záloh na území USA a jejich rychlá přeprava vzduchem. Přitom zdůrazňují, že nahromadění zbraní a výstroje ve skladech v zámořských prostorech souvisí se značnými náklady prostředků na obnovování techniky, její udržování a ochranu. Proto navrhuji přepravovat vzduchem všechnu techniku pozemních vojsk včetně nejtěžší techniky. Za dostatečné množství každodenního přísluhu nákladu z USA na vzdálenost 4 000 mořských mil v krizových situacích pokládají 10 000 tun, tj. 200 letů letounů o nosnosti 50 tun.

Buržoazní vojenští teoretici předpokládají, že třetí světová válka bude manévrová a dynamická. Přitom mobilnosti vojsk má být dosahováno především rozvojem vojenského dopravního letectva. Netají se s tím, že hlavním jeho předurčením bude přeprava vojsk s lehkou výzbrojí přes Atlantický oceán na území Německé spolkové republiky do prostoru skladů těžké výzbroje.

Dosavadní systém vzdušné přepravy USA se dělí na dvě části:

— jedna část zahrnuje letiště pro nakládání na západním pobřeží metropole a letiště vykládání v jihovýchodní Asii a na Tichooceánském válečnickém území;

— druhá část zahrnuje letiště pro nakládání na východním pobřeží a letiště vykládání v západní Evropě, na Blízkém východě a v jižní Americe.

Štáb letectva USA rozpracoval projekt zabezpečení mezikontinentální vzdušné přepravy, který předpokládá možnost využití až 1 000 vojenských dopravních letounů, 100 leteckých základů a 1 500 osádek. Modelování vzdušných přeprav při činnosti systému 24 hodin zabírá 6–7 minut strojového času.

V poslední době, ve spojitosti s urputností ozbrojeného zápasu a zvýšením počtu druhů zbraní, vzrostl význam rychlých vzdušných přeprav nejen vojsk a těžké výzbroje, ale také náhradních dílů a munice. Pro srovnání můžeme uvést, že jeden den války v roce 1967 stál Izrael 100 miliónů dolarů, ale v roce 1973 již více než 250 miliónů dolarů. Vzduchem byly přepravovány zejména protitankové řízené střely, jednotlivé části letounů A-4, vyřazených palbou přenosných PLRS pozemních vojsk, tanky M-60, dopravní výsadkové vrtulníky, houfnice a kanóny 155 mm. Vedoucí vojenští činitelé USA počítají s tím, že prvním obdobím příští války budou normy spotřeby zbraní nejen velmi vysoké, ale budou mít tendenci dále narůstat.

V důsledku zavádění nových vojenských dopravních letounů do výzbroje a zvýšení vycvičenosti osádek budou se dále zkracovat časy potřebné pro přepravu vojsk vzduchem. Např. na přepravu pěší divize USA vzduchem (15–16 000 osob, 30 000 tun těžké vojenské techniky a 7 000 tun zásob) do Evropy v roce 1966 bylo zapotřebí 24 dní, v roce 1971 — 12 dní, v roce 1974 — 10 dní a v roce 1976 jen 7 dní. Předpoklad je, že i poslední čas bude kratší.

Existují dva směry řešení otázek strategických přeprav vojsk vzduchem:

a) zabezpečením růstu množství vojenských a civilních dopravních letounů;

b) zvýšením způsobilosti vojsk k přepravě vzduchem.

V rozvinutých kapitalistických státech v poválečném období stále se zvyšovaly možnosti vojenského dopravního letectva. Např. v ozbrojených silách USA byl jeho kvantitativní a kvalitativní růst v prvním období (v letech 1945–1960) podmíněn zvýšenou potřebou přepravit vzduchem prostředky k zabezpečení jak okupačních vojsk, tak i značného množství vojenských, leteckých a námořních základů, rozmístěných kolem států socialistického společenství. Celkový počet dopravních letounů (C-118, C-124, a C-133) dosáhl 479 kusů.

V období od roku 1961 do roku 1968, v souladu s požadavky strategie „pružné reakce“, k zabezpečení strategické mobilnosti pozemních vojsk USA možnosti strategického dopravního letectva vzrostly osmkrát. Vojenské dopravní letecké velitelství však mohlo jen v omezeném množství přepravovat střední tanky, těžká samohybná děla a vrtulníky. V této době byl zahájen proces určitého snížení počtu amerických vojsk na cizích územích; byly udržovány na kontinentální části USA. Všechno to zvýšilo význam strategických

přepřav vojsk vzduchem. Proto koncem tohoto období byly do výzbroje zavedeny těžké strategické letouny C-5A, schopné přepravovat střední tanky, kromě toho byla zahájena přestavba civilního dopravního letectva.

Přesně tedy byly vymezeny zásadní tendence organizace a uskutečňování strategických vzdušných přeprav vojsk vzduchem, tj. přepravovat více, rychleji a bezpečněji. Toho je možné dosáhnout:

- zavedením mohutnějších a rychlejších dopravních letounů do výzbroje;
- širokým a rychlým využitím letounů civilního letectva a dopravního letectva taktického určení v krizových situacích;

- různými organizačními opatřeními;
- určením stupně zranitelnosti strategických přeprav v důsledku působení nepřítelů a přijetím bezpečnostních opatření.

O zlepšení charakteristiky únosnosti a rychlosti vojenských dopravních letounů USA se můžeme přesvědčit při srovnání letounů C-124 a C-5A.

V poslední době byly těžké letouny vojenského dopravního letectva postupně převáděny z vrtulníkových typů na turbovrtulové, potom na turboreaktivní a nakonec na turboventilátorní. To umožnilo (současně se zlepšením aerodynamických tvarů a dalších konstrukčních a technologických zdokonalení) dvakrát zvýšit rychlost letu, více než čtyřikrát únosnost a třikrát délku letu bez doplnění paliva ve vzduchu.

Takové vojenské dopravní letouny, jako C-5A „Galaxy“ jsou schopny přepravovat jakoukoli techniku pozemních vojsk. Výjimku tvoří jen některé velkorysejší druhy (např. jeřáby, silniční mostní transportéry atd.). Perspektivně, v rámci modernizace dosavadních (prodloužením trupu) a zkonstruování nových letounů bude možné veškerou techniku pozemních vojsk přepravovat vzduchem. Možné varianty vyřízení letounů C-5A:

- dva tanky M-60;
- 16 nákladních automobilů o nosnosti 0,75 t;
- jeden tank M-60 a dva vrtulníky UH-1D „Iroquois“;
- 5 obrněných transportérů M-113, jeden nákladní automobil o nosnosti 2,5 t a jeden o nosnosti 0,75 t;
- 10 raket typu „země-země“ s odpařovacími zařízeními a tahači.

Technika a jiné náklady se nakládají a vykládají jak zepředu, tak i zezadu trupu letounu, dále také s využitím bočních dveří. K tomu se využívá speciální nakládací a vykládací systém.

Výhoda dopravních letounů o velké

únosnosti je zřejmá z tohoto příkladu. Na podzim roku 1973 vojenské dopravní letectvo USA za 33 dnů (13. 10.—14. 11.) přepravilo do Izraele 22 300 t nákladu. Uskutečnilo 566 letů na vzdálenost 11 860 km. Přitom 17 letounů C-141 letělo 421krát, nalétalo 13 620 h a přepravilo přibližně 11 500 t nákladu; 6 letounů C-5A uskutečnilo jen 145 letů, nalétalo 4 880 h a převezlo 10 800 t nákladu. To znamená, že třikrát méně letounů C-5 uskutečnilo třikrát méně letů a přitom v podstatě přepravilo stejný náklad jako 17 letounů typu C-141.

Vojenské dopravní letectvo je považováno za hlavní prostředek zabezpečení strategické mobility pozemních vojsk, a proto mnohé západní státy plánují další zdokonalování parku vojenského dopravního letectva. Např. USA řeší možnost zkonstruování nového, těžšího letounu o celkové váze 500—600 t s užitečným zatížením více než 250 t, který by nahradil dosavadní letoun C-5A. Vezmeme-li v úvahu to, že při konstrukci letounu bude použito nových materiálů, křídla budou laminátová a sníží se váha motorů, potom můžeme očekávat, že tyto letouny dosáhnou nadzvukové rychlosti.

Letouny civilního letectva mohou být použity ke strategické přepravě vojsk podle rozhodnutí nejvyšších politických orgánů státu. Tyto letouny mají vysokou únosnost a rychlost, jejich osádky mají většinou nejvyšší kvalifikaci, s výjimkou praxe letů v malých výškách (30—50 m). Proto podmínky přechodu civilních pilotů z mírového na válečný stav budou velmi jednoduché. Jinak je to s letouny.

Nákladní letouny civilního letectva většinou vyžadují letiště 1. třídy, nemají dveře pro nakládání, i když jsou přizpůsobeny k přepravě značného množství kontejnerů určitých rozměrů. K tomu, aby bylo možné využít pro přepravu vojenských nákladů o velkých rozměrech je zapotřebí prodloužit trup. To vyžaduje značné prostředky a dlouhou dobu, tzn. že tato opatření musí být udělena jen předem. Zejména proto návrh vojenského rozpočtu USA na nejbližší léta předpokládá modifikaci a zdokonalení 110 letounů Boeing-747 a Dc-10, které patří soukromým leteckým společnostem a tvoří zálohu civilního letectva (v záloze je celkem 156 nákladních nebo kombinovaných nákladních a osobních letounů a 96 osobních letounů). Uvažujeme-li, že ve složení vojenského dopravního leteckého velitelství USA je 78 letounů C-5A, 275 C-141, a 208 C-130, potom je jasné, že přechod uvedeného množství letounů civilního letectva do Vojenského dopravního leteckého velitelství zvýší jeho možnosti nejméně o 75 %. Na

modernizaci se plánuje vyčlenit asi 800 milionů dolarů. Firma „Boeing“ v nejbližší době plánuje prodloužením trupu letounů zvýšit počet míst v každém letounu Boeing 747 při mezikontinentálních přepravách na 470 cestujících a později maximálním prodloužením trupu zvýšit počet cestujících na 730 osob (při vnitřních přepravách na 1 000 osob). Prodloužením trupu těžkých civilních letounů USA v celku odpovídá zavedení 80 nových podobných letounů.

Letouny civilního letectva mohou být přizpůsobeny i pro plnění funkcí strategických leteckých stanovišť, pro doplňování leteckých pohonných hmot ve vzduchu, jako průzkumné letouny a nosiče raket.

Vojenské taktické dopravní letectvo, které má vycvičené osádky k doplňování leteckých pohonných hmot ve vzduchu, nebo má k dispozici dostatečné množství mezilehlých letišť, může být rovněž použito i pro strategickou přepravu vojsk. Ve spojitosti s tím je zdůrazňována nutnost centralizace velení této přepravy. Zejména proto útvary taktického vojenského dopravního letectva USA byly podřízeny v roce 1974 strategickému vojenskému dopravnímu leteckému velitelství. Celkem bylo předáno do podřízenosti tohoto velitelství 14 leteckých letek, vyzbrojených středními vojenskými dopravními letouny C-130 „Hercules“.

Ke zvýšení bojové pohotovosti a bojových možností vojsk a letectva bylo v USA vytvořeno speciální velitelství pohotovostních vojsk. Slučuje všechny svazky a útvary pravidelných pozemních vojsk a taktického letectva, které tvoří strategickou zálohu ozbrojených sil USA. Toto velitelství odpovídá za práci a splnění úkolů k zesílení uskupení ozbrojených sil USA v různých prostorech světa.

Strategická záloha pozemních vojsk na kontinentální části USA zahrnuje sedm divizí, jednu samostatnou pěší brigádu a samostatné posilové útvary. Čtyři divize z těchto vojsk (dvě mechanizované a dvě obrněné) jsou předurčeny k přepravě do NSR, kde pro tři divize je ve skladech k dispozici těžká výzbroj a bojová technika. Podle plánů mají být dvě mechanizované divize přepraveny do pěti dnů od zahájení mobilizace, jedna obrněná do deseti dnů a druhá obrněná do třiceti dnů. Zbývající tři divize budou použity na základě rozhodnutí výboru náčelníků štábů.

Ke zvýšení intenzity letounů vojenského dopravního letectva jsou uskutečňována nejvýznamnější organizační opatření. Především je zvyšován počet systematizovaných (tabulkových) osádek na jeden letoun. V rámci velitelství vojenského do-

pravního letectva USA zvýšil se např. počet osádek z 3,25 na 4,0, který zabezpečuje zvýšení doby pobytu letounů ve vzduchu denně z 8–10 hodin na 12 hodin; to odpovídá ekvivalentnímu růstu leteckého parku o 25 %. Kromě toho došlo k 50% zvýšení množství záložních osádek na každý letoun.

Vybavení letounů, leteckých základů a příprava leteckého personálu musí zabezpečovat přepravu vojsk v jakýchkoli meteorologických podmínkách a za jakékoliv viditelnosti. Letouny mají ve výbavě stále dokonalejší a schopné automatizované velení. Ke zvýšení kvalifikace pilotů jsou používány тренаžéry, které zcela imitují let a podstatně snižují potřebu času na cvičné lety osádek. Letouny civilního letectva jsou zabezpečovány systémem doplňování pohonných hmot ve vzduchu.

Veliká pozornost je věnována zvýšení operativní pohotovosti letounů. Letouny jsou proto vybavovány systémy hlášení poruch (např. na letounech typu C-5A je namontováno asi 800 hlásičů poruch). Všechno to podstatně zkracuje dobu na odstranění poruch.

Doba potřebná k přípravě letounů k opakovanému letu se zmenšuje díky zrychlenému doplnění pohonnými hmotami, nakládání a vykládání. Zavedení takového opatření, jako je snížení podvozku letounu, značně zrychluje práci při nakládání. V průběhu izraelsko-arabské války v říjnu 1973 byly americké letouny C-5A vyloženy za 1,5–2 h, C-141 za 55 minut. Doba mezi lety v perspektivě má být v celku snížena na 15 minut. Přizpůsobení osobních dopravních letounů Boeing 747 pro přepravu válečného materiálu do Izraele trvalo pouze 6 hodin.

Značný význam má stanovení stupně zranitelnosti strategické přepravy vojsk v důsledku působení ozbrojených sil nepřítele a rozpracování opatření bezpečnosti. K tomu se doporučuje široce používat metodiky modelování činnosti stran, která umožňuje určit optimální směry přepravy vojsk, nejvýhodnější a nejbezpečnější letiště pro start a přistání (vzhledem ke vzdálenosti od skladů s těžkými zbraněmi pro pozemní vojska a ke stavu komunikací) a čáry doplnění pohonnými hmotami (mezilehlá letiště). Za hlavní se však považuje určení, v jakých etapách (úsecích), jakými silami, a v jaké době může nepřítel vést úder ke zmaření nebo zdržení přepravy vojsk. Celá činnost v podstatě směřuje ke zjištění slabých míst v jednotlivých etapách přepravy (na letištích určených pro start a přistání, na dráze letu) a rozpracování opatření proti činnosti nepřítele.

Vojska, určená k přepravě vzduchem, je nutné přesunovat utajeně do prostoru letišť, letouny připravovat speciálně prověřenými lidmi a dobu startu oznámit několik minut před nasazením vojsk. Při tom je zakázána jakákoliv intenzifikace telefonických hovorů. Mezilehlá letiště musí být určena tak, aby byla mimo dosah činnosti letectva nepřítele a spolehlivě chráněna prostředky PVO. Po přistání na těchto letištích vojska neopouštějí letouny. Letouny jsou doplněny pohonnými hmotami v co nejkratší době.

Dráha a výška letu jsou určovány podle možnosti mimo dosah prostředků pozorování nepřítele.

Letiště určená pro přistání jsou považována za nejvíce zranitelné objekty v celé organizaci přepravy vojsk vzduchem. Požadavky na ně kladené jsou velmi rozporné. Na jedné straně nesmí být tato letiště ve značné vzdálenosti od čáry dotyku (státní hranice), ale utajena před nepřítelem. Na druhé straně je důležité, aby letiště byla v blízkosti skladů s těžkou výzbrojí, mimo dosah stíhacího letectva nepřítele (v malých výškách), zabezpečovala přistání těžkých dopravních letounů v tempu do 30 sekund za složitých meteorologických podmínek a v noci, dále aby umožňovala v minimální době vystoupit vojskům z letounů a nasadnout na vozidla. Z toho vyplývá, že to musí být velká letiště s umělým povrchem startovacích a přistávacích pásů a prvotřídním vybavením. Kromě toho důležitost nákladu a hodnota samotných letounů vyžaduje mít k dispozici značné síly a prostředky PVO k ochraně těchto letišť.

Letiště pro přistání je možné velmi těžko utajit a působení nepřítele proti nim není možné prakticky vyloučit. V souvislosti s tím dopravní letouny budou přistávat většinou v noci a přepravovaná vojska se musí přesunout do rozednění k místům převzetí zbraní. Po přistání se letouny co nejrychleji vykládají a přelétají na týlová letiště. Tam jsou připravovány pro zpáteční let.

Vzhledem k tomu, že přistávání dopravních letounů může trvat několik hodin, je toto období považováno za jedno z nejnebezpečnějších. Celou tuto dobu intenzivně pracuje vybavení letišť, zabezpečuje bezpečnost přistávání letounů s vojsky a odlet vyložených letounů. Z toho vyplývá požadavek, aby přepadové stíhací letouny byly v tomto období neustále ve vzduchu v prostorech střehu.

Vzhledem k možnosti vyřazení startovacích a přistávacích pásů známých stálých letišť jsou soudobé těžké vojenské dopravní letouny přizpůsobovány pro lety z nepřipravených ploch, a to snížením tlaku v pneumatické soustavě podvozků.

K dezorientaci průzkumu nepřítele mohou být organizovány klamné směry přepravy vojsk vzduchem. Toho může být dosaženo intenzifikací rádiového provozu na určitých směrech, vysíláním předstutných sledů, přistáváním omezeného množství vojenských dopravních letounů a zesílením střehu stíhacího letectva na klamných mezilehlých letištích.

Při aktivních protipatřích nepřítele jsou určovány k přeletu vzdálené trasy a letouny s vojsky přistávají na letištích, která jsou mimo dosah taktického letectva. To ovšem prodlužuje cestu pozemních vojsk ke skladům s těžkou výzbrojí, zvyšuje pravděpodobnost působení nepřítele proti nim, vyčerpává vojska a celkově snižuje jejich bojeschopnost.

Na základě analýzy zkušeností přepravy vojsk vzduchem v lokálních válkách v jihovýchodní Asii a na Blízkém východě, dále z průběhu různých manévrů a cvičení, vojenští činitelé USA předpokládají, že podmínky vedení soudobých válek vyžadují dříve nevídaná tempa přepravy vojsk a nákladů na velké vzdálenosti. Přitom hlavní úlohu přisuzují dopravnímu letectvu. Úkolem tohoto letectva je organizovat a uskutečňovat strategickou přepravu vzduchem, zejména přepravu živé síly, vojenské techniky a prostředků materiálně technického zabezpečení bojové činnosti na zámořských válčících.

V rámci dalšího rozvoje vojenského dopravního letectva a narůstání jeho bojových možností ministerstvo obrany a veleňí leteckých sil USA rozpracovaly a uskutečňují celou řadu opatření k:

- vývoji a konstrukci perspektivních vojenských dopravních letounů;
- modernizaci dosavadního leteckého parku;
- zvyšování zálohy vojenského do-

pravního leteckého velitelství, vyčleňované z počtů civilních leteckých společností;

— širokému zavádění doplňování vojenských dopravních letounů pohonnými hmotami ve vzduchu;

— zdokonalování organizace útvarů, svazků, svazů a rovněž orgánů velení;

— zvyšování úrovně letecké přípravy osádek.

Tím, že vytvářejí nové, zdokonalují dosavadní vojenské dopravní letouny a zesilují zálohy, vojenské řídicí orgány USA předpokládají, že v průběhu nejbližších let se možnosti vojenského dopravního letectvého velitelství zvýší minimálně dvojnásobně. Ke zvýšení bojové pohotovosti zúčastňují se útvary a jednotky vojenského dopravního letectva všech větších cvičení národní armády a manévry spojených ozbrojených sil NATO. Např. v průběhu jednoho cvičení v roce 1975 Velitelství pohotovostních vojsk vojenské dopravní letouny přepravily 10 900 osob a 15 246 t nákladu.

Doplňování vojenských dopravních letounů ve vzduchu značně prodlužuje dobu letu a přispívá k nejúčinnějšímu využití únosnosti letounů. Kromě toho snižuje závislost vzdušné přepravy na mezilehlých letištích, zmenšuje spotřebu pohonných hmot na letištích určených k vykládání a urychluje dopravu nákladů do určených prostorů.

Opatření v rámci centralizace velení přepravám vzduchem, podle amerických názorů, zabezpečují možnost účinnějšího využití různých typů letounů při přepravě živé síly a techniky z kontinentu do prostorů bojové činnosti na zámořských válečných frontách. Značnou pozornost odborníci věnují dalšímu zdokonalování orgánů velení vojenského dopravního letectva, organizaci spolehlivého a nepřetržitého spojení, automatizaci všech procesů spojených s propočty a volbou optimálních variant využití sil a prostředků vojenského dopravního letectva.

Vojenští specialisté USA rovněž soudí, že není možné rozvíjet strategické vzdušné přepravy vzduchem bez přihlédnutí ke zranitelnosti, která zvláště narůstá v době přibližování vojenských dopravních letounů k prostoru bojové činnosti. Podle jejich názoru vyžadují tyto otázky další hluboké rozpracování a přijetí opatření, která by zabezpečovala potřebné přepravy vojsk a materiálu vzduchem.

(Upraveno ze sovětského tisku)

СОДЕРЖАНИЕ

Подполковник Богумил Гниздо, кандидат философских наук

Диалектика целей и средств в войне 3

Автор разбирает понятие цель и его отношение к войне. Определяет политические цели войны наряду с экономическими, идеологическими и специфическими. Далее разбирает понятие средств и орудия, а также диалектическое отношение цели и средств.

Подполковник Владимир Улрых

Задачи партийно-политической работы в процессе повышения боевой готовности и подготовленности ЧНА 8

Автор в начале объясняет требования военной политики КПЧ к боевой готовности и на основе этого, указывает главные задачи партийно-политической работы, влияющей на постоянную боевую готовность.

35-я годовщина битвы под Сталинградом 14

На основе характера оперативно-стратегических задач наступательной операции Советской Армии под Сталинградом, авторы разбирают основные принципы и выводы трех огромных этапов этого сражения. Во второй части статьи рассматривают опыт, который обогатил советское военное искусство и не потерял значения и в сегодняшних условиях.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Генерал-майор Яромир Яшек, кандидат военных наук

Роль и место ЗКП в наступательной операции 21

Автор, на основе новой системы управления войсками и исходя из опыта учений, разбирает роль и место ЗКП в наступательной операции фронта (армии), ее качественную сторону в управлении войсками, задачи выполняемые в операции, способы и формы создания ЗКП, методы работы, а также ее материально-техническое обеспечение.

Подполковник Здзек Грон, кандидат военных наук

Планирование боевого применения вертолетного десанта 27

Автор обобщает накопленный опыт из методики работы командира и штаба в ходе планирования боевого применения вертолетного десанта, а также разбирает возможный вариант этой деятельности в ходе параллельного планирования.

Подполковник Карел Зайичек

Некоторый опыт из подготовки к учению „Дружба-77“ 39

Автор статьи разбирает отдельные мероприятия штабов и войск из подготовки к учению. Особенно касается вопросов: партийно-политической работы, подготовки командиров, штабов, частей и подразделений, а также подготовки военнослужащих запаса, технического, материального и медицинского обеспечения, контроля и помощи.

Полковник Ярослав Шебек, кандидат военных наук

Применение средств механизации и автоматизации управления в работе штабов в полевых условиях 46

Автор, на основе опыта применения средств механизации и автоматизации управления войсками, рассматривает вопросы связанные с ее дальнейшим развитием, а также указывает возможности эффективнейшего использования этих средств в работе командиров и штабов при принятии обоснованного решения.

Подполковник Мирослав Вепржек, кандидат военных наук, доцент

Топо-геодезическая привязка оперативно-тактических ракет 51

Автор разбирает актуальную проблематику РВА - повышение точности ракетно-ядерных ударов и огня артиллерии, на которую влияет и топо-геодезическая привязка РВА. Автор рассматривает вопросы решения противоречий между требуемой точностью топо-геодезической привязки, качественными и количественными исходными данными, а также возможностью использования различных топографических карт.

Полковник Вацлав Гамр

К взаимодействию войск ПВО страны 58

Автор разбирает роль и место системы ПВО ЧССР, значение взаимодействия в системе ПВО страны, а также взаимодействие между отдельными родами войск, которые принимают участие в ПВО страны и управление этими средствами.

Подполковник Йосеф Грушка, кандидат военных наук
подполковник Мирослав Влчек

Танковое и автомобильно-техническое обеспечение преодоления водной преграды общевойсковым соединением 65

Авторы разбирают основные принципы и нормы планирования и управления танкового и автомобильно-технического обеспечения при форсировании водной преграды. Далее разбирают главные задачи войск, штабов и особенно органов танковой и автомобильной службы при организации указанного вида обеспечения.

Подполковник Здзек Земан

Некоторые вопросы использования современных электронно-вычислительных средств в тылу объединений и соединений 74

Автор разбирает обязанности главных должностных лиц тыла объединений и соединений в области механизации и автоматизации управления, целеустремленной подготовки кадров, правильного внедрения средств механизации и автоматизации управления, а также в области метод руководящей и организаторской работы тыла.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Оценка стратегических и оперативных направлений 79

ИНФОРМАЦИИ

Воздушные переброски войск 83

Статья содержит некоторые мнения зарубежных военных специалистов на организацию быстрой и массовой воздушной переброски войск на далекие театры военных действий для усиления наземных войск, или для создания группировок войск на других направлениях.